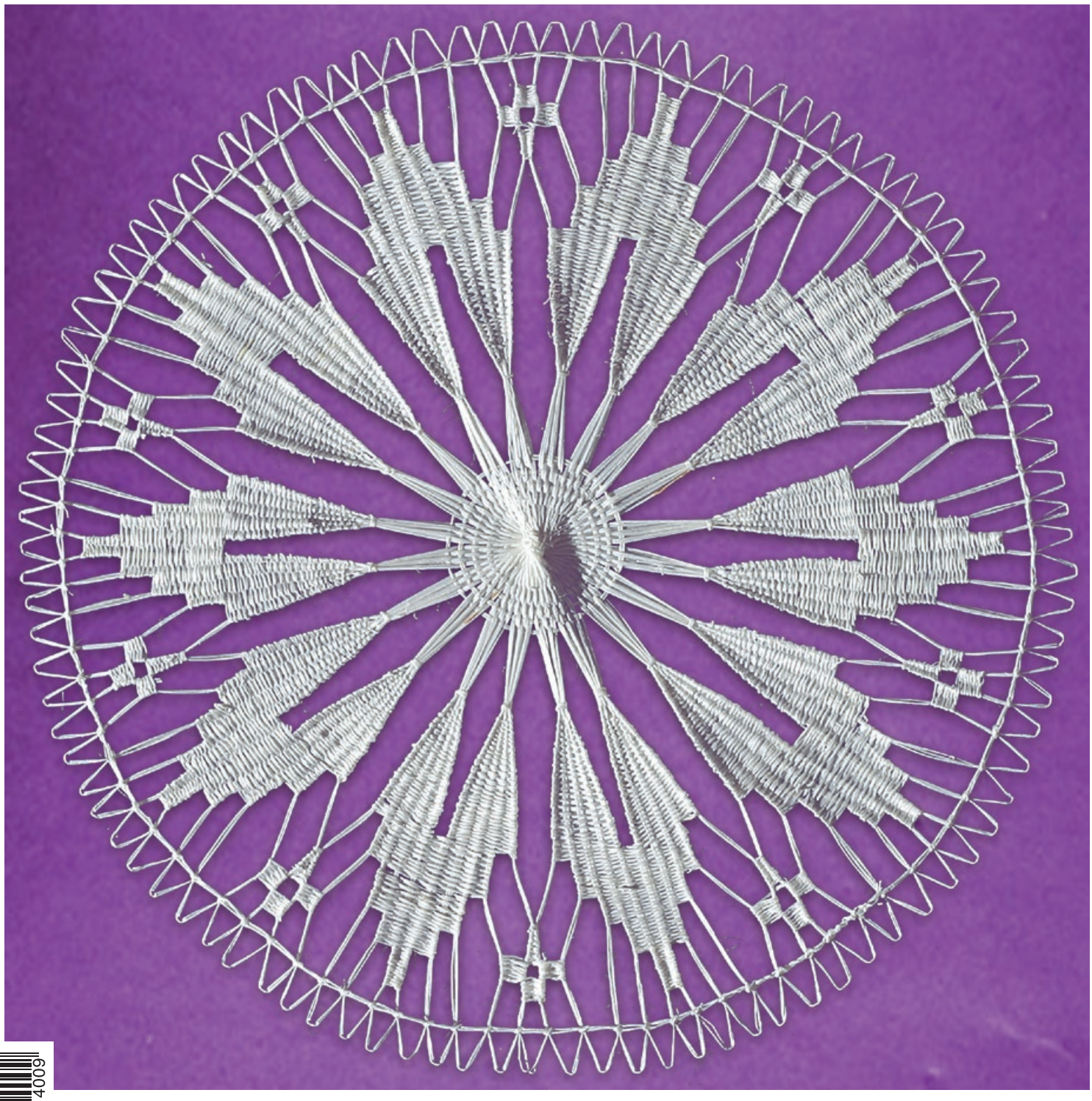
Matica

broj
no.
8-9

kolovoz/rujan
august/september
2019.

MJESEČNA REVIJA HRVATSKE MATICE ISELJENIKA *MONTHLY MAGAZINE OF THE CROATIAN HERITAGE FOUNDATION*

ISSN 1330-2140

Hvar – otok sa šest povelja svjetske nematerijalne kulturne baštine

Matica

Mjesečna revija Hrvatske matice iseljenika / *Monthly magazine of the Croatian Heritage Foundation*

Godište / *Volume* **LXIX**
Broj / No. 8-9/2019

Nakladnik / *Publisher*
Hrvatska matica iseljenika / Croatian Heritage Foundation

Za nakladnika / *For Publisher*
Mijo Marić

Rukovoditeljica Odjela nakladništva / *Head of Publishing Department*
Vesna Kukavica

Uredništvo / *Editorial Staff*
Ljerka Galic, Željko Rupić, Hrvoje Salopek

Tajnica / *Secretary*
Snježana Radoš

Dizajn i priprema / *Layout & Design*
Krunoslav Vilček

Tisak / *Print*
VJESNIK d.d.
TISKARSKO IZDAVAČKE DJELATNOSTI

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA
Trg Stjepana Radića 3, pp 241
10002 Zagreb, Hrvatska / Croatia
Telefon: +385 (0)1 6115-116
Telefax: +385 (0)1 6110-933
E-mail: matica@matis.hr

Naslovnica:
Čipka od agave,
Benediktinski samostan Hvar

Poštovani čitatelji, pretplatnici Matice i Zbornika!

Obavještavamo Vas da od 1. srpnja 2019. godine Hrvatska matica iseljenika neće moći primati čekove kao sredstvo plaćanja. Privredna banka Zagreb kod koje Hrvatska matica iseljenika ima otvoren devizni račun s tim danom prestaje pružati usluge vezane za zaprimanje i unovčavanje čekova koji glase na stranu valutu. Lijepo molimo da nakon 1.7.2019. godine više ne šaljete čekove za pretplatu jer se neće moći naplatiti.

Pretplatu za časopis Matica i godišnjak Zbornik možete izvršiti uplatom na devizni račun Hrvatske matice iseljenika: Privredna banka Zagreb (za Hrvatsku maticu iseljenika)

Radnička cesta 50, 10000 Zagreb,

IBAN HR06 2340 0091 5102 96717 Swift Code: PBZGHR2X

Zahvaljujemo na razumijevanju i srdačno pozdravljamo!

Hrvatska matica iseljenika
Odjel za nakladništvo

Dear readers, subscribers to Matica magazine and the Croatian Emigrant Almanac!

Please be notified that as of 1 July 2019 the Croatian Heritage Foundation will no longer accept cheques as a means of payment. Privredna banka Zagreb, where the Croatian Heritage Foundation has its foreign currency account, will no longer provide services related to the receipt and cashing of foreign currency cheques as of that date. We kindly request that from 1 July 2019 you no longer send cheques for your subscriptions as we will not be able to process them.

Payment of your subscriptions for Matica magazine and the Croatian Emigrant Almanac can be made directly to the foreign currency account of the Croatian Heritage Foundation:

Privredna banka Zagreb (za Hrvatsku maticu iseljenika)

Radnička cesta 50, 10000 Zagreb

IBAN: HR06 2340 0091 5102 96717 Swift Code: PBZGHR2X

Thank you for your understanding!

Cordially,

Croatian Heritage Foundation
Publishing Department

Posjetite stranice web portala Hrvatske matice iseljenika!

www.matis.hr

Web stranice HMI čitaju se diljem svijeta, dostupne su na tri jezika (hrvatski, engleski, španjolski) i bilježe stalan porast posjećenosti.

Budite korak ispred ostalih i predstavite se hrvatskim iseljeničkim zajednicama, uglednim poslovnim Hrvatima u svijetu i njihovim partnerima.

Oglašavajte na web portalu Hrvatske matice iseljenika!

Internet marketing HMI osmislio je nekoliko načina oglašavanja:
■ BANERI ■ SPONZORIRANI ČLANAK ■ SPONZORIRANE RUBRIKE

Odjel za marketing i promociju HMI - Ivana Rora

tel. (+385 1) 61 15 116 ■ fax. (+385 1) 61 11 522
mob. 099 61 15 116 ■ E-mail: marketing@matis.hr

SADRŽAJ

Kolumne

9
Globalna Hrvatska
(Vesna Kukavica)

25
Povjestice
(Željko Holjevac)

30
Endemi u Hrvatskoj
(Darko Mihelj)

34
Jadranski otoci
(Marjana Kremer)

36
Jezični podsjetnik
(Sanja Vulić)

42
Klikni – idem doma
(Vesna Kukavica)

68
(S)kretanja
(Šimun Šito Ćorić)

4 Fokus: Vijesti iz Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH
6 Predsjednica RH u Švicarskoj
8 Novo vodstvo HKD Napredak
10 Seminar bunjevačkog stvaralaštva u Tavankutu
12 Sedam stoljeća Berega u Vojvodini
13 Iseljenički susret u Dubrovniku
14 Dani iseljenika na Krku, Cresu i Unijama
16 U posjetu moliškim Hrvatima
17 Hrvati u Kanadi
18 130 godina Botaničkog vrta u Zagrebu
20 Manifestacija Tesla & friends u Zagrebu
21 Stručni skup i tečaj u Puli
23 Intervju: dr Dinko Anzulović Mirošević
28 Glazbenik Sandro Zaninović
37 Hvarani u Novom svijetu
41 Ivan Vučetić i daktiloskopija
44 Kulturna zbivanja na otoku Hvaru
46 Turneja Folklorne grupe iz Melbournea
48 Dvostruka obljetnica slikara Joze Kljakovića
50 Godišnja nagrada "Soljačić"
51 Godišnji susret hrvatskih diplomata
52 Večer klapa iz iseljeništva u Omišu
54 Ljetna škola folklora u Zadru
56 Seminar Stvaranje kazališta u Pučišćima
58 Mala škola hrvatskog jezika u Novom Vinodolskom
60 Sveučilišna škola hrvatskog jezika u Zagrebu
62 Prikaz knjige "Sabrane pjesme Jakova Kopilovića"
64 Novi prijevodi hrvatske književnosti
65 Milan Kovač počasni građanin Posušja
66 Gervais preveden na okcitanski jezik
67 In memoriam: Radoslav Katičić
70 In memoriam: Jakša Kušan
71 Prikaz knjige "Hrvatski nogomet u doba cara, kralja, poglavnika i maršala"
72 Vijesti iz sporta
74 Crorama

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA
Trg Stjepana Radića 3, pp 241
10002 Zagreb, Hrvatska / Croatia
Telefon: +385 (0)1 6115-116
Telefax: +385 (0)1 6110-933
E-mail: matica@matis.hr Web: www.matis.hr

GODIŠNJA PRETPLATA / ***ANNUAL SUBSCRIPTION***
Običnom poštom / *regular mail:*
Hrvatska / *Croatia* 100 kn
ostale europske države /
other European countries 25 EUR
Zračnom poštom / *airmail:*
SAD / USA 65 USD
Kanada / Canada 65 CAD
Australija / Australia 70 AUD
ostale prekomorske države /
other overseas countries 70 USD

DEVIZNI RAČUN BROJ /
FOREIGN CURRENCY ACCOUNT:
IBAN: HR06 2340 0091 5102 96717
SWIFT CODE: PBZGHR2X
Privredna banka Zagreb, Radnička cesta 50

ŽIRO RAČUN ZA UPLATU U KUNAMA /
DOMESTIC CURRENCY ACCOUNT (IN KUNA):
IBAN: HR80 2390 0011 1000 21305
Hrvatska poštanska banka

Naručite i vi svoju **Maticu** jer **Matica** je most hrvatskoga zajedništva

Želite li primati MATICU kao dar koji će stizati na Vašu kućnu adresu? Jedino što trebate učiniti jest poslati nam popunjenu narudžbenicu i uplatiti na naš račun odgovarajući novčani iznos koji pokriva troškove slanja. MATICA će potom svaki mjesec stizati u Vaš dom. Naručite, čitajte i preporučite MATICU Vašoj rodbini i prijateljima, kako biste aktivno sudjelovali u ostvarivanju MATIČINE misije: biti čvrsti most između Hrvatske i Hrvata diljem svijeta.

Ime i prezime / *Name and surname*

Adresa / *Address*

Grad / *City*

Država / *State* Pošt. broj / *Zip Code*

Tel. Fax.

E-mail

Datum / *Date*

U suradnji Središnjega državnog ureda i Udruženja hrvatsko-američkih stručnjaka

Ljetna škola *Domovina*

Tridesettri polaznika prve generacije Škole u dvotjednom su programu "prošli" zemlju svojih korijena od Iloka do Konavala

Prva generacija "Domovine" u Zagrebu, na trgu pred Središnjim državnim uredom ...

Ljetna škola "Domovina" ("Domovina Birthright Program") novi je projekt Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, nastao u partnerstvu s Udruženjem hrvatsko-američkih stručnjaka.

Na iskustvenom putovanju diljem Lijepe Naše, u drugoj polovici srpnja ove godine, sudjelovalo je 33 polaznika iz Argentine, Australije, Južne Afrike, Kanade, Perua i Sjedinjenih Američkih Država, na kojem su upoznali zemlju svojih korijena, njezinu kulturu, povijest, običaje i njezinu budućnost – svoje vršnjake iz Republike Hrvatske.

Prva generacija sudionika Ljetne škole "Domovina" završila je svoj dvotjedni program u općini Konavle, na rijeci Ljutoj. Prije toga mladi Hrvati iz svih dijelova svijeta posjetili su, zahvaljujući suradnji niza lokalnih, regionalnih i državnih tijela i institucija, Ilok, Vukovar, Đakovo, Osijek, Zagreb, Krašić, Grožnjan, Rovinj, Bale, Brijune, Pulu, Gospić, Smiljan, Knin, Kornate, Zadar, Šibenik, Vransko jezero, Otavice, Imotski, Split, Vis, Dubrovnik, Lokrum, Cavtat i Konavle. Sudionici Ljetne škole zajednički su, zahvaljujući sadržajnom i organizacijski vrlo dobro koncipiranom programu, otkrivali hrvatske ljepote od Iloka do Ćilipa, bogatu hrvatsku kulturu, hrvatsku sveučilišnu tradiciju, ali i suvremene izazove pred kojima se Hrvatska nalazi. Ali, ne samo to, primjetan je bio njihov ponos što koračaju djedovinom, imaju prigodu saznati više i o svojoj obiteljskoj povijesti i ugraditi je u svoju budućnost te otkriti nit koja povezuje hrvatski narod unatoč geografskim, jezičnim i generacijskim udaljenostima, razumjeti svoju zemlju, svoj narod, njegovu nedjeljivost i jedinstvenost.

Projekt su podržale mnogobrojne institucije i tijela u cijeloj Republici Hrvatskoj, čime se jasno poručuje da su Hrvati diljem svijeta jedan cjeloviti narod te da je njegovo zajedništvo bezuvjetno. ■

... i u Slavoniji

"Klinci" iz Austrije, Slovenije, Srbije i Bosne i Hercegovine bili su sedam dana u Vukovaru

Ljetna škola hrvatskoga identiteta "Korijeni"

Sadržajan sedmodnevni program u Vukovaru

Ljetna škola hrvatskoga identiteta 2019. sastavni je dio projekta "Korijeni" Središnjega državnoga ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske na kojoj je ove godine sudjelovalo 59 učenika u dobi od 11 do 14 godina iz Austrije, Slovenije, Srbije i Bosne i Hercegovine.

U bogato ispunjenome sedmodnevnom programu, u drugoj polovici kolovoza, polaznici Ljetne škole upoznali su bogatu kulturnu i povijesnu baštinu Grada Vukovara, kao i njegove prirodne ljepote, a na zanimljivim radionicama i sportskim aktivnostima imali su prigodu usvojiti novo znanje i vještine te sklopiti prijateljstva sa svojim vršnjacima iz Vukovara. Na prvom okupljanju djece, sudionika Ljetne škole, dobrodošlicu im je zaželjela zamjenica gradonačelnika Grada Vukovara Ivana Mujkić i Lidija Miletić, ravnateljica OŠ Dragutina Tadijanovića u kojoj su se održavale radionice – dramska, folklorna, tamburaška, foto i video te radionica kreativnog pisanja. Polaznici su posjetili Muzej vučedolske kulture, Ilok i njegov Stari podrum, Imanje Principovac, Tvornicu Borovo, rodnu kuću nobelovca Lavoslava Ružičke, Memorijalno groblje žrtava iz Domovinskog rata, Spomen dom Ovčaru i Vukovarsku bolnicu. "Školarce" je posjetila i družila se s njima ambasadorica ovoga projekta, naša popularna pjevačica Indira Levak, a sedmodnevno druženje okončano je priredbom u vukovarskome Hrvatskom domu. ■

Ambasadorica projekta "Korijeni" Indira Levak u druženju s djecom

I državni tajnik Zvonko Milas pomagao je u jednoj od radionica

Odluka u dodjeli stipendija za učenje hrvatskoga jezika u RH

Odobreno 250 stipendija za 2019./2020.

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske objavio je sredinom kolovoza Odluku o dodjeli stipendija za učenje hrvatskoga jezika u Republici Hrvatskoj u akademskoj godini 2019./2020., čiji je sastavni dio konačna bodovna lista, a može se naći na web stranici Ureda.

S ciljem učenja hrvatskoga jezika, upoznavanja i njegovanja hrvatske kulture i nacionalnoga identiteta te jačeg povezivanja i suradnje s iseljenim Hrvatima i njihovim potomcima, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske dodijelio je za akademsku godinu 2019./2020. ukupno 250 stipendija za učenje hrvatskoga jezika u Republici Hrvatskoj za 170 studenata.

Nastava će se održavati na Filozofskome fakultetu u Zagrebu, Filozofskome fakultetu u Splitu, Filozofskome fakultetu u Rijeci te prvi put i na Filozofskome fakultetu u Osijeku. Od 2012. godine, od kada se ovaj program provodi u Središnjemu državnom uredu, ovogodišnjom odlukom dodijeljen je najveći broj stipendija

za učenje hrvatskoga jezika u Republici Hrvatskoj – 250 ukupno. Do sada je u sklopu ovoga programa dodijeljeno više od 2.400 stipendija za učenje hrvatskoga jezika za više od 1.000 polaznika. ■

Jačanje veza Švicarske i Hrvatske

Predsjednica Kolinda Grabar-Kitarović posjetila je Švicarsku te se pritom sastala s predsjednikom Ueliom Maurerom te predsjednicom NV ŠK Marinom Guscetti Corrobio i ostalim dužnosnicima, uključujući predstavnike hrvatske zajednice

Predsjednica Kolinda Grabar Kitarović i predsjednik Uelio Maurera

Tekst: **Vesna Kukavica**
Foto: **Ured predsjednice RH**

Na poziv predsjednika Uelia Maurera, predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar-Kitarović boravila je u državničkom posjetu Švicarskoj 8. - 9. VII. 2019. Susret dvaju predsjednika započeo je ceremonijom svečanog dočeka u rezidenciji predsjednika ŠK "Lohn Manor" u Bernu, nakon kojeg je uslijedio bilateralni sastanak izaslanstava RH i ŠK. Uz već postojeće prijateljske odnose i odličnu bilateralnu suradnju, koja je ovim susretom dodatno ojačana u sklopu Europskoga gospodarskog prostora i drugih međunarodnih foruma, dvije zemlje ostvaruju zavidnu suradnju u području znanosti i obrazovanja, pri čemu je prepoznato uvjerenje kako će i kulturna suradnja doseći višu razinu. Dvoje predsjednika izrazilo je potporu osnaženju veza u područjima od zajedničkoga interesa i razvoju gospodarske suradnje u sektorima kao što su farmaceutika, fina mehanička i elektronička industrija, bio hrana, prehrambena industrija te turizam. U nastavku posjeta Švicarskoj, predsjednica RH susrela se s predsjednicom Nacionalnog vijeća te Konfederacije Marinom Guscetti Corrobio. Sugovornice su suglasne u osnaživanju parlamentarne suradnje kao čimbenika u jačanju ukupnih odnosa između dviju zemalja.

Predsjednica RH pohvalila se svojim domaćinima i visokom izaslanstvu kako hrvatska zajednica u Švicarskoj predstavlja snažnu sponu između dviju zemalja te kako je Hrvatska zahvalna Švicarskoj na stalnoj pomoći humanitarnim projektima i donacijama za razminiranje. U sklopu službenoga posjeta Švicarskoj, hrvatska predsjednica uručila je 31 povelju Republike Hrvatske našim zaslužnicima u Bernu 8. srpnja 2019.

ODLIČJA ISTAKNUTIM AKTIVISTIMA

Tako je Povelju Republike Hrvatske za izniman i dugogodišnji doprinos u promicanju hrvatske baštine, jezika, kulture i obrazovanja te očuvanja hrvatskoga identiteta i vjere u Švicarskoj Konfederaciji primilo šest organizacija i to: Hrvatska kulturna zajednica u Švicarskoj; Hrvatski kulturni klub – Baden; Hrvatski kulturni centar – Arbon; Hrvatska zajednica Plehan – Derventa sa švicarskom adresom; FOHS – Fond hrvatskih studenata te Udruga roditelja Hrvatske dopunske škole u Švicarskoj. Od kulturnih i folklornih organizacija Povelja Republike Hrvatske za izniman i dugogodišnji doprinos u promicanju hrvatske baštine, jezika, kulture i folklora te očuvanju hrvatskoga identiteta u Švicarskoj Konfederaciji dodijeljena je sedam društava i to: Hrvatskome kulturno-umjetničkom društvu "Fala" – Schaffhausen; Kulturno-umjetničkom društvu "Silvije Strahimir Kranjčević" – Zürich; Hrvatskome kulturno-umjetničkom društvu "Kolovrat" – Luzern; Zavičajnom društvu

Povelje Republike Hrvatske za dugogodišnji doprinos u promicanju hrvatske baštine, jezika, kulture i obrazovanja te očuvanja hrvatskoga identiteta i vjere u Švicarskoj Konfederaciji uručene su 31 iseljeničkoj organizaciji.

Povelje RH iz ruku predsjednice primili su predstavnici 31 iseljeničke organizacije

Predsjednica RH na ETH-u u društvu Nenada Bana i Srđana Čapkuna te ostalih istaknutih naših znanstvenika

"Kraljeva Sutjeska" u Švicarskoj; Hrvatskome kulturno-umjetničkom društvu "Živa grana" – Ženeva; Hrvatskome kulturno-umjetničkom društvu Ticino te Klapi Chorus Croaticus – Bern.

Od katoličkih misija, njih dvanaest, Povelja Republike Hrvatske za nesebičan i izniman doprinos u pružanju socijalne i duhovne skrbi te za dugogodišnju pastoralnu djelatnost među hrvatskim iseljenicima u Švicarskoj dodijeljena je: Hrvatskoj katoličkoj misiji Zürich; Hrvatskoj katoličkoj misiji Basel; Hrvatskoj katoličkoj misiji Bern; Hrvatskoj katoličkoj misiji St. Gallen; Hrvatskoj katoličkoj misiji Luzern; Hrvatskoj katoličkoj misiji Lausanne-Wallis; Hrvatskoj katoličkoj misiji Graubünden/Gonzen/FL; Hrvatskoj katoličkoj misiji Schaffhausen-Frauenfeld; Hrvatskoj katoličkoj misiji Aargau; Hrvatskoj katoličkoj misiji Zug; Hrvatskoj katoličkoj misiji Ticino te Hrvatskoj katoličkoj misiji Solothurn. Od sportskih organizacija Povelja Republike Hrvatske za izniman i dugogodišnji doprinos u promicanju zajedništva hrvatske zajednice sportskim aktivnostima te očuvanju hrvatskoga identiteta i kulture u Švicarskoj dodijeljena je Hrvatskome kulturno-sportskom društvu "Zrinski" – Luzern i Kulturno-športskom društvu "Duvanjske rose" – Bern. Od humanitarnih udruga Povelja Republike Hrvatske za izniman i dugogodišnji doprinos u promicanju zajedništva hrvatske zajednice humanitarnim aktivnostima te očuvanju identiteta i kulture u Švicarskoj uručena je Društvu Međimuraca Švicarske i Hrvatskome humanitarnom forumu te *Kruhu sv. Ante* u Švicarskoj. Od iseljeničkih novina Povelja Republike Hrvatske za izniman doprinos u održanju hrvatske jezične kulture i osnaživanju nacionalnoga identiteta među naraštajima hrvatskih iseljenika u Švicarskoj te za jačanje veza Hrvata u domovini i dijaspori pripala je *Glasilu hrvatskih katoličkih misija u Švicarskoj - Movis* koje uređuje Mićo Pinjuh.

Suradnja dviju akademskih zajednica ima dugu tradiciju na Tehnološkom sveučilištu u Zürichu od naraštaja hrvatskih nobelovaca Ružičke i Preloga preko sadašnjih 75 naših novaka do znanstvenika Nenada Bana i Srđana Čapkuna koji su ondje redoviti profesori.

Predsjednica polaže cvijeće uz spomen obilježje hrvatskih nobelovaca Ružičke i Preloga

TRANSFER ZNANJA

Drugog dana službenoga posjeta Švicarskoj 9. VII. 2019. predsjednica RH Grabar-Kitarović posjetila je glasovito Tehnološko sveučilište u Zürichu (ETH), gdje se susrela s profesorima, istraživačima i studentima *Znanstveno-istraživačkog centra* te održala predavanje na *Europskome institutu* Sveučilišta u Zürichu. "S posebnim sam ponosom ovdje iskazala počast dvojici velikana međunarodne znanstvene scene, hrvatskim nobelovcima Lavoslavu Ružički i Vladimiru Prelogu, koji su svojim otkrićima zadužili čovječanstvo, a ime svoje domovine upisali u vječni popis genijalnih umova", rekla je predsjednica nakon što je položila cvijeće ispred spomen-ploča našim nobelovcima. Zahvalila je tome sveučilištu što hrvatski znanstvenici nisu samo upisani u povijest ETH, nego što i danas pruža priliku hrvatskim talentima da razvijaju svoje znanje i umijeće. "Ponosna sam i što se trenutačno ovdje usavršava i radi oko 75 hrvatskih znanstvenika. Nadasve cijenim što su upravo doktori Nenad Ban i Srđan Čapkun svojim trudom zaslužili iznimno važne pozicije redovitih profesora te voditelja *Instituta za informacijsku sigurnost* i *Instituta za molekularnu biologiju i biofiziku*", istaknula je predsjednica zaželjevši im da svoje karijere barem djelomice vežu uz svoju domovinu koja se njima ponosi, ali i koja ih treba, zaključila je predsjednica Grabar-Kitarović. ■

ENG ***Croatian President Kolinda Grabar Kitarović visited Switzerland in early July where she met with Ueli Maurer, the President of the Swiss Confederation for 2019, Swiss National Council president Marina Guscetti Corrobio, other Swiss officials and representatives of the local ethnic Croatian commu-nity. She presented Charters of the Republic of Croatia to thirty-one emigrant associations.***

Suvremena misija HKD-a *Napredak*

Od ljetos HKD *Napredak* iz BiH vodi novi predsjednik Nikola Čiča, koji će nastaviti djelovati putem mreže koja povezuje članstvo diljem te zemlje

Dr. sc. Nikola Čiča, novi predsjednik HKD Napredak iz BiH

Tekst: **Vesna Kukavica**

Nakon trideset godina Hrvatsko kulturno društvo *Napredak* iz Bosne i Hercegovine dobilo je novoga predsjednika dr. sc. Nikolu Čiču, dosadašnjega *Napretkova* dopredsjednika i bivšega čelnika podružnice iz Tuzle. Glavna izborna skupština HKD *Napredak*, 66. po redu, održana je ljetos 6. srpnja u Vrhbosanskome bogoslovnom sjemeništu u Sarajevu. Prof. dr. sc. Franjo Topić, koji je sudjelovao u obnovi stoljetnog HKD *Napredak* na vremenskoj okomici od tri desetljeća, oprostio se od funkcije predsjednika. Kao višedesetljetna ključna figura ove afirmirane kulturne organizacije imenovan je počasnim predsjednikom Društva. Profesor Topić za svoje 29-godišnje uspješno djelovanje primio je niz priznanja, kojima se pridružuje i ova spomenuta nova počasna titula.

Profesor na KBF-u u Sarajevu dr. sc. Franjo Topić prisjetio se prigodom svoga obraćanja nazočnim skupštinarima najrazličitijih uvjeta u kojima je djelovala *Napretkova* središnjica u Sarajevu, uključujući i ogranke proteklih godina (osobito onih teških ratnih), poručivši kako su opstali zato što *Napretkova* humana ideja nikada nije bila obezvrijeđena: "*Napredak* nije stao ni u ratnim vremenima. Novine su o nama pisale da radimo usred rata kao da rata i nema. Tako u *Napretku* djeluje plodonosna volonterska mreža s oko 25.000 članova - od Sarajeva, Mostara, Tuzle, Zenice do Zagreba, Splita, Beča, New Yorka i Hamiltona - koja umjetnički stvara u pjevačkim zborovima, folklornim skupinama, tamburaškim orkestrima, likovnim udrugama te medijima i nakladništvu. Sažeto, Hrvatsko kulturno društvo *Napredak* utemeljeno je u BiH prije 117 godina radi pružanja potpore obrazovanju mladih. Društvo je do 1949. školovalo ili potpomoglo školovanje približno 16.000 učenika i studenata, među kojima su bili i nobelovci - književnik Ivo Andrić i kemičar Vladimir Prelog, kao i razni slikari, glazbenici i ostali koji su svojim životom i djelovanjem bitno pridonijeli kulturnom i znanstvenom naslijeđu cjelokupne BiH. Društvu je 1949. zabranjen rad, a obnovljeno je nakon pada *Željezne zavjese* 1990. Od tada do danas *Napredak* je podijelio više od 2.850 stipendija i potpora, objavio više od 550 knjiga, a danas ga jača poticajna činjenica da godišnje održi oko 600 kulturnih manifestacija diljem svojih 65 podružnica u Hrvatskoj, BiH i dijaspori.

Iz bogate nakladničke djelatnosti

OSNAŽENO VODSTVO

Novoizabrani predsjednik s bogatom pedagoškom karijerom dr. sc. Nikola Čiča (42) kaže da će nastaviti ostvarivati vizije profesora Topića te da će Društvo i dalje pomagati najboljima. "Misija *Napretka*", dodao je Čiča, "odraz je suvremenih kulturnih procesa u bosanskohercegovačkome društvenom kontekstu, a u svojoj biti uvijek će ostati humana jer sve što se čini u sklopu *Napretka* jest na dobrobit ljudi, bilo edukacijom ili stipendiranjem ili pak kulturnom i društvenom aktivnošću. Počašćen sam time što sam dobio priliku voditi Hrvatsko kulturno društvo *Napredak*", istaknuo je dr. sc. Čiča.

Novoizabrani dopredsjednici HKD *Napredak* su Miroslav Landeka, Dražen Vikić-Topić, Mario Nenadić te Josip Križanović. U Središnju upravu izabrani su prof. dr. Franjo Topić, Venka Zorić, Sretko Tomić, Franjo Bratić, fra Mirko Filipović, Ivana Barišić, Josip Nikolić, Robert Petrović, Ivica Kovačević i Danijel Stanić. Novi Nadzorni odbor čine Zoran Kupreškić, Dragan Glavaš i Jakov Gavran. Stegovni sud čine don Luka Brković, Vedrana Šimić i Željko Galić. ■

ENG ***The 66th general assembly of HKD Napredak (Napredak Croatian Culture Association) of Bosnia-Herzegovina was staged in Sarajevo on the 6th of July and has elected Nikola Čiča as the society's new president. HKD Napredak, a network of over 25 thousand members from Sarajevo, Mostar, Tuzla and Zenica, to Zagreb, Split, Vienna, New York and Hamilton, was led over its previous 29 years by Franjo Topić.***

Socijalna mreža HBZ-a omiljena i milenijskoj generaciji

Proslavi 125. obljetnice Hrvatske bratske zajednice Amerike u Pittsburghu nazočit će i predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar-Kitarović

Piše: **Vesna Kukavica**

Ovih dana, točnije 2. rujna, navršava se 125. godišnjica uspješnog djelovanja naše najstarije i najmnogoljudnije iseljeničke organizacije - Hrvatske bratske zajednice Amerike. Tim povodom u Pittsburghu se priprema krajem rujna veličanstvena višednevna proslava te obljetnice i to uoči njezine jubilarne četverogodišnje 25. nacionalne konvencije, koja će se održati od 23. do 25. IX. 2019. Hrvatska bratska zajednica / Croatian Fraternal Union moćno je potporno i osiguravajuće, neprofitno društvo hrvatskog iseljeništva u SAD-u i Kanadi te naša najznačajnija kulturna, humanitarna i domoljubna organizacija u inozemstvu. Uz 172 konvencijska delegata proslavi obljetnice pridružit će se mnogobrojni uzvanici, počevši slavlje kružnom plovidbom pitsburškim rijekama Allegheny, Monongahela i Ohio. Ta će panoramska plovidba već 21. rujna, uza zvuke tambure, javnosti slikovito predočiti integracijske iskorake prošlostoljetnih hrvatskih rudara i uspon njihovih vrijednih potomaka na društvenoj ljestvici najrazvijenije zemlje svijeta u kojoj se danas milijunska hrvatska zajednica razvila u bitan čimbenik domicilne sredine, njegujući u multietničkome mozaiku sjevernoameričkoga kontinenta svoj etnički, kulturni i duhovni identitet. Svečanost će se nastaviti 22. rujna misnim slavljem koje će predvoditi čikaški kardinal naših korijena Blase Cupich u stoljetnoj crkvi sv. Nikole koju krase freske velikana moderne Maksimilijana Vanke. Slijedi svečani banket koji će uveličati predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar-Kitarović te ostali visoki gosti iz domovine, Kanade i Sjedinjenih Američkih Država. Među visokim uzvanicima je ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Mijo Marić.

Predsjednik HBZ-a Edward W. Pazo potvrdio je da su sve organizacijske pripreme, kako za proslavu tako i dolazeću 25. konvenciju HBZ-a, gotove, pojasnivši: "Ova naša najveća, najuglednija i gospodarski snažna ustanova Hrvata u svijetu utemeljena je ovdje u Pittsburghu 1894. pa je prirodno da se proslava i konvencija održavaju u ovome gradu."

Glavni ured HBZ-a u četvrti Wilkins Township, nedaleko od konvencijskoga hotela Wyndham Grand, otvorit će svoja vrata javnosti kako bi pokazali lijepo uređenu poslovnu zgradu središnjice te ondje smještenu muzejsku zbirku hrvatske kulturne baštine. Među raritetima, uz etnološku građu te vrijedne umjetnine, HBZ ima i knjižnicu s bibliofilskim izdanjima među kojima je prva hrvatska knjiga književne vrijednosti objavljena u SAD-u, *Hrvatsko-amerikanska Danica*, koju je uredio prvi predsjednik HBZ-a, publicist i nakladnik Zdravko Mužina.

Startavši s manje od 300 članova prije 125 godina, danas HBZ ima desetke tisuća volontera. Zajednicom su predsjedali intelektualci kao što su Zdravko Mužina, Ivan Ljubić, Petar Pavlinac, Franjo Zotti, Pavao Hajdić, Josip Marohnić, Vinko Vuk, Tomo Bešenić, Anton Gazdić, Ivan Butković, Vjekoslav Mandić, John Badovinac, dok ju je u poslovnoga diva i utjecajnu humanitarnu, domoljubnu te kulturno-prosvjetnu i sportsku organizaciju izdigao naš najuspješniji iseljenički lider 20. stoljeća Bernard M. Luketich. Za 9 mandata Luketich je, uz poslovni rast, osigurao razvitak *Kulturne federacije mladih HBZ-a* koja generacijama okuplja našu američku mladost u tamburaškim zborovima te *Školarinsku zakladu* koja je stipendirala na tisuće mladih američkih Hrvata, što je toj konzervativnoj organizaciji privuklo i milenijsku generaciju koja vješto kombinira akademsku naobrazbu, poslovnu fleksibilnost, novu tehnologiju i stil života. U tu svrhu *Školarinska zaklada* raspisala je i slavljenički natječaj za esej o fraternalističkom pokretu i kulturno-prosvjetnim programima s nagradom od 5.000 dolara, koja će u tom iznosu biti uručena čak trojici najboljih esejista.

Od 2014. Zajednicu vodi aktualni glavni predsjednik Pazo, odličan ekonomist s velikim iskustvom u industriji osiguranja fraternalističke provenijencije, ponoseći se filantropijom Zajedničara u lokalnim iseljeničkim naseljima i matičnoj zemlji. Ako se podvuče crta za dvostruki jubilej HBZ-a, Pazin stručni tim ostvario je golemi uspjeh na društvenom, kulturnom, obrazovnom, patriotskom i financijskom planu. Tim čine: vješti dopredsjednik za člansku kampanju Franjo Bertović, glavna tajnica i rizničarka Bernadette M. Luketich-Sikaras, M. Ricci, kao i iskusni fraternalisti među kojima su M. Loncarich, G. Pavlecic, A. Sepich, S. Kuren, R. Luketic, R. Novosel, L. Meze, D. Kochis, E. Boljkovac, V. Michtich, J. Miksich, N. Bilandzich, S. Schroder, uključujući vrijedne urednike lista *Zajedničara* Ivana Begga i Lorrainu Turkall te ostale. Za prethodnu konvenciju 2014., imovina HBZ-a iznosila je 436.474.040 dolara, potvrđuje rizničarka B. Luketich-Sikaras, dok je imovina uoči 25. konvencije sredinom ove 2019. dosegla 492.454.506 USD (*Zajedničar*, 7. VII. 2019., str. 12), porastavši za 56.040.466 dolara. Među stotinjak najboljih graditelja su pobjednici specijalne obljetničke kampanje sestre Lucille Herndon i Maryann Gajdos te brat Steve Maslek. Čestitamo i zahvaljujemo svim američkim Hrvatima za svekoliku ljudsku dobrobit! ■

ENG ***The CFU of America is celebrating its 125th anniversary in Pittsburgh ahead of its jubilee 25th national convention, slated for the 23. - 25. IX. 2019. We extend out congratulations and gratitude to all Americans of Croatian extraction for all that they have done for American society and their ancestral Croatian homeland.***

Čuvari bunjevačkog stvaralaštva

Vrijedni čuvari tradicijske kulture bunjevačkih Hrvata organizirali su osmi po redu Seminar bunjevačkog stvaralaštva koji je od 8. do 14. srpnja održan uz potporu Hrvatske matice iseljenika u Tavankutu okupivši više od pedeset sudionika iz Hrvatske, Njemačke, Mađarske, Bosne i Hercegovine i Srbije

Dužijanca 2019.

Tekst: **Ivica Dulić, Snježana Jurišić**

Seminar se pokazao kao pravo mjesto za sve koji žele više naučiti o kulturnoj baštini bunjevačkih Hrvata budući da se održava u autohtonom okruženju na samome izvoru tradicije.

Ovogodišnja tema bio je običaj 'Veliko prelo' te su se u četiri tematske cjeline obrađivali pojedini elementi tradicijske kulture: ples, tamburaška glazba, tradicijski instrumenti i slamarstvo. Hrvatsko kulturno prosvjetno društvo "Matija Gubec", glavni organizator Seminara, jedno je od najstarijih hrvatskih KUD-ova u Vojvodini, osnovano 1946. godine, i predavači su većinom njegovi članovi: Ivica Dulić, voditelj folklorne sekcije; Kata Suknović, predavačica za nošnje; Tamara Štricki Seg, voditeljica pjevanja; Ladislav Suknović, predsjednik HKUD-a i Ljubica Vuković Dulić, zaduženi za povijesne teme; Vojislav Temunović, voditelj tamburaškog orkestra te Augustin Žigmanov, predavač tradicijskih glazbala.

SVEČANI KONCERT

Na svečanom koncertu održanom na Etno salašu Balažević predstavili su se sudionici gajdaši, tamburaši, pjevači i

Sudjelovanje HKUD-a "Matija Gubec" na Smotri folklora u Zagrebu 1967.

plesači odjeveni u predivno bunjevačko ruho iz riznice HKUD-a "Matija Gubec". Prikaz bunjevačkih plesova, gajdaškog umijeća i izvrsne vokalne izvedbe nagradila je mnogobrojna publika velikim pljeskom. U sklopu Seminara održana je i Kolonija naive u tehnici slame. Zamjenik ravnatelja Hrvatske matice iseljenika dr. Ivan Tepeš pozdravio je slamarke iz 34. Saziva kolonije naive u tehnici slame te je prikazan film o teti Mari, jednoj od začetnica slamarske primijenjene umjetnosti u Bačkoj.

Polaznici Seminara učili su od slamarke Jozefe Skenderović o tehnici izrade suvenira od slame te od Lj. V. Dulić o povijesno-umjetničkoj tradiciji vezanoj uz izradu krune od slame, jednog od glavnih simbola Dužijance, tradicijske svetkovine zahvale na dobroj žetvi. Upravo je i J. Skenderović izradila krunu za ovogodišnju Dužijancu u Tavankutu, koja je održana 14. srpnja 2019. procesijom mladih i starih u bunjevačkim narodnim nošnjama te svetom svečanom misom zahvale na dobroj žetvi i kruhu u crkvi Srca Isusova. Kako je to 'lipo' sročila ovogodišnja bandašica Antonija Rudić – Dužijanca prikazuje svu lipotu tradicije, vjekovnih običaja, odijevanja, boja, satkano u lipotu i dostojanstvo življenja.

Posjet HKUD-a "Matija Gubec" Hrvatskoj matici iseljenika 2019.

"Drago nam je da smo ove godine mogli pridonijeti organizaciji seminara bunjevačkog stvaralaštva, prvo jer je to iznimno važan projekt za očuvanje hrvatske tradicijske kulture u Vojvodini kad je u pitanju hrvatska manjina u Srbiji, a s druge strane hrvatski kulturni krug i povezivanje Hrvata izvan Republike Hrvatske s domovinom i s Hrvatima gdje god živjeli jedna je od misija HMI-ja", istaknuo je dr. Tepeš.

Zamjenik ravnatelja HMI u Tavankutu

'SVE NAS SE JAKO DOJMILO'

Dojmovi polaznika to i potvrđuju. Zdrava Zovko, tajnica HKUD-a "Hercegovac" iz Širokoga Brijega, BiH, istaknula je: "Ljubica Šušak i ja odlučile smo se doći na ovaj seminar jer nas je privukla mogućnost da učimo izravno od onih koji žive tu kulturu. Sama organizacija i sve što smo ovdje vidjeli i naučili, sve nas se to jako dojmilo, o slamarkama smo puno čule i vidjele na društvenim mrežama i televiziji. Čuli smo ovdje izreku da kome tavankutski pisak uđe među prste, sigurno se ponovno vraća u Tavankut - mi se zasigurno ponovno vraćamo."

U sklopu Dužijance održano je i Takmičenje risara na kojem su na poziv direktora UBH Dužijanca Marinka Piukovića kao gosti sudjelovali i predstavnici Matice, dr. Ivan Tepeš i mr. Snježana Jurišić. To je jedna od najvećih manifestacija ove godine održana ispred crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu, uz sudjelovanje 28 parova iz Hrvatske, Srbije i Mađarske. Pobjednik je zaslužno bio Stipan Kujundžić iz Subotice uz pomoć risaruše Juže Ruhas iz Ljutova. Svečanosti su nazočili i veleposlanik RH u RS Goran Bakota, generalni konzul Velimir Pleša, Tomislav Žigmanov, predsjednik DSHV-a, Darko Sarić Lukendić, predsjednik IO HNV-a, zamjenica gradonačelnika Subotice Timea Horvat i mnogi drugi uzvanici, što samo potvrđuje značaj ove kulturno-turističke manifestacije koja svake godine okupi veliki broj posjwtitelja iz cijele regije. ■

ENG ***The diligent guardians of the traditional culture of the Bunjevo Croats have staged the eighth seminar on Bunjevo Croat creativity. The event was staged in Tavankut from the 8th to 14th of July and was supported by the Croatian Heritage Foundation. It gathered over fifty participants from Croatia, Germany, Hungary, Bosnia-Herzegovina and Serbia.***

Kontinuitet doseljavanja

Ne postoji veliki broj naselja u Vojvodini u kojima žive Hrvati, a koja se mogu podičiti sedmostoljetnom poviješću. Bereg, smješten na lijevoj obali Dunava, 27 km sjeverozapadno od Sombora, to najzapadnije naselje u Srbiji sa svojih oko 900 stanovnika, danas zabrinuto gleda u budućnost, a ponosno na ljude i njihove pothvate iz bogate prošlosti

Tekst: **Marko Tucakov**

Ona je, sudeći prema arhivskim vrelima, započeta 1319. godine kada je Imre Becsei od Petera Boda kupio zemlju na području Berega, no taj feudalac nije mogao "ući u posjed" zemlje jer mu se suprotstavio ratoborni Nikola Treutel. Hrvatsko katoličko stanovništvo u Bereg se doseljavalo kontinuirano u relativno dugom vremenu i tijekom osmanskog i ugarskog razdoblja. Neki izvori bilježe selidbu stanovnika okolice Klisa u Dalmaciji "na Dunav" 1620. godine, a dokumentirana je selidba šokačkog stanovništva s franjevcima u Podunavlje iz okolice Tuzle 1688. godine. Od prvog popisa stanovništva u XVIII. do posljednjeg, 2011. godine, selo ostaje dominantno naseljeno Hrvatima.

Svoj procvat započinje u postturskoj Austro-Ugarskoj: 1743. sagrađena je današnja župna crkva sv. Mihovila (župa je utemeljena 1503.), a 1752. počela je s radom katolička škola. Da su se tadašnje vlasti skrbile za jezičnu ravnopravnost na službenoj razini dokazuje *Urbanial* iz 1770., dokument na hrvatskome jeziku kojim se uređuju odnosi između kućanstava koja su zakupljivala državno zemljište i tijela Dvorske komore. Na kraju XIX. i napose u prva četiri desetljeća XX. stoljeća u Beregu se, pod značajnim utjecajem narodnoga preporoda Hrvata u južnoj Ugarskoj, razvio bogat "civilni sektor" katoličkog i hrvatskog obilježja, ne uz blagonaklonost mađarskih prijeratnih, odnosno jugoslavenskih vlasti. Nakon I. svjetskog rata 1925. godine u selu je osnovana podružnica Hrvatske seljačke stranke, koja je imala veliki broj pristalica, a od 1929. datira udruga "Seljačka sloga", čiji je današnji nasljedovatelj Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo "Silvije Strahimir Kranjčević", osnovano 1947. godine. Ova udruga je, uz financijsku potporu Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, kupila 2018. godine staru šokačku kuću u Strossmayerovoj ulici br. 14, koja je postala suvremeni centar okupljanja zajednice i čuvanja vrlo bogate etnografske, folklorne, glazbene i pisane baštine bereških Hrvata – svega onoga što oni danas žele dati društvu u kome žive (uz ostalo i u obliku turističke ponude). Prigodom značajne bereške obljetnice u "Šokačkoj kući" na povijest Berega podsjetio je sadašnje njegove stanovnike prof. Vladimir Nimčević, tijekom kolokvija koji je organizirao Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata 27. srpnja 2019. godine. Idućega dana mjesna hrvatska udruga organizirala je "Mikine dane", smotru tamburaške glazbe u sklopu koje je slavljena misa zahvalnica u župnoj crkvi. ■

ENG ***There are not many places in Vojvodina that are home to Croatians that can boast a history of seven centuries. Bereg, situated on the left bank of the Danube and 27 kilometres to the northwest of Sombor, is Serbia's westernmost settlement and is home to some 900 people. The archival data indicates that Croatians of Roman Catholic religious affiliation have settled in Bereg continuously since 1319, including the periods of Ottoman and Hungarian dominance.***

Druženje s dubrovačkim iseljenicima

DUBROVNIK - U petak, 16. kolovoza, u dubrovačkom restoranu Orsan upriličen je tradicionalni susret iseljenika i prijatelja Hrvatske matice iseljenika - podružnice Dubrovnik koji je kao i prijašnji bio humanitarnog karaktera. Nakon nekoliko uvodnih riječi voditeljice podružnice HMI-ja Maje Mozare, prisutnima se u ime društva Dubrovčana u New Yorku obratila Noris Penezić Boccanfuso koja je prikupljena novčana sredstva dodijelila našim potrebitim sugrađanima: Ivani Švarc i Orsatu Ivankoviću te crkvi sv. Vlaha u Stonu. Naknadna donacija stigla je od Frana Sesjaka iz Njemačke koji ju je namijenio Konavoki Nini Điovanović.

Okupljeni su se ovom prilikom prisjetili samih početaka druženja kada su naši iseljenici iz 'Velike jabuke' počeli pomagati onima kojima je pomoć bila najpotrebnija te u obnovi sakralnih objekata. U tome su im organizacijski pomogli Grad Dubrovnik i Dubrovačko-neretvanska županija u ime kojih su zahvalile zamjenica gradonačelnika Jelka Tepšić i zamjenica župana Žaklina Marević, na privrženosti rodnoj grudi te su istaknule da ustraju u svojoj volji i želji za djelovanjem. Među veselim društvom našao se i Davor G. Gjivoje, Dubrovčanin s američkom adresom, predsjednik vijeća tvrtke Networld, koji je poručio: "Divno je naći se među svojima. Previše vremena provodimo odvojeno pa je ovo izvrsna prilika da se nađem s ljudima koje dugo nisam vidio. Ovdje sam tek desetak dana i ostat ćemo još sigurno mjesec. Dubrovnik je postao preopterećen gužvom, no svejedno se lijepo vratiti. Naša kuća je poviše Pila. Boravimo u ljetnikovcu koji ima svoju kapelicu pa se naši stari za otići na misu nisu morali u nedjelju spuštati u Grad. Isto radim i ja. Čekam rujan kada će biti manje ljudi", zaključio je Gjivoje. *(DULIST)*

Svojom plemenitošću možete spasiti dječje živote i mijenjati budućnost djece kojoj je to najpotrebnije – **jer svako dijete zaslužuje odrastati sigurno i bezbrižno**.

UNICEF-ovim programom oporučnog doniranja stvaramo svijet dostojan djeteta, a svaki Vaš i najmanji doprinos ostavit će neizbrisiv i važan trag. Svojom oporučnom donacijom pomoći ćete osigurati sve što će djeci biti potrebno kako bi preživjela, razvijala se, rasla i ostvarila svoje pune potencijale!

Zatražite svoju brošuru s više informacija o oporučnom doniranju slanjem maila na: **neletakanceljak@unicef.org** ili pozivom na telefon **+385 1 3031 640**.

Radujemo se razgovoru s Vama!

unicef
za svako dijete

‘Svako misto svoju feštu ima...’

Manifestaciju “Dan iseljenika” pokrenula je Hrvatska matica iseljenika - Rijeka, prije 35 godina. Ove godine susreti su održani na otocima Krku, Unijama i Cresu gdje tijekom ljeta boravi veliki broj naših iseljenika, ponajviše iz SAD-a

Tekst i foto: **Dejan Miculinić**

Cres

Iseljeni Unijani, mještani koji na otoku još žive te mnogobrojni turisti koji u srpnju borave na otoku obilježili su zabavnim programom i sportskim natjecanjima uz pučku feštu 12. dan posvećen svojim sumještanima iseljenima po svijetu. U organizaciji Hrvatske matice iseljenika - Rijeka, VMO Unija, grada Malog Lošinja te TZ Malog Lošinja, program je u svome proširenom izdanju započeo već u četvrtak 18. srpnja revijalnom malonogometnom utakmicom djece Unija. Iste večeri u prostorijama MO Unije otvorena je izložba dječjih radova izrađenih u kreativnoj radionici iseljenice povratnice na otok, Ive Mavrović.

Sljedećeg dana, u večernjim satima, program je nastavljen na rivi vrlo popularnim natjecanjem. Naime, održana je unijska verzija alke s kariolama u kojoj je sudjelovalo 12 parova natjecatelja.

U nastavku večeri otvorena je u Galeriji “Torać” vrlo zanimljiva izložba naziva “Tovar, od davnina vridan prijatelj Unijana”, u kojoj je glavno mjesto posvećeno toj plemenitoj životinji bez koje je život na otoku bio nezamisliv, a danas je s otoka nestala. Samo za potrebe otvorenja izložbe voditeljica galerije Silvana Peroš dovela je s obližnje Punta Križe dva mlada magarca, na opće oduševljenje prisutne djece i uz nostalgiju sa suzom u oku starijih mještana koji se sjećaju dana kada je prizor tovara na ulicama bio svakidašnjica.

Krk

Na Danima iseljenika otoka Unije održano je niz već tradicionalnih sportsko-zabavnih natjecanja kao primjerice Alka na kariolama i Kros utrka po plaži.

Na sam Dan iseljenika, 20. srpnja, cjelodnevni program započeo je 18. kros utrkom po plaži u kojoj je sudjelovalo 60-ak djece podjeljene u četiri dob-

ne skupine. U večernjem terminu, u gornjem dijelu Galerije "Torać" održan je još jedan iznimno značajan kulturni događaj za otok jer je otvorena izložba etnografske zbirke obitelji Karniš koja 55 godina skuplja i održava uporabne predmete koji su se na otoku koristili u prošlosti. Nastavak večeri protekao je u podjeli medalja i priznanja sudionicima sportskih natjecanja te uz prigodne pozdravne riječi gradonačelnice grada Malog Lošinja Ane Kučić i predstavnika Hrvatske matice iseljenika. I za sam kraj još jedne uspješno održane manifestacije "Dani iseljenika otoka Unija" održan je revijalno-glazbeni program u kojem je nastupio glazbeni sastav "Eureka" iz Rijeke.

Unije

18. DAN ISELJENIKA OTOKA KRKA

Dan iseljenika otoka Krka održan je ove godine u mjestu Dobrinju. Program je započeo okupljanjem na glavnome trgu gdje je organiziran koktel dobrodošlice, a nastavljen u obližnjoj crkvi sv. Stjepana gdje su svečanu sv. misu održali dugogodišnji svećenici Hrvatske katoličke misije u Astoriji u New Yorku, velečasni Anton Bozanić, Anton Zec i sadašnji svećenik te župe naših iseljenika velečasni Vedran Kirinčić. Nakon završetka mise i druženja ispred crkve, grupa od 60-ak iseljenika i njihovih domaćina, načelnika općine Dobrinj Nevena Komadine, gradonačelnika grada Krka, ostalih načelnika krčkih općina te predstavnika Hrvatske matice iseljenika, imala je prilike uživati u nastupu mladih izvođača lokalnoga folklornog društva koji su otplesali tradicionalni "tanac". Uz prigodne govore domaćina i predstavnika HMI-ja, u ambijentu glavnog trga druženje se nastavilo uz glazbu "Tabako Benda" do kasnih noćnih sati.

5. DAN ISELJENIKA OTOKA CRESA

Dan iseljenika otoka Cresa održava se odlukom Gradskog vijeća grada Cresa drugog vikenda mjeseca kolovoza pa je tako u nedjelju 11. 8. 2019. održan mali jubilarni "V. dan iseljenika otoka Cresa".

Program je započeo okupljanjem iseljenika ispred župne crkve sv. Marije Velike nešto prije 11h, odnosno prije zajedničkoga odlaska na sv. misu. Nedjeljnu svetu misu predvodio je župni vikar Anton Budinić, uz još četvoricu svećenika, a pridružili su se i predstavnici grada, kao i mještani te turisti. Nakon mise u nastavku manifestacije organizirano je razgledavanje nove izložbe u Creskome muzeju "Drveni sveci: polikromirana drvena skulptura Creskog dekanata" te druženje uz osvježenje.

U večernjim satima, u velikoj dvorani Zajednice Talijana Cres prof. emeritus Juraj Sepčić održao je zanimljivo predavanje pod nazivom "Creske mitske priče: Zakopana blaga između fantazije i stvarnosti". Na večer je za iseljenike organizirana večera u restoranu Mistral u ACI marini, a zapjevali su klapa Burin i Karin Kuljanić. Pozdravne riječi uputili su predsjednica Gradskog odbora Sonja Pokupec Salković, voditelj riječke podružnice Hrvatske matice iseljenika Dean Miculinić te gradonačelnik Kristijan Jurjako. ■

Unije

ENG ***Diaspora Day events were founded over 35 years ago by the Rijeka branch office of the Croatian Heritage Foundation. This year's gatherings were held on the islands of Krk, Unije and Cres—popular destinations among many diaspora Croatians that moved abroad from this region, most now living in the USA.***

“Lito s nami, lipo s nami”

U južnotalijanskoj pokrajini Molise, koju su “iz one bane mora” bježeći pred turskom opasnošću i osvajanjima prije više od pet stoljeća naselili Hrvati iz Dalmacije, i danas se čuva i opstaje hrvatski jezik

Lucio Caruso i Mijo Marić

Tekst: **Barbara Buršić**
Foto: **Gabriele Romagnoli**

Moliškohrvatskim, ili kako ga moliški Hrvati zovu “na-našo”, arhaičnim jezikom iz vremena Marka Marulića koji su zahvaljujući izoliranosti sačuvali, i dalje se komunicira, govori i piše. Od nekad petnaestak naselja naseljenih krajem 15. ili početkom 16. stoljeća hrvatska zajednica, koja danas broji nešto manje od 2.000 ljudi, opstala je u Mundimitru (Montemitro), Kruču (Aquaviva Collecroce) i Filiču (San Felice del Molise) gdje ima status jezične manjine, a odnedavno ga ponovno ima i mjesto Tavela (Tavenna).

Ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Mijo Marić sa suradnicama, voditeljicom Ureda ravnatelja Lanom Šaš i voditeljicom Podružnice Pula Barbarom Buršić, boravio je na poziv Zaklade Agostina Piccoli od 7. do 10. kolovoza u ovoj pitoresknoj pokrajini među moliškim Hrvatima. Prva večer našeg boravka u Moliseu bila je u znaku glazbe. Na glavnome trgu u Mundimitru svoj je prvi CD “Duša naša” predstavila etno-grupa KroaTarantata koja narodne pjesme moliških Hrvata te autorske pjesme Marka Blascette na moliškohrvatskome u kombinaciji s tradicionalnom glazbom talijanskoga juga poput tarante ili pizzice pretvara u moderan *world music*. Središnji događaj u Mundimitru – gradu poezije bila je “Večera na-našo” (Moliškohrvatska večer) u sklopu koje su dodijeljene nagrade za najbolja literarna ostvarenja kojima se promiče jezik, tradicija i povijest moliških Hrvata. Nico Pasciullo osvojio je treću, a Franco Miletti drugu nagradu dok je prvonagrađeni Lucio Caruso za pjesmu “Ruve” (Uličice). Prvu nagradu uručio je ravnatelj HMI-ja koji je u prigodnom obraćanju okupljenima istaknuo da je hrvatska zajednica u Moliseu zajednica koja uspijeva sačuvati svoj identitet i u isto vrijeme biti uklopljena u sadašnjost i živjeti s većinskim narodom. Tijekom večeri promovirana je i knjiga “S našimi riči”, a kazališna skupina Kuntrata iz Sv. Filipa i Jakova izvela je predstavu “Kod Lepanta sunce moje”. Uz južni vjetar ‘faul’ koji je donio dašak svježine u toplu kolovošku večer, druženje i susret s pripadnicima hrvatske zajednice i predstavnicima lokalnih vlasti nastavilo se uz moliške specijalitete.

Tijekom posjeta hrvatskoj zajednici u Moliseu naši su nas domaćini, Antonio i Vesna Sammartino iz Zaklade Piccoli, proveli Mundimitrom i upoznali s njegovom bogatom poviješću i znamenitostima. Posjetili smo i Selo gdje se nalazi kapela sv. Lucije, zaštitnice moliških Hrvata, obišli Kruč i Filič te posjetili svetište Canetto. U Kruču nas je primio gradonačelnik Francesco Trolio i savjetnica u općini Enrica Antonella Vetta koja nas je i provela mjestom. Večer je bila rezervirana za posjet Filiču, a kulturna udruga hrvatske zajednice Molise “Luigi Zara” koju vodi Paolina Ferrante bila je domaćin programa i druženja u Filiču. ■

Barbara Buršić, Vesna Ljubić, Mijo Marić, Lana Šaš i Antonio Sammartino

ENG ***Every year in August Munidmitar (Montemitro) is home to the Summer With Us, It’s Nice With Us (Lito s nami, lipo s name) event, featuring an assortment of culture events through which the Molise Croat community in neighbouring Italy showcases its wealth of heritage and nurtures the community’s identity.***

Video baština američkih Hrvata

KANADA - Veliku pozornost posvećujemo osobama koje pišu o hrvatskom iseljeništvu. Svoje mjesto imaju i one koje oblikuju likovna djela vezana uz iseljeništvo. Kako stoje stvari s osobama koje stvaraju filmska djela za iseljeništvo i o njemu? Premda je dvadeseto stoljeće vrijeme "pokretnih slika", one vezane uz Hrvate izvan Republike Hrvatske kao da su stavljene nekako sa strane.

Koliko znamo o stvarateljima filmskih i video sadržaja u iseljeništvu? Razmjerno malo. U tu zanemarenu skupinu spada i bračni par Ranogajec. Zvonko i Jagica Ranogajec sa svojim kamerama već su desetljećima prisutni u hrvatskom iseljeništvu. Unatoč tome, o tom paru supružnika koji su veliki dio života posvetili živoj slici i riječi hrvatskog iseljeništva znamo razmjerno malo.

Zvonko i Jagica našli su se u Njemačkoj početkom 60-ih godina 20. stoljeća. Tu su se i vjenčali. Život ih je zatim odveo u Kanadu te u Sjedinjene Američke Države, u Chicago. Tu je Zvonko kupio svoju prvu filmsku kameru, slavnu "superosmicu". Time je počela strasna veza Zvonka Ranogajca i snimanja hrvatske zajednice u dalekoj Americi. Od 1983. Ranogajec radi u profesionalnom TV-studiju. Čak 25 godina radio je emisiju "The Croatian Perspective" na hrvatskome i engleskome jeziku. Od osobite su važnosti video materijali koje je Ranogajec snimio tijekom Domovinskoga rata u hrvatskoj zajednici u Americi. Rezime 25 godina video praćenja američkih Hrvata predstavlja serija "Hrvatska dijaspora – Taj živi dio hrvatskog naroda".

Tijekom desetljeća nastali su sati i sati video materijala o hrvatskim zajednicama izvan Republike Hrvatske. Zbog prirode medija na kojima se snimke čuvaju postavlja se pitanje očuvanja i predstavljanja povijesno bitnih snimki. Ako se ne pronađe adekvatan odgovor, prijeti nam gubitak važnog dijela nacionalne baštine, baštine kojoj je bračni par Ranogajec dao važan doprinos.

Svečana proslava Dana Kanade

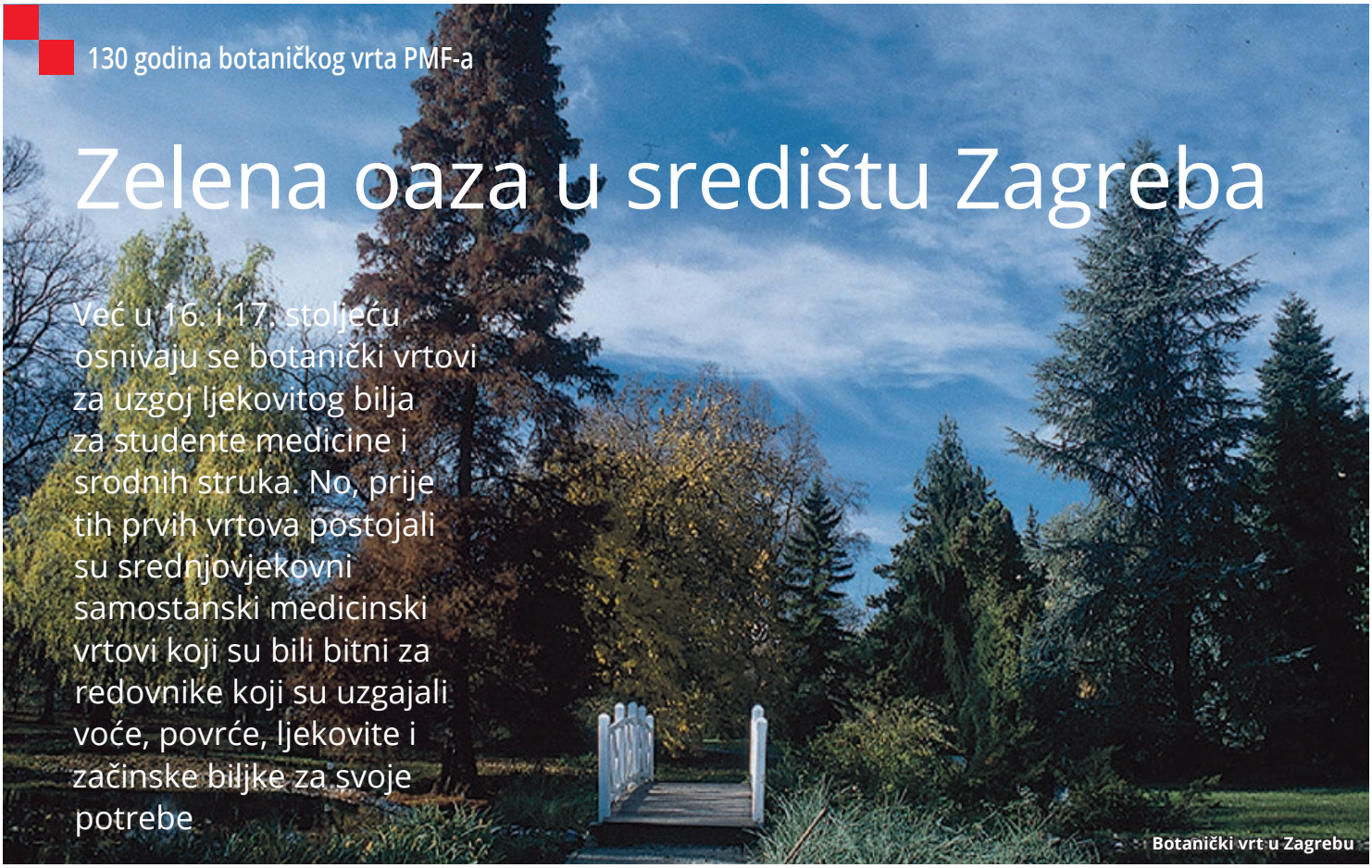
Druga najveća država svijeta proslavila je svoj Dan nezavisnosti. Ove godine Kanada slavi 152. rođendan i kanadski veleposlanik u Hrvatskoj, Njegova Ekscelencija Daniel Maksymiuk, tom prigodom je na svečanom prijmu u atriju Arheološkoga muzeja pozdravio mnogobrojne goste iz političkog, akademskog, javnog i društvenog života. Kanadsku i hrvatsku himnu ponosno su izveli članovi hrvatsko-kanadske klape *Kartolina* koja je ovim nastupom započela svoju hrvatsku turneju čiju organizaciju je pomogla i Hrvatska matica iseljenika. A cappela vokalna grupa koja djeluje u Windsoru, Ontario, gdje je pridružena Hrvatskoj katoličkoj župi *Sv. Franjo Asiški*, a odnedavno je i članica Hrvatsko-kanadske folklorne federacije – Istok, promiče klapsko pjevanje i hrvatsku kulturnu baštinu. Osim njih nastupila je i njihova ženska mlada klapa *Fritule*, čije članice pripadaju drugoj generaciji Hrvata rođenih u Kanadi.

Veleposlanik je zahvalio svima koji su pridonijeli dobrim bilateralnim odnosima između Kanade i Hrvatske istaknuvši promociju inkluzije i različitosti kao snažnog motora za napredak društva u svijetu općenito, kao važan cilj kanadske Vlade. Osim njega nekoliko prigodnih riječi imao je i Janko Perić, koji je od 1993. do 2000. bio kanadski parlamentarac u ime Liberalne stranke, a u ime hrvatske Vlade prigodni govor održao je akademik Željko Reiner, potpredsjednik Sabora. *(Snježana Jurišić)*

Zelena oaza u središtu Zagreba

Već u 16. i 17. stoljeću osnivaju se botanički vrtovi za uzgoj ljekovitog bilja za studente medicine i srodnih struka. No, prije tih prvih vrtova postojali su srednjovjekovni samostanski medicinski vrtovi koji su bili bitni za redovnike koji su uzgajali voće, povrće, ljekovite i začinske biljke za svoje potrebe

Botanički vrt u Zagrebu

Tekst: **Darko Mihelj**
Foto: **Vanja Stamenković i Darko Mihelj**

Vrt koji pripada sveučilišnim vrtovima nalazi se u Zagrebu, na adresi Marulićev trg 9a i dio je zagrebačkog sveučilišta, odnosno točnije Biološkog odjela Prirodoslovno-matematičkog fakulteta. Često se u tim vrtovima uzgajaju biljke kojih više nema u prirodi.

Prvi takav vrt u Hrvatskoj osnovao je 1939. godine profesor Fran Kušan na Medvednici, ispod Tomislavova doma, ujedno i osnivač Velebitskoga botaničkog vrta u Modrić docu u NP Sjeverni Velebit. Prvim javnim botaničkim vrtom, a time i najstarijim sveučilišnim vrtom na svijetu, smatra se onaj koji je osnovala Mletačka Republika 1545. u Padovi, pri padovanskom sveučilištu.

BOTANIČKI VRT PMF-a

Botanički vrt Prirodoslovno-matematičkoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu osnovan je kao Kraljevski sveučilišni botanički vrt. U sljedećem urbanističkom planu (1889.) lokacija botaničkog vrta smještena je uza željezničku prugu na zapadnome dijelu južnog perivoja. Povijesno su iz toga razdoblja osnivanja vrta nadvrtlareva kuća (današnja Uprava vrta), izložbeni staklenici (jedan dio staklenika, tzv. "gornji" staklenici koji su nedavno obnovljeni!), izložbeni paviljon – sve navedeno je iz 1892. godine, a standardni gradski tip javnoga zahoda za perivoje je iz 1913. godine. Nakon Drugoga svjetskog rata vrt pripada novoosnovanome Prirodoslovno-matematičkom fakultetu, odnosno njegovu Biološkom odsjeku, odnosno Botaničkome zavodu. Danas je botanički vrt samostalna jedinica u sklopu Biološkog odsjeka. S obzirom na to da je od 1971. godine Botanički vrt PMF-a zaštićen kao spomenik prirode i kulture (spomenik vrtne arhitekture), za bilo kakvo zadiranje u povijesni izgled vrta i njegove osnovne zbirke biljaka potrebna je dozvola Gradskog ureda za zaštitu spomenika kulture i prirode.

Glavni ulaz u vrt zimi (2006.)

"DOMOVINSKA FLORA"

Vrt je u svjetskim razmjerima poznat po zbirkama samoniklog bilja, osobito hrvatske flore. Želja profesora Antuna Heinza, jednoga od osnivača vrta, bila je da se na jednom dijelu vrta prikaže tzv. "domovinska flora", a to se bilje isprva nalazilo i na najstarijoj kamenjari tzv. alpinumu, pokraj glavnoga ulaza u vrt. U to vrijeme željeli su urediti prostor za takvu floru na mjestu gdje se danas nalaze zgrade Hrvatskoga zavoda za mirovinsko osiguranje i hotela Esplanade. Na žalost, ta je ideja propala. Godine 1926. počela je gradnja krškoga kamenjara ili hrvatske biljno-geografske skupine. Zamislio ju je sveučilišni profesor Ivo Horvat kao prikaz biljnih zajednica i vrsta hrvatskoga krša. Na njoj su sađene biljke iz Hrvatskoga zagorja, s Medvednice,

Samoborskoga gorja, Kleka, Gorskoga kotara, Ličke Plješevice, Velebita i Dinare. Godine 1954. sagrađena je mediteranska kamenjara ili mediteranska biljno-geografska skupina, a od 1963. do 1965. godine tzv. submediteranska kamenjara ili submediteranska biljno-geografska skupina s biljkama iz Hrvatske (Učka, Risnjak, Mosor, Biokovo, Pelješac), Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Makedonije, Srbije pa čak i iz Grčke. Godine 1983. sagrađena je zapadnoeuropska kamenjara koja se nalazi desno od glavnoga ulaza u vrt. Najnovija kamenjara je eumediteranska koja je izgrađena 2009. godine zato što je stara mediteranska kamenjara obrasla grmljem i drvećem koje je preraslo niži sloj biljaka. U botaničkome vrtu uzgaja se i relativno veliki broj strogo zaštićenih vrsta hrvatske flore (gotovo 15%).

U sredini vrta, na zapadnome dijelu, nalazi se središnji dio, parter, koji je za razliku od ostaloga, većega dijela vrta (arboretuma - građenog s parcelama s grmljem i drvećem na brežuljcima u tzv. engleskome stilu) građen u tzv. francuskome stilu, s bazenima s vodoskokom iz 1891. godine.

POJEDINI DIJELOVI BOTANIČKOG VRTA PMF-a

Tijekom povijesti vrta gradile su se različite sjenice od kojih su mnoge nestale. U vrtu se svojedobno nalazio i vidikovac te natkriveni okrugli zaklon s klupom. Danas postoji sjenica u središnjem, južnom dijelu vrta kao zaštita od kiše. Drveni most na jezeru je povijesno najviše mijenjao svoj izgled, konstrukciju i obojenost; bio je u kineskome stilu crvene boje, pa secesijski bijeli, a danas je u prirodnoj smeđoj boji drva. Vodosprema Gradskog vodovoda (blizu partera) nekad je služila za opskrbu okolnog područja vodom i za zalijevanje biljaka u vrtu.

Sjeverna ograda vrta prvo je bila drvena, a kasnije je bila izgrađena (1899.) zidana ograda s metalnim dijelovima. Zapadna ograda vrta izgrađena je 1935., a istočna 1913. godine. Urbanistički plan iz 1887. između željezničke pruge i botaničkoga vrta zamišljao je trasu ceste koja bi povezivala stari Južni i novoplanirani Glavni kolodvor. No, cesta nikada nije izgrađena, a prostor od osnutka koristi vrt. Šetnica ukrašena biljkama penjačicama, koja se upravo gradi, bila bi otvorena cijele godine, a vrt bi dobio riješenu južnu ogradu. ■

Hrvatsko botaničko društvo, odnosno njezina sekcija Botaničkih vrtova i arboretuma Hrvatske, organizira diljem Hrvatske svake godine u svibnju Tjedan botaničkih vrtova i arboretuma Hrvatske, tjedan besplatnih događaja kojima je cilj da se građanstvo upozna s botanikom. Posebno zainteresirani pojedinci mogu postati "Prijatelji" Botaničkoga vrta PMF-a.

Parter i krška kamenjara (2003.)

Paviljon (2011.)

ENG *In the world, there are over 2500 botanical gardens that grow just under 100,000 different species of plants. Botanical gardens grow 30% of the known species of plants, and these gardens are visited by 200 million visitors annually. Often, these gardens grow plants that are no longer in nature. One such garden, belonging to the University gardens is located in Zagreb at Marulić Square 9a and is part of the University of Zagreb, more precisely the Biological Department of the Faculty of Science. It is celebrating its 130th anniversary this year - and for another "senior" gentleman, very well "held". But what is a botanical garden? Often when we walk past a house and see a beautifully landscape garden we often say - look, it's like a botanical garden. But not every garden is a botanical garden. According to the 2000 definition by Wyse Jackson and Sutherland of the World Botanical Gardens Association (BGCI), "a botanical garden is an institution that has a documented collection of living plants that serves to the scientific research, biodiversity conservation and is exposed to the public".*

Genij za budućnost

Manifestacija *Tesla & friends 2019.* održana je pod pokroviteljstvom predsjednice Republike Hrvatske Kolinde Grabar-Kitarović, predsjednika Hrvatskoga sabora Gordana Jandrokovića, Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, Veleposlanstva Republike Češke u Republici Hrvatskoj, Turističke zajednice grada Zagreba, visokog učilišta Rochester Institute of Technology Croatia, Hrvatske gospodarske komore – Komore Zagreb, Hrvatskog povjerenstva za UNESCO te Grada Zagreba, koji je bio pokrovitelj i partner događaja te uz potporu Hrvatske matice iseljenika

Tekst: **Ivana Rora**

U Hotelu Esplanade u Zagrebu svečanim programom i dodjelom Godišnje nagrade Nikola Tesla – Genij za budućnost obilježeni su 10. srpnja Dan Nikole Tesle - dan znanosti, tehnologije i inovacija i 163. obljetnica rođenja Nikole Tesle. Okupljenim uglednicima iz znanstvenog i društvenog života Hrvatske i predstavnicima veleposlanstava akreditiranih u Republici Hrvatskoj prigodnim govorima obratili su se izaslanica predsjednika Hrvatskoga sabora Vesna Bedeković, državni tajnik u Ministarstvu znanosti i obrazovanja dr. sc. Tome Antičić, Ivica Lovrić, izaslanik gradonačelnika Grada Zagreba Milana Bandića, ravnatelj Instituta Ruđer Bošković dr. sc. David Matthew Smith, prorektor za inovacije, transfer tehnologije i komunikacije Sveučilišta u Zagrebu prof. dr. sc. Miljenko Šimpraga, izvršna direktorica Američke gospodarske komore u Hrvatskoj mr. sc. Andrea Doko Jelušić, predsjednik Udruge inovatora Hrvatske Ivan Bračić i predsjednica Udruge Nikola Tesla - Genij za budućnost Dragica Mihajlović. U Esplanadi je desetu godinu zaredom dodijeljena i Godišnja Nagrada Nikola Tesla – Genij za budućnost u tri kategorije. U kategoriji *Kviza znanja iz fizike i općeg znanja o Nikoli Tesli* nagrada je pripala Antonu Kontiću, studentu Fakulteta elektrotehnike i računalstva Sveučilišta u Zagrebu. U kategoriji *Kreativnog i inovativnog proizvoda i suvenira inspiriranog Teslinim izumima* nagradu za inovaciju 'Bionička šaka' dobio je Davor Širinić, student Fakulteta strojarstva i brodogradnje Sveučilišta u Zagrebu, dok je nagradu u kategoriji *Teslinog proširenog djelovanja* dobila tvrtka Recro Topusko za projekt 'Recro bike servis'.

U sklopu programa održane su i dvije kraće panel diskusije na temu "Putovima Nikole Tesle: Nikola Tesla od Smiljana do New Yorka". O Teslinoj ostavštini u zemljama u kojima je boravio i radio te primjerima uspješnih kulturnih, znanstvenih i turističkih projekata u zemlji i regiji inspiriranih Teslom, kao i promociji ovog velikana u zemlji i inozemstvu govorili su voditeljica *Klastera puteva kulture* Manuela Graf, komunikacijski stručnjak i autor knjige "Hrvatski velikani" izv. prof. dr. sc. Božo Skoko, zamjenik veleposlanika Češke Republike u Republici Hrvatskoj Slavomir Goga i izvršna direktorica Američke gospodarske komore u Zagrebu mr. sc. Andrea Doko Jelušić. O ostavštini i promociji Nikole Tesle govorili su i mladi, učenici 1. tehničke škole "Nikola Tesla" Ivan Pražetina i Tin Mladina, učenik Osnovne škole kralja Tomislava iz Zagreba Ivan

Josip Kardum i student Fakulteta elektrotehnike, računarstva i informacijskih tehnologija Osijek Ervin Kukec.

PUTOVIMA NIKOLE TESLE

"Nikola Tesla od Smiljana do New Yorka" bila je i tema ovogodišnje konferencije Tesla u Zagrebu kojom se 11. srpnja u Hrvatskoj gospodarskoj komori – Komori Zagreb nastavilo obilježavanje Teslina rođenja. Na konferenciji su govorili predsjednik HGK – Komore Zagreb dr. sc. Zlatan Fröhlich, izv. prof. dr. sc. Božo Skoko, ravnateljica Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske Helena Beus, docentica na Interdisciplinarnom studiju Kultura i turizam Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli dr. sc. Nataša Urošević i predsjednica Udruge *Nikola Tesla* – Genij za budućnost Dragica Mihajlović. Izlaganje na konferenciji održali su ravnateljica Tehničkog muzeja *Nikola Tesla* Markita Franulić, ravnateljica Gimnazije Karlovac Snježana Štranjgar, zamjenik veleposlanika Češke Republike u Republici mr. sc. Slavomir Goga, ravnatelj Inovacijskog centra *Nikola Tesla* prof. dr. sc. Nedjeljko Perić, predsjednica Upravnog odbora međunarodne organizacije *Klaster puteva kulture* Manuela Graf, izvršna direktorica Američke gospodarske komore u Hrvatskoj mr. sc. Andrea Doko Jelušić te autorica i producentica multimedijalnih edukativnih projekata inspiriranih Teslom Helena Bulaja Madunić.

Trodnevno obilježavanje Teslina rođendana i Dana Nikole Tesle započelo je 9. srpnja demonstracijom Teslinih pokusa u Demonstracijskom kabinetu Nikole Tesle u Tehničkome muzeju *Nikola Tesla*, koncertom studenata Muzičke akademije u Muzičkoj akademiji, koncertom "Čarobni Broadway" kazališta Komedija na Trgu kralja Tomislava i projekcijom na fontanama ispred Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. ■

ENG ***A three-day celebration of the birth of Nikola Tesla and the Days of Nikola Tesla event kicked off on the 9th of July with a demonstration of Tesla's experiments at the Tesla demonstration cabinet at the Nikola Tesla Technical Museum, a concert put on by students of the Music Academy, the Magical Broadway concert performed by the Komedija theatre ensemble on King Tomislav Square and a projection on the fountains facing Zagreb's National and University Library.***

Devedeset sudionika iz 11 država

Vrijednosti ovakvih skupova zaista su velike. Osim što nam omogućavaju međusobno upoznavanje i stvaranje prijateljstava, mnogim hrvatskim iseljenicima i njihovim potomcima omogućavaju susret i upoznavanje domovine na jedan drukčiji način

Tekst: **Vesna Hrdlička Bergelj**

Stručni skup za odgojitelje, učitelje i nastavnike pripadnika hrvatske nacionalne manjine iseljenika i Hrvata u BiH u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje Republike Hrvatske organizira se već 13 godina zaredom. Namijenjen je, kako mu samo ime govori, ljudima koji u različitim odgojnim i obrazovnim ustanovama rade s djecom na hrvatskome jeziku i na taj način pridonose očuvanju hrvatskoga jezika u zemljama u kojima žive Hrvati.

Ove godine skup je održan od 4. do 8. srpnja u Puli, a program je, kao i uvijek, bio bogat i raznorodan. Program se uglavnom sastoji od predavačkog dijela na kojemu sudjelujemo svi zajedno i različitih radionica na kojima smo podijeljeni u grupe. Vjerojatno zastupam mišljenje većine kad kažem da više volimo radionice i manje grupe na kojima se povezujemo i međusobno bolje upoznajemo, surađujemo i komuniciramo uz obvezna pitanja odakle si i kako se živi kod vas. Na taj način izmjenjujemo iskustva vezana uz probleme očuvanja hrvatskoga jezika i rapidnu asimilaciju koja je prisutna u svim državama. Inače, ove godine na skupu su bili prisutni učitelji iz Mađarske, Austrije, Italije, Slovačke, Makedonije, Rumunjske, Bosne i Hercegovine, Vojvodine, Slovenije, Švedske i Australije, odnosno oko 90 ljudi koji su svi imali nešto za reći kako je kod njih i s kojim se problemima susreću.

Ljetni tečaj Hrvatskoga kulturnog društva u Puli

PULA - Hrvatsko kulturno društvo iz Gradišća već nekoliko godina u Puli organizira jednotjedni ljetni tečaj hrvatskoga i gradišćanskohrvatskoga jezika za djecu od 12 do 16 godina. Cilj ovog tečaja je da djeca što bolje nauče hrvatski jezik i upoznaju hrvatsku kulturu. Na ovogodišnjem tečaju sudjelovalo je 50 učenika iz cijeloga Gradišća koji su sa svojim profesorima i voditeljima boravili u Istri od 28. srpnja do 3. kolovoza. Zahvaljujući dugogodišnjoj odličnoj suradnji Hrvatskoga kulturnog društva sa Sveučilištem Jurja Dobrile u Puli polaznicima tečaja osiguran je i smještaj u studentskome domu Sveučilišta, a jezični tečaj održava se na Fakultetu ekonomije i turizma "Dr. Mijo Mirković". Kao i proteklih godina djeca su podijeljena po skupinama i razinama znanja. Tri skupine učile su gradišćanskohrvatski, a jedna standardni hrvatski jezik. Prijepodne je bilo rezervirano za jezični tečaj, a poslijepodne za kupanje, upoznavanje i obilazak znamenitosti Pule i okolice. Plesanje, pjevanje i sportske aktivnosti bili su na rasporedu u večernjem programu. Posebno je zanimljiv bio posjet Nacionalnome parku Brijuni, što je djeci bio nezaboravan doživljaj. U jednoj od večernjih šetnji vidjeli su dio istarske i hrvatske baštine - plesove, pjesme i narodne nošnje Istre i ostalih dijelova Hrvatske koje su na folklornoj večeri na pulskome Forumu prezentirali članovi KUD-a Uljanik.

Posljednjeg dana tečaja podijeljene su diplome, a sudionici tečaja na završnoj su priredbi pokazali što su sve naučili. Također, o ovome tečaju, o suradnji s pulskim sveučilištem, ali i o Gradišću, gradišćanskim Hrvatima i gradišćanskohrvatskom ponešto su saznali i slušatelji Hrvatskoga radija – Radio Pule. Voditelj tečaja Matthias Wagner i Vera Buranits, jedna od asistentica (po gradišćanskohrvatski "podvaračica"), inače i predsjednica Hrvatskog akademskog kluba, bili su gosti u jutarnjem programu urednice i voditeljice Dorine Tikvicki, a susreli su se i s glavnim urednikom Radio Pule Brunom Krajcarom. Gostovanje na radiju omogućila je pulska podružnica Hrvatske matice iseljenika, a u budućnosti se planira i intenzivirati ovu suradnju.

Broj polaznika tečaja raste svake godine što dokazuje da će Hrvatsko kulturno društvo nastaviti s programom tečaja hrvatskoga jezika u Puli.

(Tekst: Katarina Zvonarich, foto: Matthias Wagner)

Agencija nam uvijek pripremi zanimljiva predavanja. Nakon pozdravnoga govora Tihane Šimunić koja u ime Agencije organizira i vodi stručni skup, pozdravili su nas i domaćini iz Istarske županije, a svečanom ugođaju pridonijela su i djeca iz dječjeg vrtića koja su otplesala istarske plesove i otpjevala domaće pjesme. Čitav skup je i inače bio obojen Istrom i njezinim običajima, slušali smo predavanje mladoga znanstvenika dr. sc. Duje Smirčića o geologiji i geološkoj baštini Istre i Noela Šurana, mag. art., o istarskim glazbalima na kojima nam je odsvirao, uz ostalo, i hrvatsku himnu. Da upotpunimo doživljaj Istre, organizirana je i terenska nastava, izlet na Brijune sa stručnim vodičem, a posljednji dan i obilazak Pule gdje su nas vodili u Arenu te smo obišli najvažnija povijesna mjesta grada Pule. Kako Pula zaista ima fantastičnu prošlost, u slobodno vrijeme javili smo se Barbari Buršić iz pulske podružnice Hrvatske matice iseljenika koja je za nas vrlo rado izdvojila svoje vrijeme te nam u šetnji gradom približila prošlost Pule.

Kako je srž ovoga skupa ipak hrvatski jezik, predavanja i radionice iz hrvatskoga jezika vodio je prof. dr. sc. Ante Bežen na temu zajedničkih osobina i razlika između hrvatskoga, srpskoga, bosanskoga i crnogorskoga jezika. Ovi problemi poznati su svim pripadnicima hrvatskih manjina u svim državama u kojima žive zbog smanjenog kontakta s jezikom koji je živa materija i neprestano se razvija. Puno korisnih savjeta dobili smo od dr. sc. Goranke Blagus Bartolec iz Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, posebice o njihovim internetskim stranicama na kojima možemo naći odlične ideje i za naš posao, ali i odgovore na jezična pitanja koja nas muče. Imali smo i likovne radionice tematski vezane uz Istru, a svaku večer plesni voditelji Ansambla LADO učili su nas hrvatske narodne plesove i pjesme. ■

ENG ***A symposium for pre-school, primary school and secondary school teachers for ethnic Croatian minority communities, diaspora communities and for Croatians in neighbouring Bosnia-Herzegovina, hosted in the coastal town of Pula by Croatia's Education and Teacher Training Agency, pooled ninety participants from eleven countries.***

Uspješni nastavljač liječničke dinastije

Dr. Dinko Anzulović Mirošević radi kao specijalist kardiolog u Padovi i surađuje na znanstvenim projektima pri Sveučilišnoj bolnici s profesorom Sergiom Dalla Voltom. Susreli smo ga na godišnjem okupljanju Hrvata Italije i porazgovarali o njegovim korčulanskim i splitskim korijenima

Tekst: **Anđelka Kelava**

Ugledni ste kardiolog u Padovi. Koja Vam je uža specijalnost?

- Trenutačno se bavim kliničkom kardiologijom i neinvazivnim kardiološkim ispitivanjima. Moja specijalnost je zatajenje srca, a uz kliniku najviše sam se bavio ultrazvukom srca, magnetnom rezonancijom te CT-om. To područje istraživanja je izolirano i nije predmet velikog zanimanja liječničke struke, no svakako je značajno za budućnost kardiološke dijagnostike, da se iz jednog uzorka krvi dozna puno toga. Već sad imamo nekoliko parametara koji mogu gotovo 100 posto isključiti infarkt ili zatajenje srca, a koji su ušli u standardnu upotrebu i taj će se broj povećavati.

Studirali ste medicinu u Padovi, no nakon studija niste se vratili u Hrvatsku?

- Trebalo mi je skoro sedam godina za priznanje specijalizacije u Hrvatskoj. Najprije sam nostrificirao diplomu na riječkom Sveučilištu koje ima kontakte sa Sveučilištem u Padovi i gdje su upoznati sa situacijom na talijanskim sveučilištima pa nije bilo problema. Nakon priznatog doktorata, tražio sam priznanje specijalizacije od nadležnoga Ministarstva i Komore. U sedam godina odbili su mi dva puta priznati specijalizaciju jer je bila izravno iz kardiologije, a u Hrvatskoj je to tada bila subspecijalizacija iz interne medicine. Nakon ulaska Hrvatske u EU, silom zakona su je morali priznati. Međutim, Hrvatska liječnička komora odbila mi je upisati specijalizaciju bez ponovnog prilaganja gomile dokumenata. Tako je trebalo još dvije godine za odobrenje licencije. Napokon sam je dobio od Hrvatske liječničke komore, sad konačno mogu raditi u Hrvatskoj.

Stalno se pozivaju mladi ljudi da se nakon studija vrate u Hrvatsku? Ima li uvjeta za to? Što im treba ponuditi?

- Naše Ministarstvo zdravstva mora riješiti elementarne probleme kako bi počelo dobro funkcionirati. Ako čovjek preda neku molbu, onda mora znati da će u roku od dva ili tri mjeseca dobiti nekakav odgovor. Naši liječnici su traženi u svijetu, vrlo su kvalitetni i normalno je da će otvaranjem tržišta doći netko i pokupiti 'kremu'. Nije stvar samo u novcu, nego liječnicima kao i svim ostalim strukama treba omogućiti da žive i rade normalno. Još uvijek imam volje za povratak, ali nakon što te 'vozaju' godinama, izgubite svaku volju. Iza tih birokratskih prepreka stoji nesposobnost, želja za protekcionizmom i statusom quo jer u suprotnom ugrožavaš svoju poziciju.

Iseljavanje mladih je veliki problem u Hrvatskoj. Kako ih zadržati?

- Prije nego što krenu trebalo bi ih upozoriti da dobro razmisle i stave na papir 'pro' i 'contra'. Moj odlazak van vezan je uz obiteljsku tradiciju, zainteresirala me kardiologija, imao sam mentora, jednog od najboljih svjetskih kardiologa, to je bio profesor Sergio Dalla Volta. Bio je užitak raditi i istraživati s njim. Zbog ljubavi prema kardiologiji ostao sam toliko dugo u Padovi i stalno se vraćao u taj grad. Ovdje mi je omogućeno raditi na vrhunskoj razini. Moj motiv za studij i ostanak u Padovi nije bio ekonomske prirode. Činjenica je da su plaće liječnika u Hrvatskoj manje nego u Italiji, ali i u cijeloj Europi su manje nego u Velikoj Britaniji i Švicarskoj. Međutim, trend je da se plaće liječnicima smanjuju u mnogim zemljama. U Italiji je specijalist prije tridesetak godina zarađivao dvadeset radničkih plaća, a danas zarađuje dvije. Mladim ljudima bih preporučio da, ako imaju veliku ljubav prema nečemu, neka je prate. Svakako bih preporučio mladom čovjeku da provede godinu do dvije u inozemstvu i da se nakon stjecanja iskustva vrati u Hrvatsku. Treba uzeti u obzir i mogućnost zarade, ali i puno veće troškove nego u Hrvatskoj. Osim toga, svakome tko s diplomom Ekonomskoga fakulteta želi otići peći krumpiriće u Irsku preporučujem da radije pođe to raditi - u Dalmaciju. Možda će manje zaraditi, ali će biti među svojima. Jedno je upo-

Obiteljsko stablo

Dr. Dinko Anzulović Mirošević rođen je Splitu, a u Padovi živi već skoro 30 godina. Završio je studij medicine, zatim doktorat iz kardioloških znanosti te specijalizaciju iz kardiologije. Objavio je više znanstvenih radova na padovanskom Sveučilištu. Koautor je više udžbenika iz kardiologije, a pisao je i poglavlja u više udžbenika izdanih na padovanskom Sveučilištu. Osim u Padovi, radio je u Dusseldorfu, Bristolu i Modeni. U rehabilitacijskim centrima na jezeru Garda te u Abano Termama bavio se kardiološkom rehabilitacijom, termalnom medicinom i medicinskim turizmom. Taj njegov put bio je određen i obiteljskom tradicijom. Njegov šukundjed Nikola Mirošević diplomirao je medicinu još 1848. godine u Padovi, a kirurgiju 1849. godine. U to doba bile su odvojeni studiji medicine i kirurgije. Jednom prilikom dr. Anzulović Mirošević u arhivi padovanskoga Sveučilišta našao je diplomski rad svoga šukundjeda pisan na latinskome jeziku. Prva služba na koju ga je tadašnji car poslao bio je Knin jer je tamo nedostajalo liječnika. Nakon toga odlazi na Korčulu, gdje je nastavio s medicinskim radom. Medicinom su se bavili i Dinkov pranono Petar i nono Dinko po kojem je i dobio ime. Nono Dinko bio je dugogodišnji direktor Splitskih toplica, a isticao se radovima iz reumatologije, prvi se počeo baviti akupunkturom u našim krajevima (od 1930.) te prvi postavio hipotezu da je car Dioklecijan sagradio palaču, budući nukleus Splita, zbog izvora ljekovite sumporne vode. Nona Marija Bogdanić Mirošević bila je prva žena doktor medicine iz Staroga Grada na Hvaru. Nastavljajući obiteljsku tradiciju, dr. Dinko Anzulović Mirošević odlučio se za studij medicine u Padovi. Drugi doktorov djed bio je Stjepan Živko Anzulović, profesor Pravnoga fakulteta i profesor Teorije države i prava čiji se udžbenici i danas koriste. Otac dr. Anzulovića Miroševića, Boris Anzulović, bio je profesor strojarstva i dekan splitskoga Fakulteta elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje te osnivač splitskog Veleučilišta, a majka Meri Mirošević Anzulović profesorica na Kemijsko-tehnološkom fakultetu u Splitu.

znavanje svijeta i stjecanje iskustava i odlazak tamo gdje se može vidjeti što se radi na boljoj ili kvalitetnijoj razini, a nešto drugo jest stalno otići iz zemlje. Ne opravdavam one koji kažu kako u Hrvatskoj ništa ne valja. I ovdje možete čuti na ulici da u Italiji ništa ne valja. Studentima u svakom slučaju preporučujem da što više putuju i rade na što više mjesta, no prije trajnog iseljenja moraju dobro promisliti.

Razmišljate li Vi o povratku u Hrvatsku?

- Želio bih se vratiti i to prije mirovine, u sljedećih pet godina, a Split bi mi bila najbolja opcija. Često idem u Split ili Zagreb, radim povremeno u poliklinici Nola gdje 'držim' kardiologiju i u Splitu u Poliklinici Jadran. Nakon zaključenja istraživanja u Padovi, nadam se povratku u Hrvatsku. Najjači motiv za povratak je ipak moja Petra iz Korčule, trenutačno sa zagrebačkom adresom, tako da se put kući bilo u srednju ili južnu Dalmaciju čini prilično zacrtanim.

Pratimo li mi u Hrvatskoj razvoj svjetske medicine?

- Po mojim procjenama, u Hrvatskoj pacijenti mogu dobiti skoro pa jednak tretman kao vani. Hrvatski liječnici su na vrhunskoj razini i većina ih se školovala vani bar kraće vrijeme ili su išli na usavršavanje. Može postojati problem organizacije i nedostatka sredstava. Problem je i u birokratskim ograničenjima. Ako analitičke instrumente koji su vrlo precizni, a dostupni liječnik ne može upotrijebiti jer je protuzakonito, to predstavlja zaista problem. Tada to nije problem medicine kao struke, nego administracije. Ako se smanje nesuvislosti u administrativnim ograničenjima, mislim da bismo u Hrvatskoj kao i u Italiji mogli imati bolju zdravstvenu skrb s istim sredstvima. ■

ENG ***Dr Dinko Anzulović Mirošević works in Italy's Padua as a cardiologist and collaborates on research work at the local university hospital with professor Sergio Dalla Volta. He comes from a long line of physicians. He has also worked in Dusseldorf, Bristol and Modena. Anzulović Mirošević has authored numerous papers at the university in Padua and has co-authored a number of cardiology textbooks.***

Kolijevka uljuđenog naslijeđa

Stanovnici grčkog otoka Para uz pomoć Dionizija Sirakuškog došli su na najduži hrvatski otok Hvar 385. prije Krista i utemeljili naseobinu Far (Pharos) na mjestu današnjega Staroga Grada

Tekst: **Željko Holjevac**

U prapovijesno doba između 4600. i 3800. pojavilo se na Hvaru prvo oslikano keramičko posuđe na nalazištima danilske kulture, npr. kultne posude na četiri noge s visokom ručkom, bogato ukrašene urezanim i udebljanim ukrasima, tzv. ritonima. Od 3800. do 3150. razvijala se hvarska kultura s prvim poznatim prikazom lađe na ulomku keramičke posude iz Grapčeve špilje na otoku.

Uz pomoć Dionizija Sirakuškog Grci s egejskog otoka Para (Paros) osnovali su koloniju Far (*Pharos*) na mjestu današnjega Staroga Grada na otoku Hvaru.

Hvarski starosjedioci i saveznici napali su naseljenike u prvoj opisanoj pomorskoj bitki na Jadranu u povijesti. Grčki došljaci naišli su na otpor domaćega ilirskog stanovništva, koje je pozvalo u pomoć svoje sunarodnjake s kopna. Grci su pobijedili nadmoćan broj malih domaćih lađa jer im je ratnim brodovima doplovio u pomoć Dionizijev zapovjednik iz uporišta na Visu. Iz 4. stoljeća prije Krista potječe natpis o pobjedi Grka nad Ilirima u Hvaru i ostaci grčkih kamenih bedema u Starome Gradu. Grčke naseobine na otoku spominju se u najstarijem poznatom opisu

U koralnom priručniku koji se čuvao u dominikanskome samostanu u Starome Gradu, utemeljenom 1482., zapisan je 1400. najstariji poznati primjerak glazbenoga dvoglasja *Blagoslovimo Gospodina* s hrvatskim tekstom.

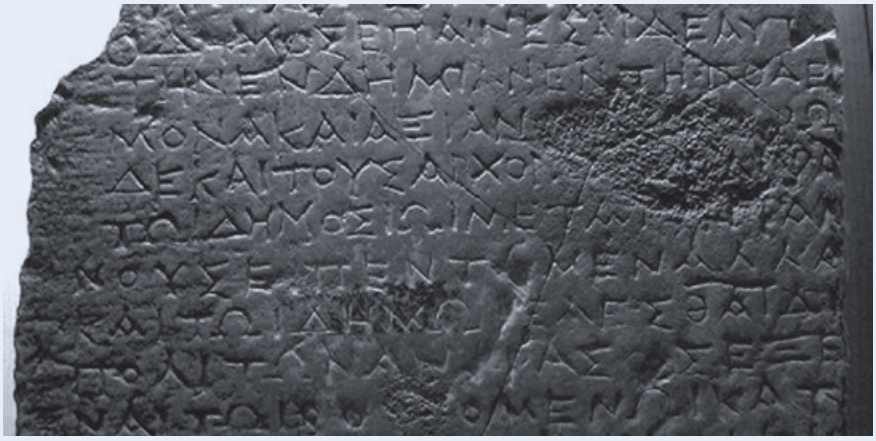
hrvatske obale, *Opisu plovidbe* (*Periplus*) nepoznatog autora, tzv. Skilaka ili Pseudo Scylaxa, tj. peljaru iz 335. prije Krista s podacima o trajanju plovidbe između pogodnih pristaništa. U Oglavku i Koščaku (kraj Sućurja, na istočnome rtu otoka) živjela je ilirska kraljica Teuta.

Nakon I. ilirskog rata (229. do 228. pr. Kr.) Demetrije Hvaranin (Farski) osnovao je uz pomoć Rimljana državu sa središtem u Faru, koja je obuhvaćala srednjodalmatinske otoke (osim Visa) i dijelove današnje Albanije. Odmetnuvši se od Rima, pobjegao je tajno pripremljenim brodom sklonivši se na dvor makedonskoga kralja Filipa V. nakon što je u II. ilirskom ratu u bitki kraj Fara 219. pr. Kr. poražen, a njegov grad srušen. Far je opljačkan i dijelom spaljen, ali su Rimljani dopustili njegovu obnovu. Iz toga doba potječu *Farska psefizma* i *Parski reskript*, natpis o poslanstvu koji su Farani uz potporu Rimljana upu-

tili u staru metropolu, na egejski otok Par, moleći za savjet i pomoć Faru koji se nalazio u teškom stanju. Farani i Parani zajedno su tražili pomoć u Ateni i u proročištu u Delfima.

BURNA SREDNJOVJEKOVNA PROŠLOST

U doba hrvatskih knezova Hvar je pripadao neretljanskoj Paganiji, a u doba hrvatskih kraljeva pripao je Hrvatskoj. Godine 1147. utemeljena je Hvarska biskupija s prvim biskupom Martinom Manzavinijem. Do 1148. otokom je zavladala Venecija. U Hvaru je 1313. osnovan dominikanski samostan. Hvarski srednjovjekovni statut tiskan je 1331. u Veneciji. Od 1331. spominju se crkva sv. Petra na obali i župna crkva sv. Fabijana i Sebastijana u Jelsi. Tijekom 14. stoljeća sagrađena je crkvica sv. Kuzme i Damjana u Starogradskom polju. Hvarska tvrđava, simbol burne prošlosti otoka, građena je od 13. do 16. stoljeća, a katedrala sv. Stjepana u Hvaru od 16. do 18. stoljeća. Juan Boschetus naslikao je početkom 16. stoljeća sliku *Oplakivanje Krista* za hvarsku katedralu. U to doba korčulanski graditelji i klesari Nikola Karlić i Marko Pavlović-Milić gradili su zvonik hvarske katedrale, miješanoga renesansno-gotičko-romaničkog stila, ali manirističkih razmjera, a Nikola Karlić projektirao je i trolisno pročelje hvarske katedrale.

Osim kolonije Far (grčki *Φάρος, Pharos*) u današnjemu Starome Gradu, na mjestu današnjega grada Hvara u prvoj polovici IV. st. pr. Kr. postojao je i drugi grčki polis Dimos. O godini utemeljenja Fara svjedoči natpis koji su Farani podigli u čast pobjede nad domorocima. Najranije podatke o koloniji donosi grčki povjesničar Diodor (Sikulski) Sicilski (I. st. pr. Kr.). Grci su ondje kovali vlastiti novac, otvorili keramičarske radionice te proveli parcelaciju Starogradskoga polja (najnižeg dijela otoka), što je do danas ostao najbolje sačuvani primjer grčke parcelacije na Sredozemlju (od 2008. na UNESCO-ovu popisu svjetske kulturne baštine). Far je bio samostalan grčki polis sve do 235. pr. Kr. kad je, zajedno s ostatkom otoka, došao pod vlast ilirskoga kralja, Ardijejca, Agrona.

Na Hvaru je 1510. izbila buna pučana pod vodstvom Matije Ivanića zvanog vojvoda Janko. Tražilo se pravo pučana na članstvo u Velikom vijeću i izjednačavanje plemstva s pukom u poreznim obvezama. Uslijedili su progoni plemića i uništavanje dobara. Buna je dosegnula vrhunac u kolovozu 1514., kada su ustanici zauzeli grad Hvar i ubijali plemiće, ali je u listopadu iste godine mletačka vojska ugušila bunu.

Časne čipkarice

Benediktinke dolaze na Hvar u 17. stoljeću. Unatrag nekih 200 godina otkrile su kako od krutih listova američke agave napraviti niti od kojih izrađuju svoju prekrasnu čipku. Od 2009. godine hvarska čipka je na UNESCO-voj listi nematerijalne baštine.

Vještina izrade čipke od agave u gradu Hvaru specifična je po materijalu od kojeg nastaje i vezanosti uz benediktinski samostan, utemeljen 1664. godine. Smješten je u stambenome sklopu obitelji pjesnika Hanibala Lucića, oporučno ostavljenoga benediktinkama koje su došle s otoka Paga i od tada samostan neprekidno djeluje. Njegov najznačajniji doprinos bio je u obrazovanju jer su sestre vodile žensku pučku školu, od 1826. do 1886. godine. Posao oko pripremanja niti dug je i mukotrpan. Tanke, bijele niti izvlače se iz svježeg lišća agave, ubranih u određeno vrijeme u godini i obrađuju na specifičan način dok ne postanu spremne za tkanje. Prema običaju, niti se ne proizvode po buri jer ih hladan suhi zrak čini krhkima.

Hvarske galije sudjelovale su u pomorskoj bitki kraj Lepanta 1571. na mletačkoj strani protiv Turaka koji su se iskrcali na otoku i opljačkali Hvar, Stari Grad i Vrbosku. Stoga je renesansna crkva sv. Marije od Milosrđa u Jelsi sagrađena oko 1575. u obliku tvrđave. Župna crkva sv. Stjepana u Starome Gradu podignuta je 1605. na temeljima stare crkve iz ranoga srednjeg vijeka. Njezinu unutrašnjost krasi lijepi oltar urešen slikom Gospe sa sv. Stjepanom papom i sv. Ciprijanom. U Hvaru je 1608. sagrađena bolnica za mletačke vojnike i mornare, a 1612. hvarski građani izgradili su prvo komunalno kazalište u Europi. Kapelnik hvarske katedrale Toma Cecchini objavio je u Veneciji 1627. osam instrumentalnih sonata u zbirci *Pet misa*. To su najstariji sačuvani primjerci instrumentalne glazbe u Dalmaciji.

KONTINUIRANI DRUŠTVENI I KULTURNI PROCVAT

U Hvaru je 1807. proradila gimnazija s nastavom na talijanskome jeziku. Uz državnu subvenciju, austrijski Lloyd otvorio je 1838. parobrodarsku liniju Trst-Hvar-Kotor, a 1858. sagrađena je meteorološka postaja. U Starome Gradu otvorena je 1874. Hrvatska čitaonica, a 1876. utemeljena je starogradska glazba. Tada su živjeli Šime Ljubić, svećenik, arheolog i povjesničar, te don Juraj Biankini, svećenik, publicist i političar, obojica iz Staroga Grada. Iz 1905. potječe prva kulturno-povijesna razglednica Staroga Grada, a 1911. otvoren je hotel Jadran, najstariji hotel u Jelsi. Talijani su 1918. zaposjeli Hvar, ali su se poslije ugovora o granici s Kraljevstvom SHS u Rapallu 1920. morali povući. Oni su 1941. ponovno zaposjeli Hvar, ali su otok 1944. preuzeli partizani. Dovršenjem opservatorija Hvar sa seizmičkom postajom 1972. stvoreni su temelji za astrofizička istraživanja u Hrvatskoj. ■

ENG ***The oldest traces of painted pottery found on the island of Hvar are dated to the period of between 4600 and 3800 BCE. Ionian Greeks from the island of Paros in the Aegean Sea founded the colony of Pharos (Greek Φάρος, present day Stari Grad), with the aid of Syracuse Dionysius. The other Greek polis (city) at the site of the modern town of Hvar in the first half of the fourth century BCE was Dimos. Bearing witness to the year in which Pharos was founded is a monument erected by the colonists to memorialise their victory over the indigenous population. The fortress of Hvar, a symbol of its turbulent past, was built from the thirteenth to sixteenth century. St Stephen's cathedral in Hvar was erected from the sixteenth to eighteenth century. In 1838 Austrian Lloyd (Österreichischer Lloyd) opened the Trieste-Hvar-Kotor steamship line and in 1858 the town was richer for a meteorological station.***

Tri američka desetljeća glazbenika Zaninovića

Skladatelj i dirigent Sandro Zaninović afirmirao se i kao glazbeni pedagog u Los Angelesu, gdje utemeljuje Međunarodni komorni orkestar te izdavačku kuću koja je promicala hrvatsko glazbeno stvaralaštvo

Glazbenik Sandro Aleksandar Zaninović (Velo Grablje, Hvar, 20. X. 1934 – Los Angeles, 6. I. 2018)

Tekst: **Vesna Kukavica** Foto: **Kuzma Petrić**

Hrvatski dirigent i skladatelj, glazbeni promotor i organizator Sandro (Aleksandar) Zaninović (Velo Grablje, Hvar, 20. X. 1934. – Los Angeles, 6. I. 2018.) rodio se u Velome Grablju na Hvaru 1934. godine, a preminuo je 6. siječnja 2018. u 84. godini života u Los Angelesu. U SAD-u je intenzivno stvarao posljednja tri desetljeća svoga života, njegujući svestrane veze s umjetnicima u domovini. Kao što je poznato, na Muzičkoj akademiji u Zagrebu 1961. godine završio je studij dirigiranja kod Igora Gjadrova, dok je 1967. godine diplomirao kompoziciju kod Stjepana Šuleka. Iste godine otišao je na usavršavanje u Los Angeles gdje je 1972. magistrirao na Odjelu za glazbu Kalifornijskog sveučilišta.

Dirigentsku karijeru započeo je u Zagrebu u Simfonijskome orkestru Radio Zagreba i u Zagrebačkom kazalištu 'Komedija'. Godine 1972. osnovao je i do 1976. vodio komorni orkestar u Beverly Hillsu. Od 1976. dirigent je Splitske opere i direktor glazbenog programa Hvarskih ljetnih priredbi. Godine 1986. ponovno se vraća u SAD gdje trajno ostaje živjeti i djelovati. Iste godine utemeljuje i postaje glazbenim direktorom Međunarodnoga komornog orkestra u Los Angelesu.

GOLEMI SKLADATELJSKI OPUS

Iako je primarno bio aktivan kao dirigent, Zaninović (u Americi je koristio i pseudonim Mr. Zee) iza sebe ostavlja i razgranati skladateljski opus raspona od simfonijskog i puhačkog orkestra, preko mnogobrojnih komornih i vokalnih sastava do glazbe za film i televiziju. Bavio se i glazbenom pedagogijom. Dobitnik je nagrada Henry Mancini i Atwater Kent za skladanje i produkciju glazbe za film i televiziju (Los Angeles, 1971./72). Dugogodišnji je redoviti član Hrvatskog društva skladatelja.

Sažeto, skladatelj i dirigent Sandro Zaninović stvorio je golemi glazbeni opus u kojemu desetljećima uživa publika diljem svijeta, a tajna njegova umjetničkog probitka je na relaciji Velo Grablje - Zagreb - Los Angeles - San Francisco. Student naših glazbenih velikana poput Stjepana Šuleka, usavršavao se u Los Angelesu, gdje postaje prvi dobitnik nagrade Zaklade Henryja Mancinija za skladbu "Varijacije za orkestar". Osniva Komorni orkestar u Beverly Hillsu iako redovito nastupa i s Komornim

Obiteljska druženja iseljenih Zaninovića u Kaliforniji

orkestrom San Francisca sedamdesetih. Osamdesetih se afirmira kao glazbeni pedagog u Los Angelesu gdje utemeljuje Međunarodni komorni orkestar, kao i izdavačku kuću koja, uz ostalo, promiče hrvatsko glazbeno stvaralaštvo.

RODOSLOVNO STABLO GLAZBENIKA

Rodoslovno stablo glazbenika Zaninovića, koje je načinio publicist i inženjer Hvaranin Kuzma Petrić, iznimno je zanimljivo s migrantskog motrišta pa ga prenosimo u cjelini. Glazbenikova obitelj potječe iz mnogobrojnog roda Zaninovića. Njihovi preci doselili su se 1577. godine u Velo Grablje iz središnjeg dijela otoka Hvara. Sve porodice Zaninovića živjele su u *Molu Bondu* te se skupno zovu *Malobanjani*. To je sjeverozapadni dio hvarskog sela Veloga Grablja. Iz ovoga roda je Nikola Zaninović, sin Ivana, Mandićina, koji se među prvim Grabljanima iselio 1892. godine u SAD. Tu su Zaninovići živjeli i radili više od 400 godina, ali početkom 21. stoljeća na popisu stanovnika 2001. nema više nikoga u Velome Grablju - svi su se iselili. Sandrovi djed Visko (1854. - 1901.) te baka Katica (1858. - 1939.), rođ. Zoranić, imali su četvero djece. Ta su se djeca zvala Juraj (1886. - 1964.), Katica (1888. - 1977.), Marina (1890. - 1925.) i Vjekoslav (*Alviž*) (1893. - 1973.) Nadimak imaju *Čarnagorčevi*, što znači nagli, brzi, odvažni, nepokolebljivi. Svi su se iselili iz Veloga Grablja. U američku saveznu državu Kaliforniju prvi se odselio stric poznatoga glazbenika Juraj i to 1904. Zatim odlazi teta Katica 1910. godine. Na južnoamerički kontinent u Argentinu odseljava stric Marin 1912., a zatim 1915. u Kaliforniju na privremeni rad odlazi i glazbenikov otac Vjekoslav (nadimkom *Alviž*) koji je dobar dio života radio u hvarskome obiteljskom dućanu. ■

Rodno mjesto - Velo Grablje, otok Hvar

Lančana migracija Zaninovića iz Veloga Grablja s otoka Hvara u Ameriku stvorila je veliku i značajnu zajednicu u Kaliforniji. Redovito se organiziraju susreti iseljenih Zaninovića u SAD-u koji znaju okupiti više od 400 potomaka iz Veloga Grablja. Među američkim Zaninovićima, nasljednicima hvarskih težaka i ribara, uz glazbenike ima i slavnih vinara i voćara, liječnika, inženjera i sveučilišnih profesora - koji u tuđini njeguju baštinu staroga kraja.

ENG ***Croatian conductor, composer, music promoter and organiser Sandro (Aleksandar) Zaninović (Velo Grablje, Hvar, 20 October 1934–Los Angeles, 6 January 2018) was born in the settlement of Velo Grablje on the island of Hvar in 1934 and passed away in Los Angeles on the 6th of January 2018 in his 84th year. He spent the last three decades of his life in intensive creative work in the United States of America, nurturing broad ties with artists in the old homeland.***

Opojni “Vrtovi” otoka Hvara

Biljno-geografski, Hvar je smješten u mediteranskoj regiji, u tzv. eumediteranskoj zoni kao najtoplijem dijelu primorja s vrućim i suhim ljetima, blagim i vlažnim zimama, s velikim brojem sunčanih dana u godini dok su mrazevi i snijeg ovdje rijetkost.

Rogač

Tekst i foto: **Darko Mihelj**

Pašnjaci i livade prepune mediteranskoga mirisnog bilja uz mnoštvo rijetkih, zaštićenih i ugroženih biljnih vrsta daju Hvaru pomalo osjećaj neobičnog kraja, nalik na zemaljski raj. Pripada skupini srednjodalmatinskih otoka, uz Brač, Šoltu i Vis te mnoštvo manjih otoka i otočića, koji se svi pružaju u smjeru istok – zapad (tzv. “hvarski smjer”). Razlika je to u odnosu na smjer pružanja Dinarida sjeverozapad - jugoistok. Glavni greben otoka Hvara doseže i do 560 - 620 m.n.m., a najviši je vrh Sv. Nikola (626 m.n.m.).

VEGETACIJA I FLORA OTOKA HVARA

Južni dijelovi otoka imaju topliju klimu od sjevernih dijelova, koji su pod utjecajem bure. Za posljednjega ledenog doba razina mora je bila znatno niža pa je Hvar bio poput kopnene planine sa 722 m.n.m. Kada na Hvaru ne bi bilo utjecaja čovjeka, onda bi najveći dio vegetacije činila šuma hrasta crnike (*Quercus ilex*) i crnog jasena (*Fraxinus ornus*), (tzv. klimazonalna vegetacija). Ta je zajednica degradirana u gustu, gotovo neprohodnu šikaru – makiju hrasta i crnog jasena. Njezinom, pak, degradacijom nastaje garig bušina (*Cistus*) i crnjuše (*Erica*), a na tim degradiranim površinama izvrsno se naseljava alepski bor (*Pinus halepensis*). Stoga nije čudno da najveće površine otoka zauzimaju šume alepskog bora i crnike, koje su ovdje među najljepšima na istočnoj obali Jadrana. Taj je bor odlično prilagođen surovim klimatskim uvjetima pa mu je za rast potrebna vrlo mala količina tla. Uz pomoć vrlo laganih sjemenki brzo se širi i zauzima velike površine. Veliki

mu je "minus" lako zapaljiva smola pa je često uzročnik požara. Na najvišem dijelu otoka, koji ima niže temperature i vlažniju klimu, uspijevaju šume dalmatinskoga crnog bora (*Pinus nigra* ssp. *dalmatica*) – na vapnencima nalazimo bor s hrastom crnikom, a na dolomitima s mnogocvjetnom crnjušom (*Erica multiflora*), posebice na južnim obroncima. Na degradiranim šumskim površinama nalazimo zanimljivu biljnu zajednicu gariga koju čine ružmarin (*Rosmarinus officinalis*) i mnogocvjetna crnjuša. Na izgorjelim površinama nakon požara često se razvija zajednica – makija male smrdljike (*Pistacia lentiscus*) i somine (*Juniperus phoenicea*).

Travnjaci, livade i pašnjaci na Hvaru su najčešće posljedica izravnog ili posrednog utjecaja čovjeka. Posebno je, u višim područjima, zanimljiva travnjačka zajednica nježne smilice (*Koeleria macrantha*) i razgranjene kostrike (*Brachypodium retusum*). Biljna zajednica trave raščice (*Brachypodium ramosum*) s puno mahunarki, među kojima se ističe djetelina, (*Trifolium stellatum*) raste u garizima. Na višim dijelovima otoka nalazimo i zajednicu ljekovite kadulje (*Salvia officinalis*) i trave iglenac (*Sesleria tenuifolia*). U pukotinama stijena, u teškim životnim uvjetima, s vrlo malo tla nalazimo tzv. biljke pukotinarke ili hazmofite, jako dobro prilagođene velikim dnevnim i godišnjim razlikama u vlazi i temperaturi, npr. u zajednici razgranjene portenšlagije. Biološkoj raznolikosti pridonosi i jedna rijetka zajednica prstaste kamenike (*Saxifraga tridactylites*) i kamenjarske grančike (*Hornungia petraea*).

Grablje lavandā

Takav osebujan hvarski biljni pokrov rezultirao je velikim brojem vrsta, po nekima od 1.095 do 1.200, s relativno velikim udjelom endema (44!) i čak 464 ljekovite biljke (primjerice, flora Irske koja je po površini 280 puta veća od otoka Hvara ima više od 2.300 biljnih vrsta, od kojih je 980 samoniklih!).

Pinus halepensis

ZAŠTIĆENA PODRUČJA I ZANIMLJIVOSTI

Na otoku Hvaru nalazi se nekoliko područja iz ekološke mreže Natura 2000: morsko područje od uvale Vitarna do uvale Maslinica koje obuhvaća npr. naselja posidonije s pješčanim dnom (*Posidonia oceanica*); stjenovite obale naseljene su halofitima (biljkama slanušama); istočnojadranski bušici (rod *Cistus*) eumediteranski i stenomediteranski kamenjarski pašnjaci trave raščice.

Među rijetkim hvarskim biljkama nalazimo i nekoliko vrsta kaćuna ili samoniklih orhideja koje su sve strogo zaštićene. Hvarsku kokicu (*Ophrys pharia*) nalazimo u Hvarskom polju u zapuštenim maslinicima, travnjacima i garizima. Okrunjena kokica (*Ophrys rhodostephane*) je vitki geofit rahlih do gustih cvatova. Lapovi su bjelkasti, ružičasti ili blijedocrveni dok je medna usna kraća od lapova. Raste na sunčanim ili polu-

Campanula portenschlagiana

Rosmarinus offcinalis

U vrtu Franjevačkog samostana u Hvaru nalazi se tzv. Rosselijev čempres (*Cupressus sempervirens*), po nekim podacima stariji od 500 godina, a po drugim vjerojatno podrijetlom s kraja 18. ili početka 19. stoljeća, zaštićen kao spomenik parkovne arhitekture. Pakleni otoci ispred Hvara, kao i otoci Šćedro i Zečevo, zaštićeni su značajni krajobrazi. Vrijedni su i rtovi Kabel i Pelegrin.

sjenovitim staništima (može se naći i na vlažnim staništima) među napuštenim kulturama, bušicima i šikarama. Kokica (*Ophrys incarnata*) raste na sličnim staništima kao i prethodna vrsta te uz rubove cesta i borovih i bijelograbovih šuma te šikara. Kokica (*Ophrys* x *leucadica*) je dvojbeni hibrid između O. fusca i O. lutea. Liburnijska kokica (*Ophrys liburnica*) nešto je manjih cvjetova od ostalih kokica, a cvjeta već u ožujku. Žuta kokica (*Ophrys lutea*) je ugrožena vrsta koja naseljava suhe mediteranske travnjake, otvorene makije i garige. Bodljasti kaćun (*Orchis provincialis*) i četverotočkasti kaćun (*Orchis quadripunctata*) su osjetljive vrste. Šiljorep (*Limodorum abortivum*) raste pojedinačno ili u manjim skupinama u šikarama ili kamenjarima na umjereno svježim, rastresitim, vapnenastim tlima. Ugrožena je vrsta. Poput šumske kokoške (Neottia nidus-avis) saprofitska je biljka što znači da se "hrani" mrtvom organskom tvari i ne provodi fotosintezu.

HVARSKO SAMONIKLO BILJE

Na samo šest lokacija na Hvaru pronađeno je 209 samoniklih biljnih vrsta. Od toga 27% otpada na ljekovito bilje primjenjivo ili u suvremenoj ili u narodnoj medicini, jestivo je 22%, upotrebu u hortikulturi ima 15%, medonosno je

Rogač plod

KOLAČ OD ROGAČA

Recept Ljerke Galic

4 velike jabuke, cimet po želji
1 šalica mljevenog rogača
1 šalica šećera/2 jušne žlice meda
1 šalica griza/krušnih mrvica
10 dkg grožđica
1 jaje
1 prašak za pecivo
3 žlice ruma
1 šalica mlijeka/slatkog vrhnja
pola šalice ulja/svinjske masti

Priprema: Zagrijte pećnicu na 180 stupnjeva. Jabuke ogulite i naribajte u veliku zdjelu. Dodajte rogač, griz, šećer/med, ulje/mast, grožđice, jaje, mlijeko/slatko vrhnje, prašak za pecivo, rum i sve zajedno pomiješajte. Pekač namažite maslacem/svinjskom masti. Izlijte smjesu. Pecite na 180 stupnjeva oko pola sata.

U Slast!

12%, otrovnih biljaka ima 11%, začinskih 9%, a krmnih biljaka 4%. U kozmetičkoj industriji, industriji parfema ili za aromaterapiju primjenjivo je 15 vrsta s tih lokaliteta. Zaista ne iznenađuje što Hvar smatraju "tvornicom" ljekovitog bilja! Domaći stanovnici preporučuju čak tri "trave" za primjenu nakon uboda pčela ili osa – "Žvelto namaž sa tri trove koje ti budu pri ruci i neće ti oteć, niti će te bolit."

ROGAČ ILI KAROBEL (*CERATONIA SILIQUA*) – DOBRA BILJKA ZA KOLAČE

Na Hvaru se ova biljka prije svega koristila najviše u domaćinstvima. Rogač se ribao i takav se davao djeci za smirenje proljeva, od njega se radilo (mljelo) brašno, bio je nadomjestak čokoladi i dodavao se u rakiju radi arome. Od rogača se izrađivala i rakija rogačica ili rogaćuša u koju su se stavljali plodovi smriča, jedne vrste borovice (*Juniperus oxycedrus*). Smatra se da snižava kolesterol, štiti od toksina, pomaže u jačanju imuniteta, sprječava alergije, a obiluje ugljikohidratima, riboflavinom, kalijem i kalcijem. Rogač je mediteranska biljka podrijetlom iz Sirije i Palestine, ali se raširila (i uzgojem) diljem svijeta jer se lako uzgaja i donosi obilje plodova. Smatra se da se sveti Ivan Krstitelj rogačem prehranio u pustinji pa se biljka još zove i Ivanov kruh (njemački Johannisbrot). Talijani koriste sjemenke za izradu krunica dok su ih u antičko doba koristili kao mjernu jedinicu za vaganje zlata (1 karat – 1 sjemenka – 0,18 grama!).

LAVANDA (*LAVANDULA* SPP.) NEZAHTJEVNA BILJKA KOJA VOLI PUNO SVJETLOSTI, PČELE I BUMBARE, A TJERA MRAVE I UŠI

Još prije Prvoga svjetskog rata na Hvaru se počela uzgajati lavanda. Isprva otočani nisu bili baš oduševljeni njezinim uzgojem, ali se kasnije sve više prerađuje i donosi prihod (npr. 1959. godine cijeli otok proizveo je pet vagona lavandina ulja). Vrlo je omiljena ukrasna biljka jer nema velikih uzgojnih zahtjeva, a i dobra je ispaša za pčele. Ima i insekticidna svojstva. Lavandino ime potječe od *lavare* (lat.) – kupati se, što objašnjava osnovnu namjenu suhog cvijeta i lavandina eteričnog ulja (Rimljani su lavandu zbog mirisa koristili u kupkama te je dodavali u vodu za pranje rublja). Od eteričnog ulja prave lavande izrađuju se parfemi i kolonjske vode, a od hibridne lavande sapuni. Ljekovitost lavande očituje se u ublažavanju grčeva i bržem zacjeljivanju rana te u smanjenju napetosti prilikom migrene i neuralgije. Prava je lavanda sitni grm i daje plodove dok je hibridna robusnija i sterilna, a plodovi joj nisu upotrebljivi (hvarska lavanda zapravo je križanac prave i širokolisne lavande, tj. lavandin). Postoji najmanje pedesetak različitih vrsta i sorti lavande, a najpoznatije su vrste: prava lavanda (*Lavandula officinalis* ili *L. vera* ili *L. angustifolia*) koja je izrazito ljekovita; širokolisna lavanda (*Lavandula spica* ili *L. latifolia*) koja je "kraljica kozmetike", posebice dobra za njegu kože, protiv opeklina; španjolska lavanda (*Lavandula stoechas*) čije je eterično ulje neurotoksično i ne smije se upotrebljavati oralno (odlično je za strije i otapanje cerumena u ušima; zanimljivo, koristila se još u srednjem vijeku) te lavandini (*Lavandula x hybrida*). Tako je hvarski lavandin (ili budrovka) jako dobar analgetik za bolne mišiće i zglobove, često i u kombinaciji s eteričnim uljima drugih biljaka. ■

Lavandula angustifolia

ENG ***The island of Hvar with its typical Mediterranean climate has a lot of sunny days. Thanks to this feature, it is full of various medicinal plants. Pastures and meadows that are full of Mediterranean fragrant herbs, along with many rare, protected and endangered species give Hvar a feeling of somewhat unusual place, like an earthly paradise. This island is not only a place where you can have fun, but also a place where you can enjoy the natural beauties and endless plantations of lavender and other Mediterranean plants. It belongs to the group of central Dalmatian islands, along Brač, Šolta and Vis, as well as many smaller islands and islets, all of which extend in the east-west direction (the so-called "Hvar direction"). This differs from the direction of the Dinarides north-west-southeast. The main ridge of the Island of Hvar reaches up to 560 - 620 m.n.m., and the highest peak is St. Nicholas (626 a.m.).***

Ostvarenje ideje mikrokozmosa

Petar Hektorović bio je hrvatski renesansni pjesnik i erudit (Stari Grad, između 18. II. i 1. VII. 1487. – Stari Grad, 13. III. 1572.). Podrijetlom je iz ugledne hvarske plemićke obitelji. Školovanje je do 1515. završio kod splitskih dominikanaca. Zahvaljujući dobroj naobrazbi već je u mladosti stvarao na latinskome i talijanskome jeziku. Bio je povezan s hvarskim humanističkim krugom, a oko 1540. uspostavio je veze i s dubrovačkim književnicima (Hanibal Lucić, Mikša Pelegrinović, Mavro Vetranović). Osim pjesničkom djelatnošću, odlikovao se prevoditeljskim, skladateljskim i graditeljskim znanjem, o čemu svjedoči njegov glasoviti ljetnikovac Tvrdalj u Starome Gradu

Unutrašnjost Tvrdalja

Ribnjak u Tvrdalju

Tekst: **Marjana Kremer**

Hektorovićevo književno stvaranje može se podijeliti na nekoliko razdoblja. Prvo obuhvaća izgubljene mladenačke ljubavne pjesme (početak XVI. st.). Zatim slijedi razdoblje gdje se ističe prozno pismo M. Pelegrinoviću s djelomičnim prepjevom Ovidijeva spjeva *Od lika ljubenoga* (1528.). Poslanica N. Nalješkoviću potječe iz 1541. Sljedeće cjelovitije razdoblje čine tekstovi uvršteni u jedino izdanje Hektorovićevih djela objavljeno za njegova života (1568.): poslanica J. Bartučeviću (1552.), *Ribanje i ribarsko prigovaranje* (1556.), poslanica M. Vetranoviću (1556.) i drugo prozno pismo M. Pelegrinoviću (1557.). Usto, sačuvani su i nedatirani tekstovi: poslanice, nadgrobnica, nekoliko latinskih stihova, talijansko pismo V. Vanettiju i pjesnikova oporuka.

RIBANJE I RIBARSKO PRIGOVARANJE

Središnje mjesto u Hektorovićevu opusu pripada *Ribanju i ribarskom prigovaranju*. Tematsku osnovicu teksta čini trodnevna plovidba koju je pjesnik, kao svojevrstan izlet u društvu ribara Nikole i Paskoja, poduzeo zamoren poslovima gradnje i uređenja svojega ljetnikovca Tvrdlja. Međutim, nadahnuće i svrha putovanja nije puko dokoličarenje, već predstavlja humanistički svjetonazor s obzirom na tadašnje povijesne okolnosti turskih navala te književno oblikovanje osjećaja ugrožene hrvatske baštine. Narativna osnova nadograđena je glasovima Paskoja i Nikole, i to dvjema kraćim lirskim narodnim pjesmama *(Naš gospodin poljem jizdi, I kliče devojka),* dvjema duljim bugaršticama *(Kraljević Marko i brat mu Andrijaš, Radosav Siverinac i Vlatko udinski vojvoda)*, pripjevanjem pitanja i odgovora te mnogim mudrim izrekama. Naziv djela "Ribanje" odnosi se na ribolov, a "ribarsko prigovaranje" na razgovor običnih ribara o svakidašnjici. U njihovim razgovorima vidljiva su pjesnikova stajališta, a zavičajni krajolik u Hektoroviću pobuđuje domoljublje i divljenje prema prirodi. Hektorović se prema ribarima odnosi kao prema poštenjacima koji rade ono što vole.

Presudan utjecaj na Hektorovića treba tražiti u Marulićevoj moralističkoj pouci i kršćanskoj filozofiji te u temeljima hrvatskoga humanizma, a samo djelo pisano je dvostruko rimovanim dvanaestercem po uzoru na Marka Marulića, oca hrvatske umjetničke književnosti. Tekst se sastoji od triju dijelova. Pre-

Kip P. Hektorovića u Starom Gradu

Hektorović na engleskom

Na američkim sveučilištima (Columbia University i New York University), prvi put u SAD-u javnosti je nedavno predstavljena knjiga velikoga hrvatskoga renesansnog pjesnika Petra Hektorovića "Ribanje i ribarsko prigovaranje" u engleskom prijevodu Edwarda D. Goye. Taj sveučilišni profesor prestižnih engleskih sveučilišta poznat je u kroatističkim krugovima kao prevoditelj više značajnih djela starije hrvatske književnosti. Njegov prijevod u toj knjizi prati i esej muzikologa dr. Bojana Bujića (Oxford) pod naslovom "Muzika, etos i prošlost u Hektorovićevu *Ribanju i ribarskom prigovaranju*" te tekst povjesničara Nikše Petrića "Između pera i mača" objelodanjenog prethodno na hrvatskome u starogradskoj Biblioteci "Bašćina" tamošnjeg Centra za kulturu. Knjigu su predstavili Dinko Lupi, solist riječke Opere i Katarina Deletis, studentica Sveučilišta Columbia.

Tom prigodom u SAD-u su gostovali pučki pjevači crkve sv. Stjepana iz Staroga Grada i pučki pjevači crkve Svetoga Duha iz Vrbanja s otoka Hvara koji su uspješno predstavili tradicionalne izvorne pučke napjeve Hektorovićeva rodnoga otoka, a repertoar im nije oskudijevao ni korizmenim napjevima toga kraja. Pučki hvarski pjevači tako su ostvarili uspješno gostovanje u New Yorku, Pennsylvaniji i New Jerseyu.

ma žanrovskim značajkama nije moguće jednoznačno protumačiti pripadnost *Ribanja* bilo kojoj od renesansnih književnih vrsta. Djelo se, dakle, može definirati jedino kao hibridni žanr: ribarska ekloga (idilična pastirska poezija), putopis, dokumentarna reportaža, refleksivno-didaktični spjev, a ujedno i pjesnička poslanica Jeronimu Bartučeviću, sve to u isti mah - ono je i djelo koje upućuje na povijesnu i neraskidivu vezu između hrvatskoga usmenoga i umjetničkoga pjesničkog stvaranja.

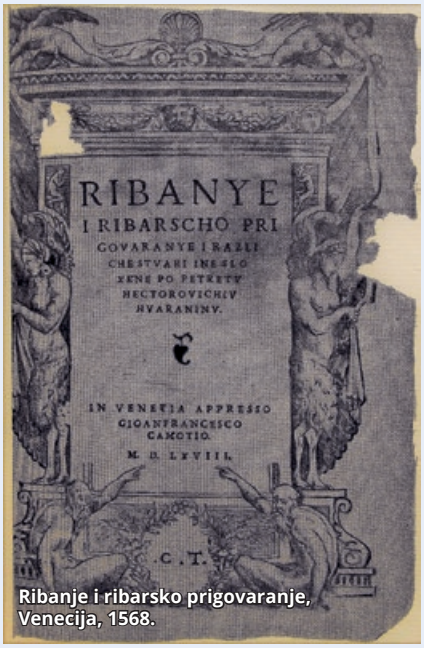
Hektorović se odlikovao i glazbenim znanjem pa je ostavio više notnih zapisa bugarštica (vrsta najstarije zapisane hrvatske usmeno-književne pripovjedne pjesme koja teži baladnom uobličenju uz najčešće 15 ili 16 slogova). Prvi zapis neke bugarštice zabilježen je potkraj XV. st. među moliškim Hrvatima u Italiji, a zatim, sredinom XVI. st., nastaju dva osobito poznata zapisa iz *Ribanja i ribarskog prigovaranja* P. Hektorovića. U jednom zapisu ostavio je čak i svjedočenje o seobama Hrvata na talijanske obale, Hrvata čiji su potomci današnji Hrvati iz Molisea.

LJETNIKOVAC TVRDALJ

Svoj glasoviti ljetnikovac Tvrdalj u Staроme Gradu, danas jedinstveni spomenik kulture, sam je i projektirao i gradio po načelu potpune funkcionalnosti svake i najmanje arhitektonske pojedinosti. Podignut je oko 1520. kao minijaturni prigradski utvrđeni ljetnikovac s ribnjakom.

Doživjevši u mladosti bunu pučana i kugu, a zatim i provalu Turaka na otok, u starosti je živio mirnim i staloženim životom upravo u Tvrdlju, posvetivši se lijepim umjetnostima i filozofiji, u kojima je uživao kao pravi renesansni esteta. Hektorović je pisao pjesničke poslanice, dopisujući se s prijateljima i književnicima iz drugih dijelova Hrvatske te iznoseći u njima puno podataka o svojem životu, radu i svjetonazoru.

Tvrdalj je ujedno i kamena knjiga – Hektorović je u nju uklesao više od dvadeset kamenih natpisa na latinskome jeziku. Vlastiti životni moto uklesao je na talijanskome jeziku: *Fede e realtà o quanto è bella – O, koliko su lijepe vjera i stvarnost!* Na hrvatskome jeziku samo

Ribanje i ribarsko prigovaranje, Venecija, 1568.

je jedan natpis, onaj iznad kuće za putnike i siromahe. Pjesnik, kršćanski mislilac i graditelj Petar Hektorović podizao je Tvrdalj ustrajno, gotovo opsesivno cijeloga svoga dugog života. Započeo ga je kao ljetnikovac, a ostavio potomcima kao zatvoreni i zaokruženi mikrokozmos posvećen Stvoritelju svega – *Omnium Conditori*. Unutrašnjost Tvrdlja svojom je razigranošću potpuna suprotnost jednostavnosti pročelja. Čine ga **r**ibnjak, okružen trijemom, u kojem slobodno žive ribe, mala kula nad njim, s kamenim gnijezdima za golubove i rupama za vrapce, perivoj s biljem koje su mu slali njegovi prijatelji, dubrovački pjesnici, te natpisi na svim stranama ribnjaka, od kojih najveći opominje na prolaznost - *Imaj na umu da ne spašava ni bogatstvo ni svjetska slava ni ljepota ni dob jer smrt sve grabi*. ■

ENG ***Petar Hektorović (1487 – March 13, 1572) was a Croatian writer. Hektorović, also known as Pietro Ettoreo or Piero Hettoreo, was born and died in Stari Grad on the island of Hvar. He was a poet and collector of Hvar's fishermen songs, and an important figure of the Renaissance period in Croatian literature, and he also wrote in Latin and in Italian language in which he wrote his testament. His major work Fishing and Fishermen's Talk (Ribanje i ribarsko prigovaranje, 1568), is a hybrid genre: simultaneously a travelogue, discourse in fishing, reflexive poem and poetic epistle to his friend Jeronim Bartučević. It is a treasure of Croatian maritime and zoological terminology, which has become incorporated in Croatian standard language. As hybrid as his major work, so was Hektorović's language: chiefly based on a local Čakavian dialect, but amalgamated with the idiom of Štokavian writing poets from Dubrovnik with whom Hektorović has remained in close contact during his lifetime. The early music Ensemble Renaissance performs and has recorded a setting of his two songs as part of its "Journey through Dalmatia" program.***

Jezični podsjetnik

Među graditeljima hrvatskoga književnoga jezika u 16. stoljeću bio je i Hvaranin Petar Hektorović

Hektorović se, uz Hanibala Lucića, smatra najuspješnijim hvarskim renesansnim književnikom. Uzme li se u obzir da je prosječna životna dob ljudi u Europi 16. stoljeća bila znatno kraća nego danas, s pravom se može reći da je Hektorović, koji je umro u dobi od osamdeset i pet godina, bio u svoje doba iznimno dugovječan

Piše: **Sanja Vulić**

Hrvatski je književni jezik već u 16. stoljeću bio visoko razvijen i izgrađen, i to ne samo na dubrovačkom području koje se obično najviše ističe, ali važne su i ostale sredine. Ako se npr. pozornije posvetimo petojezičnomu rječniku Šibenčanina Fausta Vrančića, iznenadit ćemo se koliko je bogat bio sustav rječotvorja hrvatskoga književnoga jezika u drugoj polovici 16. stoljeća. Na temelju leksika u Vrančićevu rječniku, koji je i danas u znatnoj mjeri suvremen, moguće je uspostaviti tvorbene lance (nizove) i tvorbene prstene koji su sastavnim dijelom i današnjega normiranoga hrvatskoga književnoga jezika. Divljenja je vrijedan i književni jezik u ostalim hrvatskim književnim sredinama toga doba, pa tako i na otoku Hvaru. Kao dobra potvrda te postavke mogu poslužiti djela Hvaranina Petra Hektorovića (Hvar ili Stari Grad 1487. - Stari Grad, 1572.), posebice njegov osebujni putopis u stihovima *Ribanje i ribarsko prigovaranje* kojega je pisanje završio u siječnju 1556., a objavio dvanaest godina kasnije, tj. 1568. u okviru svoje knjige naslovljene *Ribanje i ribarsko prigovaranje i razlike stvari ine*, koju je tiskao u Mletcima. Osim činjenici što je kao plemić ipak živio lakšim životom od većine puka, svoju dugovječnost vjerojatno zahvaljuje mudromu načinu života. Hektorović je puno radio, ali je također znao kada se valja odmoriti. O tom u svom *Ribanju* pjeva: *za trudom daj pokoj / tko ne će naprišu skratiti život svoj* (nakon napora valja mirovati, ako se ne želi na brzinu skratiti život, tj. rano umrijeti). Ali tomu su odmoru često prethodila i putovanja na koja se upuštao unatoč godinama. Tako se kao šezdesetosmogodišnjak uputio s dvojicom odraslih ribara i jednim dječakom na trodnevno putovanje ribarskom brodicom od Staroga Grada na Hvaru do Nečujma na Šolti i natrag. Upravo na temelju toga putovanja nastalo je njegovo *Ribanje*. Dvije godine kasnije bio je spreman podnijeti napore putovanja lađom kako bi posjetio svoje prijatelje književnike u Dubrovniku i s njima izmijenio misli. Tako je 1557. kao sedamdesetogodišnjak proveo 25 dana u Dubrovniku, kod svoga prijatelja književnika Nikole Nalješkovića, a bio je povezan i s ostalim dubrovačkim književnicima, svojim suvremenicima Mavrom Vetranovićem i Mikšom Pelegrinovićem, s kojima je izmjenjivao pisma i poslanice. Sve je to nedvojbeno utjecalo i na njegov književnojezični izričaj, koji se razvijao tijekom desetljeća. Pritom je vrlo jasna razlika između Hektorovićevih književnojezičnih rješenja i karakteristika mjesnoga govora Staroga Grada koje su očuvane do danas. Tako npr. Hektorović za 3. os množine prezenta ima oblik *stave* dok je u govoru *stavidu*, Hektorović redovito ima *morskoga*, *onoga*, *samoga* itd., a u govoru je *morskega*, *onega*, *somega* itd. Također Hektorović piše *nisam vidio* i sl., a u govoru je *nison vidi*. Pritom, naravno, valja imati na umu da su se hvarski govori tijekom vremena mijenjali pa se vjerojatno u Hektorovićevo doba na Hvaru još rabi glagol *zabit*, odnosno *pozabit*, kojega je tijekom vremena potisnuo glagol *zaboraviti*. Hektorović naime piše: *Ča smo pozabili svi naše potribe*. Isto se npr. može reći za količinski prilog *mnokrat* kojega je potisnuo *više puta*, *mnogo puta* i sl. Navedeni primjeri tek su malen izbor jezičnih primjera koji pokazuju izgrađenost Hektorovićeva književnoga jezika.

Osim pisanih djela, za Hektorovićem je ostalo i značajno arhitektonsko djelo, njegov poznati dvorac *Tvrdalj* (dvorac u Starom Gradu na Hvaru). Gradeći ga mislio je na svoje potomstvo kojemu će time u budućnosti olakšati život, o čem također u *Ribanju* piše da ga gradi *na utihu mojih koji će za mnom bit / jer je pravo svojih pomagat i ljubit*. U današnje vrijeme, kada se nemilice rasprodaju i uništavaju materijalna i duhovna dobra koja su stariji naraštaji brižno, uz mnoge žrtve čuvali za svoje potomstvo, Hektorović može svima biti uzorom kao graditelj i čuvar ne samo jezika i pisane riječi nego i materijalne baštine. ■

Prenošenje vještina u novu domovinu

U Muzeju Staroga Grada na Hvaru otvorena je izložba *Hvarski ribari i brodograditelji u Novome svijetu* autorice Branke Bezić Filipović, koja je izradila i polusatni dukumentarac, te knjigu u kojoj je uz mnogobrojne podatke prikupila oko 160 fotografija

Branka Bezić Filipović na otvorenju izložbe s iseljenikom iz San Pedra Franom Jerkovićem

Tony i Darinka Anich s djecom u gornjem redu su Sonja, Ivan, Steven, Zeta a u donjem Peter, Venessa i Cuchla 1969. godine

Tekst: **Branka Bezić Filipović**

Austrija je političkom odlukom snizila visinu carina s Italijom pa je time omogućila prodor talijanskih vina na dalmatinsko tržište i zadala veliki udarac dalmatinskom gospodarstvu. Takozvana 'Vinska klauzula' bila je na snazi od 1891. do 1904. godine. Nakon toga uslijedile su bolesti vinove loze pa se dalmatinsko vinogradarstvo više nikada nije sasvim oporavilo. Osim toga, mladići su odlazili iz domovine i kako bi izbjegli vojničku dužnost, a u slučaju povratka bili su podvrgnuti teškim kaznama jer su smatrani bjeguncima.

RIBARENJE NA ALJASCI

Kraj 19. stoljeća bio je pionirsko vrijeme ribarenja lososa na Aljasci. Mreže i brodovi morali su biti pripremljeni za plovidbu do 1. svibnja. Zorno ga je opisao John Resić - *U vrijeme kada smo lovili u Beringovome moru, nije bilo motornih čamaca, nego smo plovili na vesla. Čim bismo ustali, morali smo urinirati po rukama da bismo ih zagrijali, inače ne biste mogli micati prste. Ruke vam se ukoče od rada i zime. Čizme sam morao uzimati zubima jer nisam mogao rukama. Nemoguće je povjerovati da to nije bilo zimi, nego ljeti, od svibnja do kolovoza, kada dan traje 24 sata. Spavali smo 3-4 sata dnevno.*

Najpoznatiji hvarski ribar na Aljasci bio je Ivan Peratrovich koji je došao u Kaliforniju 1860. godine. Njegovo prezime povezuje se s obiteljskim nadimkom Peratrović ili Valensolo. Ivan je radio na ribarskom brodu, koji se jednom prilikom nasukao na istočnim Aleutima, a spasili su ga Eskimi. Na putu za Kanadu došao je u Klawock. Tamo je odlučio i ostati jer je shvatio da je jedini koji zna plesti ribarske mreže. Radeći u tvornici za konzerviranje lososa postao je ključna osoba pa su na etiketi *Family brands* otisnuli fotografiju na kojoj je on sa suprugom i njihovim kćerima. Etiketa je bila povučena nakon smrti jedne od djevojčica 1901. godine.

Ivanov sin Roy, diplomirani ekonomist, oženio se domorotkinjom Elizabeth Wanamaker. Starosjedioce se tada tretiralo kao građane drugog reda pa je Elizabeth iskoristila svoju pravničku vještinu i započela borbu za ljudska prava ne odustajući sve dok državni Senat nije zakonom zabranio diskriminaciju. Umrla je od karcinoma 1958. godine, a 16. veljače proglašen je Danom Elizabeth Peratrovich za cijelu Aljasku.

BRODOGRADNJA U TACOMI

Dolaskom u Tacomu Hvarani su se naselili na mjestu koje su nazvali Stari Grad ili Old Town, a taj naziv koristi se i danas.

Godine 1881. tamo je došao jedan od prvih brodograditelja, Starograđanin

Posljednji brod koji je Stjepan Babare izgradio

Moj posao s kamenicama je isto kao da radim u vrtu u Sućurju, gdje sam se rodio 1922. godine, rekao je Vujnovich. Tamo bih vadio krumpir, a ovdje vadim oštrige. Sadim mladu oštrigu i čekam da naraste. Na žalost, ovo je područje uragana pa se dogodi da uragan premjesti očekivani plod i izgubimo ono što smo posadili. Uragan nanese i ribu koja pojede malu oštrigu. Da bih pokrio troškove i imao za život, trebam izvaditi tisuću vreća mjesečno.

Stjepan Babare, koji se kad je dobio vijest o smrti djeteta vratio kući. Nakon toga otišao je na školovanje u Trst, gdje je dobio diplomu inženjera. Procijenio je da bi stečeno znanje najbolje mogao upotrijebiti u Tacomi pa je ponovno otišao u Ameriku i otvorio brodogradilište. Izgradio je mnoge brodove, a posljednji, iz 1909., zvao se *Starigrad*. Sljedeće godine Babare je umro. Brodograditeljski posao nastavili su njegovi sinovi Nick i George.

Još jedan Starograđanin se okušao u brodogradnji. Bio je to Martin Petrić, poznat kao kralj brodogradnje, rođen 1880. godine. U Ameriku je došao kad mu je bilo samo sedam godina, s majkom Katom Budrović i mlađim bratom Jerryjem. U Kaliforniji ih je čekao otac Juraj. Kad je Kate bila trudna s četvrtim djetetom, Juraj je umro u dobi od samo 33 godine. Majka se 1891. godine odlučila preseliti u Tacomu gdje je imala rođaka. Tamo je otvorila pansion, kuhala je i pekla kruh koji je Martin raznosio kupcima.

Jedanaestogodišnji Martin zaposlio se u tvornici, gdje je bio slabo plaćen, ali se naučio koristiti strojevima, a tamo se počeo družiti s ribarima. S vremenom su motori postali sastavni dio broda pa su Petrića zaposlili "neka se bavi *tom nepoznatom spravom*". Malo pomalo udružio se s nekoliko ribara pa su zajedno kupili brod. Nakon ribarenja dobio je priliku raditi u građevinarstvu. Počevši s izgradnjom kuća, došao je i do izgradnje mula, koji još uvijek stoji u Gig Harboru.

Zajedno s dvojicom partnera Petrić je osnovao brodogradilište, gdje su tijekom osam mjeseci izgradili osam ribarskih brodova, a onda je posao nastavio raditi sam. Petrić je oženio Mary Ellen Moore s kojom je imao petero sinova, a kada je ona umrla 1948., već sljede-

Preko puta San Pedra nalazi se otok Catalina, gdje su do 1830. živjeli Indijanci. Zatim su došli Europljani, a među njima je bio i Hvaranin Vincent Maričić. Rodio se na Hvaru u uglednoj obitelji, a već s 13 godina počeo je ploviti. Na Catalinu je došao s obitelji, zbog ribarenja. Skrasio se u Avalonu, još i danas jedinom naselju na otoku. Tamo mu se 1894. godine rodila kći Ruthie. Vijest je izazvala senzaciju i objavljena je u lokalnim novinama *The News*, **u izdanju 30. studenoga:**
U ponedjeljak je supruga Vincenta Maričića rodila prvu djevojčicu rođenu u Avalonu na Santa Catalini. Do tada se na otoku rodilo nekoliko dječaka, ali niti jedna djevojčica do sada, čime se gospođa Maričić treba ponositi. Svi građani Avalona su se razveselili njezinu rođenju.

Anić

Mary E. Petrich (American Queen)

Brod Tacoma izgrađen u Australiji po nacrtu Martina Petricha

će godine iz njegova brodogradilišta je porinut tunolovac udičar, tada najveći na svijetu, nazvan njoj u spomen *Mary E. Petrich*, kolokvijalno *American Queen.*

Začetnik ribarstva u Južnoj Australiji bio je indirektno Martin Petrić iz Tacome. Vijest o najvećem svjetskom tunolovcu pročula se po svijetu pa su iz Australije poslali zamolbu za nacrt broda, koji je Petrić rado ustupio. Time je pomogao da se utemelji tunolov u vodama Južne Australije. Po njegovu nacrtu izgrađen je tunolovac *Tacoma,* prvi u Australiji. Isporučen je 1951. godine ribarima u Port Lincolnu, koji je nakon toga postao najveća ribarska luka Australije i primjer uspješne primjene i prilagodbe američkoga dizajna australskim uvjetima.

NAJSTARIJI RESTORAN U KALIFORNIJI

Hvarani su se naselili i u području sjevernije od San Francisca, odnosno u Tomales Bayu, gdje se jedan predio zvao Mala Dalmacija.

Uz ostale, tu je početkom 20. stoljeća iz rodne Vrboske došao Grgo Matković. Nakon dolaska u Ameriku radio je u rudnicima ugljena pokraj Chicaga kako bi zaradio za dolazak svoje braće Andrije i Mihe te sestre Franke. Oko 1906. godine obitelj se preselila u Kaliforniju u Tomales Bay.

Ivan Lupis Vukić posjetio ih je 1927. godine i s njima proveo nekoliko dana.

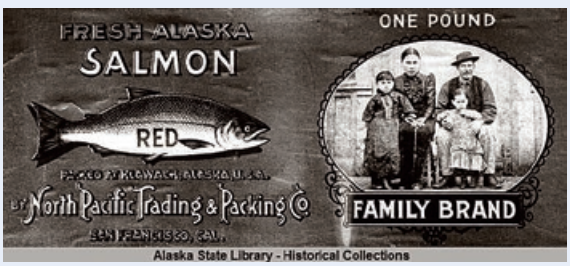
San Francisco je bio glavni centar za prodaju ribe, koja se dovozila vlakovima iz okolice u kojemu je 1849. godine živjelo 25.000 stanovnika. Te godine Nikola Budrović otvorio je restoran, najstariji u Kaliforniji i treći najstariji u SAD-u, pod nazivom *New World Coffee Saloon and Market*. Kasnije ga je prodao Antoniju Gašpariću, a ovaj Franku Košti, da bi zatim došao u ruke Johnu Tadiću iz Staroga Grada. Tadić je restoranu promijenio ime u *Tadich Grill*, koji postoji i danas i poznato je mjesto u gradu.

U Južnoj Kaliforniji centar ribarstva bio je San Pedro, gdje se lovila tuna. Od ribarstva se moglo pristojno živjeti, ali u ovome nesigurnom poslu izgubljeno je na stotine života. Prema podacima Obalne straže, između 1992. i 2002. poginulo je 630 profesionalnih ribara.

Ribari su jedni druge pozdravljali riječima u želji da vjetar i more budu mirni:

Fair winds and Following sea!

Hvarskih ribara bilo je i u južnim američkim državama, primjerice u Louisiani, gdje su se bavili skupljanjem oštriga. Jedan od njih bio je Peter Vujnović, vlasnik broda *Captain Pete*, koji je došao iz Sućurja 1931. godine kao desetogodišnjak. Sjećao se tehničkog napretka u uzgoju i vađenju oštriga, ali jedina stvar koja se nikada nije mogla promijeniti bilo je krpanje mreža jer to se može raditi samo ručno.

Etiketa konzerve s Peratrovichem i obitelji

Ivan nikada nije dobio američko državljanstvo jer je Aljaska smatrana teritorijem, a starosjedioci nisu htjeli položiti zakletvu Sjedinjenim Državama. Prilikom plovidbe od tvornice do sela Klawock prevrnuo mu se brod pa je Ivan, iako spašen, preminuo od zatajenja bubrega uzrokovanog izlaganjem hladnome moru. Iza sebe ostavio je treću suprugu i, koliko je poznato, 29 djece. Pokopan je na Peratrovich Islandu, malenome otoku uz Klawock, nazvanom njemu u čast, na kojemu je smješteno gradsko groblje.

Naši ljudi u Louisiani dobili su nadimak *Tako*, što je bio njihov odgovor na pitanje: *Kako si*? Postojao je čak i brod po imenu *Big Tako* (Veliki Tako).

RIBARI NA NOVOME ZELANDU

Na Novome Zelandu svi došljaci na početku su radili na nalazištima smole da bi se dio njih iz Drvenika i Sućurja okrenuo ribarstvu.

Jakov Juričević, iz Sućurja, koji je svoje ime anglizirao u Jim Jurie, došao je na Novi Zeland 1926. godine, kao šesnaestogodišnjak. Tamo je sa sumještanima kopao smolu. Brzo je naučio engleski

Vađenje oštriga na stari način

Hrvatsko društvo u Tacomi osnovali su doseljenici iz Starog Grada 1901. od kojih je prvi brodograditelj bio Stjepan Babare. Osim Babare u Tacomi je svakako najpoznatiji brodograditelj bio Martin Petrich, koji je 1949. godine izgradio u to vrijeme najveći tunolovac na svijetu. Njegova unuka Clare Petrich već 19 godina obnaša funkciju čelne osobe uprave luke Tacome, a ujedno je i prva žena kojoj je ukazano to povjerenje.

jezik pa se zaposlio u kuhinji *Spa Hotela*, a poslije dvije godine postao je *chef*. Uspješno se bavio boksom i do 1935. godine imao je 36 borbi, a izgubio samo tri. Iste te godine oženio se Olgom Dean, kćeri Luke i Mare, voćara iz Oratije, predjela Aucklanda koji su zvali *Mala Podgora*. Ženi za ljubav ostavio se boksa i okrenuo ribarstvu. Kupio je vojni brod, koji je kasnije postao baza *Jurie Shipping Co.*

U Aucklandu je bilo dosta hvarskih ribara, ali i vlasnika ribarnica, mahom iz Bogomolja i Sućurja.

Jedan od njih bio je Tony Anić (Tex), rođen u Sućurju 1919. godine. Njegov otac Ivan otišao je na Novi Zeland, a za njim i Tony u dobi od 10 godina. Obojica su naporno radili kako bi doveli ostatak obitelji s Hvara. Ivan je otišao po njih 1936. godine, a Tony ih je ostao čekati na Novome Zelandu. Nije mogao znati da će tada, u dobi od 17 godina, posljednji put vidjeti svoga oca. Naime, kada je došao u Sućuraj, Ivan više nije mogao natrag. Započeo je Drugi svjetski rat, a Ivan je umro 1941. godine. Trebalo je proći 20 godina da bi Tony vidio svoju braću.

U međuvremenu je na Novome Zelandu osnovao obitelj, oženivši se Darinkom (Dot) Alač iz Drašnica s kojom je imao sedmero djece. U blizini Aucklanda otvorili su ribarnicu, kavanu i restoran gdje su nudili riblje specijalitete.

I na kraju, završimo s ribarskom krilaticom koju nam je otkrila Clare Petrić, unuka brodograditelja iz Tacome u američkoj državi Washington, koja ih je u crnim danima gurala naprijed:

Tomorrow will be a good catch!

Sutra će biti dobar ulov! ■

ENG ***Stari Grad museum on the island of Hvar was the venue for the opening of Branka Bezić Filipović's exhibition on Hvar's Fishermen and Shipbuilders in the New World. Ms Filipović has also created a half-hour documentary film and a book that offer copious data and some 160 photographs.***

Tekst: **Ljerka Galic**

Klasificirajući otiske prstiju po četiri osnovna oblika (krug, luk, vanjska i unutarnja zamka), Vučetić je doselivši se u Argentinu s rodnoga otoka Hvara organizirao deseteroprstnu daktiloskopsku zbirku. Upotrijebio je sve prste lijeve i desne ruke te sastavio formulu u vidu razlomaka, a za uzimanje otisaka izradio spravu koju je nazvao daktiloskop. Prvi put u svijetu ovaj daroviti samouk identificirao je osobe koje se kriju pod lažnim imenom, unesrećene u poplavama, potresima, ratnim i drugim stradanjima. Otkrivajući počinitelje zločina po otisku prsta, omogućio je osobama da dokažu identitet u zaštiti svojih prava te istodobno potvrđivanje nedužnosti krivooptuženima. Pretočivši tri slavna daktiloskopska pravila - postojanost, nepromjenjivost i beskonačnu raznolikost - u strogu znanost, čovječanstvu je dao priliku kako za isticanjem identiteta, tako i za obranu vlastite osobnosti. Svojim otkrićem primjene otisaka prstiju Vučetić pokazuje kako je sve u životu promjenjivo, osim digitalne sheme - sve je obnovljivo u istoj vrsti osim otiska prsta! Jedinke mogu biti slične, ali nikada iste!

Otisak prsta osobni je pečat svakoga živog bića (i biljaka), potvrda njegove i samo njegove vječne jednoznačnosti cijeloga života, što je u transcedental-

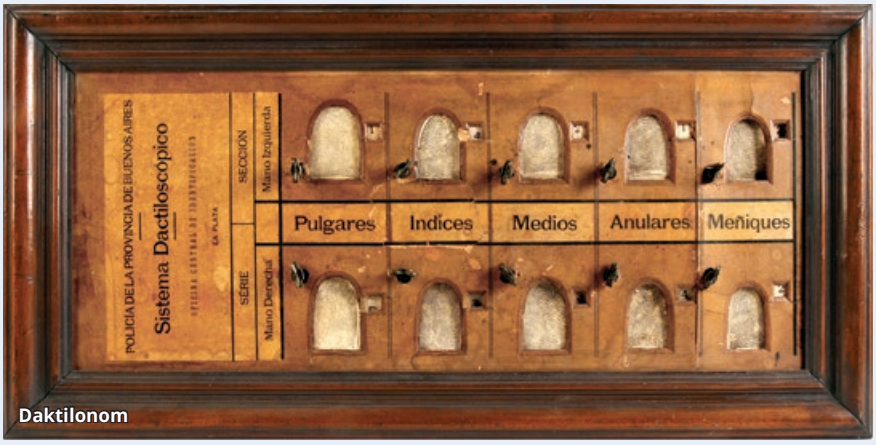
Dekan Fakulteta pravnih i društvenih znanosti Sveučilišta argentinske La Plate za Vučetića kaže: "Nije poznavao zabave, klub ni odmor. Spavao je najviše pet sati dnevno, a ostalo vrijeme neprekidno je radio i tiho se usavršavao. Odjedanput je zapažen po lijepim govorima, plodnoj inicijativi, korisnim prijedlozima, logici izražavanja misli i lucidnosti ideja."

Otisak prsta kao osobni pečat

Mnogi hrvatski znanstvenici zaslužni su za razvitak svjetske znanosti – kao dio hrvatskoga identiteta u globalnim razmjerima zasigurno je to Hvaranin Ivan Vučetić/Juan Vucetich (1858. - 1925.), istraživač, daroviti praktičar, oštar polemičar, glazbenik i dobrotvor

Na Hvaru s majkom i rodbinom

Daktilonom

nim razmišljanjima potaknulo citiranje odlomka iz Staroga zavjeta u "Knjizi o Jobu" 37,7: "Qui in manu omnium hominum signat ut noveri singuli opera sua – Onaj koji (Bog) stavlja pečat u ruku svih ljudi da bi pojedinci mogli spoznati njegova djela."

I nakon otkrića DNK analize u kojoj se poklapaju parametri jednakosti, identifikacija po otisku prsta još uvijek ostaje najpouzdanija metoda. Naime, jednojajčani blizanci koji imaju istovjetnu DNK sliku ne mogu imati istu kombinaciju otisaka prstiju!

Stigavši u svoju novu domovinu isprva je zarađivao kao ulični svirač, što mu je omogućilo višestruko glazbeno i jezično obrazovanje stečeno još u državi Austro-Ugarskoj.

Daktiloskopija, znanost o papilarnim linijama najizraženijim na jagodicama prstiju, proslavila je našeg sunarodnjaka diljem svijeta. Zalagao se da se primijeni u vojsci, mornarici, školama, zdravstvenim ustanovama, općenito u svim javnim službama gdje je bilo potrebno razlikovati osobe te da se u svim zemljama uvede "generalni registar za identifikaciju". Kao iskreni humanist osnovao je 1905. udrugu "Kap mlijeka" kako bi se djeci stradalih policijskih službenika osigurao obrok.

Svoj rodni otok Hvar, majku i braću posjetio je samo jednom u sklopu svjetske turneje 1913., a prijateljima i općini poklonio je mnogobrojne knjige s posvetom. ■

ENG ***Argentine biographers describe Ivan Vucetic / Juan Vucetich (Island Hvar 1858.-Argentina 1925.) with great wonder as a multitalented figure: as an inventor, musician, writer and philanthropist whose contribution to global science history is much more complex than simply recognition at the level of forensic science. By his discovery of the application of fingerprinting Ivan Vucetic / Juan Vucetich demonstrated that everything in life is subject to change but the digital scheme; everything is renewable within the same species except the fingerprint! By reducing the three renowned rules of dactiloscopy [according to F. Galton) - these being durability, immutability and infinite diversity – into a strict science Ivan Vucetic/Juan Vucetich has provided humanity an opportunity to emphasise identity and safeguard personality through the fingerprint as a humanity of individuals that may be similar but never the same! The fingerprint is the personal seal of every living being, confirmation of its, and only its, eternal singularity throughout its life, which has in transcendental reflection seen the citation of a passage from the Old Testament's Book of Job 3.-***

Dragulj hrvatske renesanse otkriven u Americi

Docent anglistike s američkog Sveučilišta Stanford Ivan Lupić kulturnoj javnosti otkrio knjigu slavnoga Hanibala Lucića od koje se dosad znalo za samo šest soneta

Dr. sc. Ivan Lupić

Priredila: **Vesna Kukavica** Foto: **AGM**

Nepoznata zbirka pjesama jednoga od najznačajnijih hrvatskih renesansnih liričara Hvaranina Hanibala Lucića (1485. – 1553.) uskoro će biti dostupna domaćoj javnosti zahvaljujući nedavnom otkriću u Sjedinjenim Američkim Državama znanstvenika dr. sc. Ivana Lupića, docenta anglistike s tamošnjeg prestižnog Sveučilišta Stanford. Poznato je kako je 1556. objavljena u Mlecima jedna od značajnijih pjesničkih zbirki hrvatske renesanse, *Scladanya izvarsnich pisan razlicich poctovanoga gospodina Hanibala Lucia*. Kako naslovnica ove tiskane knjige upućuje, za objavljivanje se nakon Lucićeve smrti pobrinuo njegov sin Antun. Međutim, književnoj povijesti ostalo je posve nepoznato da Antun u Mlecima nije dao tiskati jednu knjigu, već dvije. Druga objavljena knjiga Hanibala Lucića okuplja njegovo pjesništvo na talijanskome jeziku. Od nje je preživjelo nekoliko primjeraka, a svi se čuvaju u knjižnicama izvan Hrvatske. Neobična sudbina Lucićeva talijanskog pjesništva u složenome višejezičnom kontekstu ranonovovjekovne Dalmacije uskoro će se u izdanju zagrebačkog AGM-a pojaviti i pred domaćom javnošću zahvaljujući Lupićevu otkriću.

NOVA STUDIJA O LUCIĆU U AGM-u

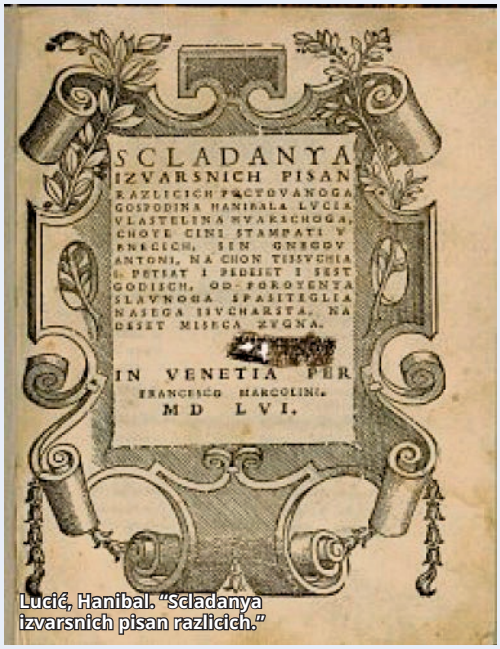
Sudbinu toga talijanskog izdanja pod naslovom *Soneti gospodina Hanibala Lucića Hvaranina, upućeni raznim osobama* rasvijetlio je znanstvenik Lupić, koji ističe:

"Donedavno se znalo za samo jednu knjigu Hanibala Lucića, *Skladanja izvrsnih pisan razlicih*...; o svome trošku u Mlecima ju je dao tiskati pjesnikov sin Antun, tri godine nakon što je preminuo jedan od vodećih pjesnika hrvatske renesanse i jedan od najboljih hrvatskih i europskih renesansnih liričara. Istražujući renesansne rukopise i tiskana djela otkrio sam da je 1556. u Mlecima izdana još jedna Lucićeva knjiga. Posrijedi je Lucićevo pjesništvu na talijanskome jeziku, a tiskao ga je Francesco Marcolini, isti tiskar ispod čije su preše izišla i Lucićeva hrvatska *Skladanja*... Knjiga nosi naslov *Sonetti di messer Anibal Lucio Lesignano, scritti a diversi*, odnosno u prijevodu *Soneti gospodina Hanibala Lucića Hvaranina, upućeni raznim osobama*. Doista, uglavnom je riječ o sonetima, a oni su upućeni mletačkim političkim dužnosnicima te Lucićevim književnim prijateljima, uz nekoliko pjesama posvećenih drugim temama. Dosad sam našao dva potpuna primjerka, jedan u knjižnici Beinecke na Sveučilištu Yale te jedan u Sveučilišnoj knjižnici Pavia. Time sam hrvatskoj kulturnoj javnosti vratio knjigu od koje se dosad znalo za samo šest soneta (iz Kukuljevićeve pisane ostavštine), a uopće se nije znalo da je knjiga tiskana. U suradnji s izda-

Internetom su dostupna Lucićeva djela iz Digitalne zbirke NSK u Zagrebu

Hanibal Lucić (1485. –1553.)

Bista Hanibala Lucića (1485. –1553.)

Lucić, Hanibal. "Scladanya izvarsnich pisan razlicich."

vačkom kućom AGM iz Zagreba pripremam izdanje talijanskoga teksta, prijevod na hrvatski jezik te uvodnu studiju u kojoj se podrobnije raspravlja o Lucićevu pjesničkom stvaralaštvu, kako na talijanskom tako i na hrvatskom jeziku. Klikni: https://www.agm.hr/! Knjiga bi trebala biti objavljena ove godine", najavljuje znanstvenik Lupić.

Oni koji su nestrpljivi mogu o ovome otkriću više čitati na Portalu *Hrčak* u ogledu koji je Lupić na engleskome jeziku objavio u znanstvenome časopisu *Colloquia Maruliana* (Vol. 27. No. 27., 2018.). Klikni: https://hrcak.srce.hr/199387.

ZAGUGLAJTE LUCIĆEV OPUS

Zahvaljujući vrijednim djelatnicima Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu hrvatska renesansna književnost je digitalizirana. Tako je od ranije poznata Lucićeva knjiga *Skladanja...* dostupna i vama na Internetu ma gdje bili u sklopu portala *Digitalne zbirke* NSK u Zagrebu (https://digitalna.nsk.hr/pb/). Klikni – Idem doma!

Pjesnik i dramatičar Hanibal Lucić potječe iz jedne od najuglednijih hrvatskih vlastelinskih obitelji. Rođen je prije više od pola tisućljeća, tj. 1485. godine u Hvaru. O njegovu životu nije sačuvano puno podataka. Zna se da je obnašao visoke državničke i upravne dužnosti u rodnome kraju. Sudeći prema njegovu književnom djelu, Lucić je izvrsno poznavao klasičnu književnost, srednjovjekovnu glagoljašku i usmenu hrvatsku književnost te suvremenu talijansku i hrvatsku književnost. Veći dio svojega stvaralaštva uništio je u nastupu autokritičnosti, a nevelik opus objavljen mu je 1556. godine u Mlecima pod naslovom *Skladanja izvarsnih pisan razlicih* (https://digitalna.nsk.hr/pb/?object=info&id=10523), zahvaljujući spomenutom sinu Antunu. Riječ je o antologiji u kojoj se nalaze 22 ljubavne pjesme, drama *Robinja*, nekoliko pjesničkih poslanica, dva epitafa te prijevod Ovidijeve heroide *Pariž Eleni*. Po estetskim dosezima pjesme su pravo remek-djelo renesansne ljubavne lirike. Među pjesmama je i glasovita *Jur nijedna na svit vila* (Klikni: http://db.nsk.hr/HeritageDetails.aspx?id=646), pjesma u kojoj Lucić opisuje ljepotu svoje drage, biranim leksikom: *Jur nijedna na svit vila / lipotom se već ne slavi, / jer je hvale sve skupila / vila ka mi sarce travi. / Ni će biti ni je bila, / njoj takmena ka se pravi. / Lipotom se već ne slavi / jur nijedna na svit vila. (...)*

Lucićeva drama *Robinja* (http://db.nsk.hr/HeritageDetails.aspx?id=648) jedna je od prvih hrvatskih drama sa svjetovnom tematikom i vrijednim lirskim sekvencijama te jednostavnom fabulom u tri čina koja govori o zarobljenoj kćeri kneza Vlaska i njezinu oslobiditelju banu Derenčinu. Drama se izvodi i danas na pučkim scenama od Hvara do Paga. Posljednje godine svojega pjesničkog i duhovnoga života Hanibal Lucić proveo je na ljubljenome rodnome Hvaru, gdje i umire 14. XII. 1553. Pokopan je u obiteljskome grobu u franciskanskoj crkvi svete Marije, ispod glavnoga oltara, na kojem se nalazi ploča s grbom Lucića i slovima A. L. MDLXXV. ■

Digital collection by Hanibal Lucić (1485–1553)

A previously unknown collection of poetry by Hanibal Lucić (1485–1553), one of Croatia's leading Renaissance poets, will soon be available to domestic readers thanks to a recent discovery by Stanford University (United States of America) assistant professor Ivan Lupić.

The previously known opus of this major Renaissance period poet and playwright, published in 1556 in Venice as *Skladanja izvarsnih pisan razlicih ("Collections of Diverse Excellent Poems")*, has been digitalised and is available to all readers on the Internet at the Digital Collection portal of the National and University Library in Zagreb (https://digitalna.nsk.hr/pb/).

The anthology comprises twenty-two love songs, one of the earliest Croatian secular plays *(Robinja / "The Slave Girl")*, several epistles, two epitaphs and a translation of one of Ovid's *Heroides (Paris to Helen).* It is one of the true masterpieces of the Croatian Renaissance.

Obilje događaja za svačiji ukus

Hvarani su iznimno ponosni na činjenicu da je upravo otvorenje Hvarskoga kazališta, prvoga javnog kazališta u Europi utemeljenog 1612. te spomenika najviše kategorije i nacionalnoga značaja, bilo središnji kulturni događaj koji je obilježio čitavu 2019. godinu

Tekst: **Katija Vučetić** Foto: **Eduard Visković**

Nakon više od dvadeset godina obnove, trodnevna svečanost otvorenja Hvarskoga kazališta s prvim danima svibnja započela je programom "Ova lipost uzorita grihota bi da se stara" - Forani forskemu teotru, a nastavljena izvedbom "Judite" temeljene na djelu Marka Marulića, u glazbeno-scenskoj interpretaciji naše proslavljene muzikologinje Katarine Livljanić i međunarodnog ansambla *Dialogos*. Trećeg dana svečanosti izvedena je predstava "Stori letrat" Hvarskoga pučkog kazališta, jedne od najdugovječnijih glumačkih družina u Hrvatskoj. Svečanost otvorenja održana je u organizaciji Grada Hvara i uz suradnju i potporu Ministarstva kulture, u sklopu 46. Dana hvarskoga kazališta, znanstvenoga skupa koji se više od četiri desetljeća održava u organizaciji Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Književnoga kruga Split, Grada Hvara i Hvarskoga pučkog kazališta.

Još jedan tradicionalni svibanjski kulturni događaj u Hvaru, Međunarodni festival igrane i dokumentarne radio-drame Prix Marulić, u svome 23. izdanju predstavio je 42 igrana i dokumentarna ostvarenja iz 19 država. U svijetu jedinstven ambijentalni festival u organizaciji Odjela Drame Hrvatskoga radija pod geslom *Starim tekstovima u pohode* održava se na izvornim povijesnim lokacijama grada Hvara - u ljetnikovcu renesansnog pjesnika Hanibala Lucića, Franjevačkome samostanu, crkvi sv. Marka, na Ljetnoj pozornici Veneranda i na tvrđavi Fortica, a od ove godine ponovno i u Hvarskome kazalištu.

U povodu otvorenja kazališta, a po uzoru na svečane plesove koji su se redovito održavali u najstarijemu komunalnom teatru Europe, Grad Hvar je u suradnji s Folklornim društvom "Šaltin" u svibnju organizirao i svečani Kazališni bal, a svibanjske događaje u teatru zaokružio revijom "Théâtre de la Mode - Kazalište mode", hvarskoga modnog dizajnera i kostimografa Tonija Carića Rica, prezentirajući modu po uzoru na pariške modne salone 40-ih i 50-ih godina prošlog stoljeća.

Uz glazbene i kazališne događaje, ovo kulturno ljeto obilježile su i mnogobrojne izložbe. U obnovljenome prosto-

Hvarske ljetne priredbe čuvaju dugu tradiciju iznimne kulturne ponude, posebice u domeni glazbene umjetnosti, pa su tako i ove godine u organizaciji Grada Hvara u 58. izdanju okupljena ugledna glazbena imena uz najbolja kazališna ostvarenja iz proteklih sezona. Program je započeo 1. lipnja i traje do 28. rujna 2019., a uz živopisne povijesne lokacije Hvara, dio izvedbi održavat će se i u obnovljenome hvarskome povijesnom kazalištu.

ru Arsenala, galeriji na katu pokraj kazališta i u monumentalnome prostoru prizemlja, tijekom ljeta bile su postavljene izložbe o radovima Hrvatskoga restauratorskog zavoda u kazalištu te "Arsenal - od antike do 21. stoljeća" o povijesti i obnovi ovog spomenika nacionalne baštine. Također, galerija je u lipnju ugostila i izložbu o otočnoj povijesti mlade hrvatske umjetnice Lane Stojićević "Bilo koje mjesto u bilo kojem gradu" inspiriranu Galassovom zidnom freskom u Hvarskom kazalištu koja prikazuje zamišljeni grad i služi kao idealna scenografija. Muzej hvarske baštine u crkvi sv. Marka postavio je izložbu mladoga suvremenog kipara, Hvaranina Dina Bićanića, a u suradnji s Gradom Hvarom i umjetničkom udrugom "Varbonj" i izložbu slikara Ivana Listeša "Otok između otoka". Grad Hvar je domaćin i izložbe "Vjetar Mediterana": u prizemlju Arsenala, nekadašnjem spremištu za brodove, od 12. kolovoza do početka listopada svoje mjesto pronašlo je 50 studijskih maketa jadranskih tradicijskih brodova autora Luciana Kebera. U galeriji Arsenal u rujnu će gostovati izložba "Ljepota lažnog sjaja" hrvatskoga Muzeja policije, zatim u listopadu i izložba o podmorskoj arheologiji, a kao uvod Znanstveni skup "Hvarski arhipelag i arheologija dalmatinskih otoka: od dinamične prošlosti do kulturnog turizma" u organizaciji Hrvatskog arheološkog društva, Grada Hvara i tvrtke Kantharos Hvar.

Mnogobrojni ljetni događaji bit će zaokruženi programom proslave Dana grada i blagdana sv. Stjepana, 2. listopada, a nakon međunarodne konferencije "Tourism and Culture in Philosophical Perspective" u suradnji s Institutom za filozofiju i Platonovim društvom sredinom mjeseca za Hvarane dolazi mirniji dio godine u kojem će se moći više posvetiti društvenome životu svoje male, ali kulturom bogate zajednice. ■

Festival lavande

Žetvom lavande i radionicom suhozida u polju nadomak sela Velo Grablje pokraj Hvara u zadnjem vikendu lipnja tradicionalno počinje *Festival levande* u organizaciji Udruge Pjover, uz suradnju s Gradom Hvarom i Turističkom zajednicom grada Hvara. Ova edukativna, gospodarska, kulturna i turistička manifestacija slavi dugogodišnju tradiciju uzgoja i proizvodnje lavande po kojoj je Hvar desetljećima bio poznat kao "Otok lavande". Pjover, udruga za zaštitu i revitalizaciju sela Velo Grablje omogućuje posjetiteljima da dožive destilaciju lavande na staro me stoljetnom postrojenju, a dvodnevni program tradicionalno uključuje sajam autohtonih otočnih proizvoda pokraj župne crkve sv. Kuzme i Damjana, edukacije i predavanja, projekcije filmova, koncerte i pjesničke večeri, izložbe, radionice suhozida, predstave i radionice za djecu, a sve to u znaku lavande, uz tradicionalnu hvarsku gastronomsku ponudu i u prekrasnom ambijentu etno-eko sela Velo Grablje.

Ovim festivalom slavi se i UNESCO-om zaštićena kulturna baština otoka Hvara, jedinstvenog po činjenici da ima čak šest spomenika baštine uvrštenih na uglednu listu (Starigradsko polje - Hora/Ager, procesija Za križen, čipka od agave, mediteranska prehrana Hvara i Brača, dalmatinska klapska pjesma i izgradnja suhozida).

ENG ***The people of Hvar are very proud that culture in 2019 was marked by a focal event: the opening of the renovated building of Hvar's theatre. Originally opened in 1612 it was the first ever public theatre house in Europe and is a first class monument of national significance.***

‘Vraćaju se kući laste!’

Skupinu je činilo sedamnaest mladih obitelji i drugih pojedinaca, a svi su druga ili treća generacija iseljenika. Samo je nekoliko pojedinaca rođeno u Hrvatskoj. Turneja je bila u organizaciji Hrvatske matice iseljenika

Početak turneje u Hrvatskoj matici iseljenika

U Povorci na Đakovačkim vezovima

Tekst: **Mirjana Piskulić**

Dobro raspoloženje te žamor i smijeh koji su odzvanjali u velikoj auli Hrvatske matice iseljenika bili su odličan predznak turneji Folklorne grupe “Mladi Hrvati” iz Melbournea koja je upravo započinjala pod sloganom: “Vraćaju se kući laste!” Naime, toga dana, 3. srpnja, ravnatelj HMI-ja Mijo Marić poželio je okupljenim članovima skupine dobrodošlicu u kojoj je istaknuo da ga posebice veseli što pred sobom vidi toliko male djece i mladih. Ono što ističe ovu skupinu gostiju jest činjenica da su od njih oko sedamdeset, jedna trećina bila djeca do 12 godina starosti.

Folklorna grupa “Mladi Hrvati” osnovana je 1978. godine u Hrvatskome katoličkom centru “Sv. Nikola Tavelić” u Melbourneu, u Australiji i od tada značajno pridonosi kulturnom životu australsko-hrvatske zajednice u Viktoriji.

Ovo je bilo prvi put u svojih više od 40 godina postojanja da je FG “Mladi Hrvati” došla na turneju po Hrvatskoj. Pet godina su članovi uprava i ostali članovi radili na prikupljanju financijskih sredstava, a u tu svrhu uloženo je skoro godinu dana zajedničkog rada predsjednice FG “Mladi Hrvati” i spisateljice ovog članka kako bi se organizirala turneja prilagođena velikom rasponu dobi njezinih sudionika.

UČENJE I NOVA ISKUSTVA

Kažu da je Francis Bacon rekao: “Putovanje je za mlađe učenje, a za starije iskustvo!” Raspored turneje bio je takav da je svaki dan bilo učenja i novih iskustava. Prva večer započela je pravom feštom. U Markuševcu, nadomak Zagrebu, mjestu iz kojeg potječu mnogi poznati tamburaši i njihovi sastavi, u restoranu “Staro gnijezdo” poslužena je prava prigorska gozba uz vrsnu tamburašku glazbu. Društvu su se kasnije pridružili svi članovi poznatog sastava “Gazde”.

Slijedio je posjet dvorcu Trakošćan te Mariji Bistrici i Hrvatskome nacionalnom svetištu Majke Božje Bistričke. Nakon obilaska svetišta i jedne brze probe na pozornici na trgu, koja je postavljena za kulturnu manifestaciju “Ljeto u Bistrici”, otišli smo na radionicu licitara. Nakon kratkog prikaza o tome kako se rade licitari svi, i mladi i stariji, prionuli su poslu i ukrasili svoj licitar. Treba li napomenuti da su te večeri došli u hotel puno kasnije od predviđenog doba?

“Svaki susret s Hrvatima izvan domovine poseban je doživljaj. Veselo i vrlo emotivno bilo je danas u Uredu predsjednice Republike Hrvatske pri susretu s mladima iz Folklorne grupe ‘Mladi Hrvati’ - Clifton Hill koji će nastupiti i na Đakovačkim vezovima”, stajalo je na službenoj Facebook stranici predsjednice Republike Hrvatske Kolinde Grabar-Kitarović nakon prijma koji je njezin ured priredio za naše goste. Priložene slike najbolje opisuju ugođaj. Ovaj događaj zasigurno će dugo ostati mnogima u srcu.

NA ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA

Nastup na Đakovačkim vezovima je nešto što svakom folklorašu puno znači, a poglavito našim iseljeničkim koji moraju prevaliti daleki put kako bi posjetili Hrvatsku. Tako je bilo i s FG “Mladi

Na prijamu kod predsjednice RH Kolinde Grabar Kitarović

Hrvati"! Izjave za medije svih sudionika s ovog događaja bile su popraćene suzama. Trebalo je rano ustati toga dana, bilo je jako vruće u Đakovu, ali neusporedivo je to u odnosu na osjećaj ponosa zbog sudjelovanja na tradicijskoj manifestaciji posvećenoj tradicijskoj baštini za koju članovi hrvatskih iseljeničkih folklornih skupina ulažu veliki trud da ga održe u svojoj sredini.

"Ovo je zaista grad heroj, grad prelijepe rijeke Vuke, grad čudesne prirodne okolice, izvrsne gastronomije, velikoga turističkog potencijala i grad iznimno ljubaznih ljudi", zabilježili su naši putnici o Vukovaru, koji im je bio sjedište tijekom boravka u Slavoniji u kojem su obišli Memorijalnu bolnicu, položili vijenac na Memorijalnom groblju žrtvama Domovinskog rata, Ovčaru i slikali se na tenku ispred Memorijalnog doma hrvatskih branitelja na Trpinjskoj cesti.

A što je šokačka dobrodošlica doživjeli su na Acinom salašu, pravome obiteljskom imanju, gdje su ih dočekali tamburaši, izvrsna hrana i široka slavonska duša domaćina.

Kiša koja je prijetila nije spriječila naše goste u obilasku Plitvičkih jezera. S kišnim kabanicama netom kupljenim na ulazu u nacionalni park, uživali su u prizorima koje ovo čudo prirode nudi svojim posjetiteljima.

U Dalmaciji ih je dočekao još jedan nastup. Zajedno s Kulturno-umjetničkim društvom "Zadarski tanac", na zadarskoj rivi otvorili su manifestaciju "Noć punog miseca".

Suzana Fantov, vrijedna novinarka Hrvatskoga vjesnika iz Melbourna, u nekoliko nastavka prenosila je, uz divne slike i bogate dvojezične članke, čitateljima u Australiji događaje i doživljaje s turneje.

Zajednički nastup s KUD-om „Zadarski tanac" na otvaranju manifestacije *Noć punog miseca* u Zadru

U "Etnolandu" u Pakovu Selu uz izvrsno vođenje domaćina uronili su u prošlost, odnosno način života naših starih. Na Kliškoj utvrdi dočekali su ih kliški uskoci koji su zorno predstavili doprinos toga kraja hrvatskoj povijesti, a turneja ja završila obilaskom Splita.

ODMOR I RAZONODA

Iako je bila dosta intenzivna, tijekom 10 dana turneje bilo je vremena i za odmor i razonodu. Najvažnije je da je svatko ponio svoj dio doživljaja, posebice mladi, jer ova zemlja, njezina povijest, prirodne ljepote i ljudi jednako pripadaju njima kao što su pripadali njihovim precima koji su rođeni ovdje.

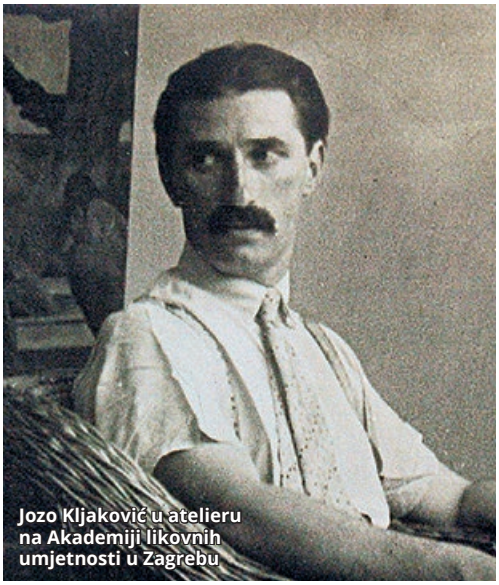
Uglavnom su svi nakon turneje nastavili svoj boravak u Hrvatskoj. Predsjednica društva Suzy Horvat nakon zajedničkog putovanja na rastanku im je poručila: "Odmorite se, uživajte u druženju s obiteljima, neka vas ova zemlja zacijeli, odmori i nahrani vam dušu. Mi ćemo učiniti sve u našim mogućnostima da je zaštitimo, sačuvamo i njegujemo sve hrvatsko. Ova zemlja je Božji blagoslov, a njegove blagoslove treba poštovati."

Našoj lijepoj i voljenoj Hrvatskoj... Ništa ne zvuči istinitije od onog: LIJEPA LI SI!"

Slažemo se, Suzy! Čekamo vas, da se laste ponovno vrate kući! ■

Razgled Plitvičkih jezera

ENG ***The Mladi Hrvati folklore ensemble of Australia's Melbourne undertook a tour of Croatia organised by the Croatian Heritage Foundation. The group included seventeen young families and other individual participants of second or third generation ethnic Croatian extraction.***

Jozo Kljaković u atelieru na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu

Jozo Kljaković - majstor grandioznih ploha

Hrvatski slikar rođen 1889. godine, Pučku školu završio je u rodome Solinu, a Kraljevsku veliku realku u Splitu, gdje je slikarski zanat učio u ateljeu Emanuela Vidovića

Priredila: **Ljerka Galic** Foto: **Memorijalna zbirka Jozo Kljaković, Zagreb**

Studirao je i matematiku i fiziku na Mudroslovnom fakultetu u Zagrebu te arhitekturu na visokim tehničkim školama u Pragu (paralelno slikarstvo kod Vlahe Bukovca) i Beču. U Zagreb dolazi nakon Beča te uči slikati u ateljeu Franje Pavačića, profesora u Obrtnoj školi u Zagrebu. Prva skupna izložba održana mu je u Zagrebu 1910. godine, s grupom Medulić, a zatim je 1911. godine, na Međunarodnoj izložbi u Rimu, izlagao zajedno s Meštrovićem. Izbjegavajući vojnu obvezu u Austro-ugarskoj monarhiji od 1912. do 1915. godine živi u Srbiji gdje se zapošljava kao nastavnik crtanja u Zaječaru i Negotinu. Prvi svjetski rat zatječe ga u Srbiji i budući da se nije mogao vratiti u Hrvatsku Kljaković bježi preko Soluna u Marseille.

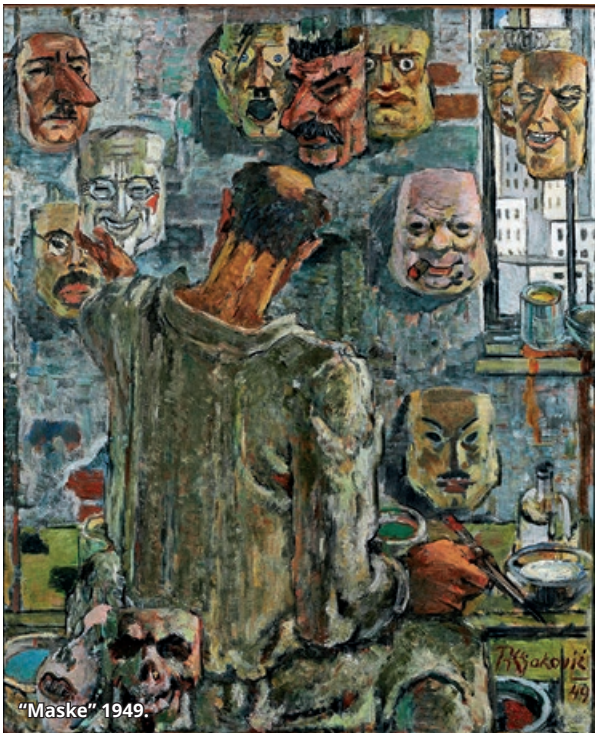
Odlazi na Istituto delle belle arti u Rimu te kod Ferdinanda Hodlera u Ženevi provodi tri godine (od 1917.), zatim 1920. godine nastavlja studij fresko slikarstva kod Marcela Lenoira na Academie Ranson u Parizu. Kreće se u krugu pripadnika francuske avangarde te prijateljuje s hrvatskim umjetnicima, Uzelcem, Šumanovićem i Babićem.

Vrativši se u Zagreb 1923. godine, postaje profesor na Kraljevskoj akademiji za umjetnost i umjetni obrt -Akademiji likovnih umjetnosti od 1921. do 1943. godine, gdje je predavao zidno i dekorativno slikarstvo. U razdoblju koje je proveo u Zagrebu stvorio je dva značajna ciklusa u fresko tehnici - ciklus sakralnih tema za crkvu sv. Marka i ciklus profane tematike za interijer Slavonske banke. U red velikih narudžbi ubraja se i slika preko cijelog zida svečane dvorane Hrvatske gospodarske komore. Ciklus u Dobroti (Crna Gora) rađen je u tehnici ulja na platnu.

Zbog plodnog i uspješnog razdoblja ne čudi Kljakovićevo pojavljivanje na popisu zagrebačkih scenografa. Okušao se u dvije inscenacije za opere Antuna Dobronjića; u Memorijalnoj zbirci u Zagrebu nalaze se četiri fotografije originalnih predložaka scenskih prikaza i skica kostima prikazanih ove godine prvi put na prigodnoj izložbi. Likovni život nastavlja unapređivati i u trećem desetljeću pa 1938. godine postaje glavni kustos Moderne galerije u Zagrebu.

Za zagrebačku Gradsku vijećnicu naslikao je sliku *Sukob Kaptola i Gradeca na Krvavome mostu* i umjesto honorara dobio zemljište na Rokovu perivoju. Tamo je sagradio obiteljsku kuću u koju se 1929. godine uselio zajedno sa suprugom Antonijom Kablar i sinom Krunoslavom. Nakon atentata na jugoslavenskoga kralja Aleksandra I. Karađorđevića, 1934. godine, potpisao je tzv. *Zagrebački memorandum* skupine intelektualaca o prilikama u državi i prvim koracima da se one srede te 1937. godine kao prijedlog za raspravu ustavni nacrt o preuređenju države u federativnome smislu radi rješavanja hrvatskog pitanja. Bio je član Hrvatskog društva umjetnosti i organizirao izložbu *Pola vijeka hrvatske umjetnosti* koja je 1938. godine održana u Domu likovnih umjetnosti kralja Petra u Zagrebu.

Scenografija za Dubrovački diptihon

"Maske" 1949.

Dvadesete su godine uspjeha i velikih narudžbi: na Međunarodnoj izložbi dekorativne umjetnosti u Parizu 1925. osvaja Grand Prix za freske i vitraj na pročelju Paviljona Kraljevine Jugoslavije.

Autoportret 1951.

DRUGI SVJETSKI RAT I EMIGRACIJA

Drugi svjetski rat zatječe ga u Zagrebu. Godine 1941., u vrijeme Nezavisne Države Hrvatske, Kljaković je uhićen zbog optužbi da je s Ivanom Meštrovićem iz inozemstva namjeravao djelovati protiv NDH i sila Osovine. U zatvoru, u kojem je neko vrijeme bio s Ivanom Meštrovićem, doživljava prvi napadaj sljepila. Na intervenciju mnogih osoba iz javnog i političkog života pušten je u kućni pritvor u veljači 1942. godine. Iste godine njegova slika "Bičevanje" uvrštena je u hrvatsku selekciju za XXIII. venecijanski bijenale, gdje doživljava veliki uspjeh. Nakon dolaska u Rim u proljeće 1943. godine, ostaje u političkoj emigraciji. U Rimu je bio dopredsjednik Bratovštine sv. Jeronima za pomoć hrvatskim izbjeglicama. Boravio je u Papinskome hrvatskom zavodu svetoga Jeronima gdje je izradio mozaike.

U Rimu ostaje do 1947. godine, kada se zbog političke konstelacije u domovini i neslaganja s vladajućim režimom odlučuje na odlazak u Buenos Aires. Prije odlaska izdaje manju monografiju, s reprodukcijama svojih djela i predgovorom slavnoga metafizičkog slikara Giorgija de Chirica.

U galeriji Muller, najvećoj galeriji u Buenos Airesu, 1948. godine Kljaković organizira samostalnu izložbu te izdaje katalog za koji je predgovor napisao Ivan Meštrović. Tijekom boravka u Buenos Airesu, osim slikanjem bavi se publicistikom, objavljujući tekstove u svim najvažnijim emigrantskim glasilima. Svoja razmišljanja i burnu biografiju iznio je u autobiografskoj knjizi "U suvremenom kaosu" 1952. godine, objavljenoj u Nakladi autorovih prijatelja, te knjigu "Krvavi val" 1961. godine. Ne mogavši se prilagoditi životu u novom svijetu vraća se iz Buenos Airesa u Rim 1956. godine, gdje slika poznate freske u zgradi Zavoda sv. Jeronima.

Zadnju godinu života proveo je u Zagrebu gdje umire 1. listopada 1969. godine u 81. godini života.

Pokopan je na zagrebačkome groblju Mirogoju, uz crkvu Krista Kralja (s desne strane), 3. listopada 1969. godine. Godinu i pol dana nakon pokopa, 15. travnja 1970. godine, njegovi zemni ostatci preneseni su u grobnicu sjeverne arkade broj 51. Plaketu Joze Kljakovića na tome grobnome mjestu izradio je akademski kipar Željko Janeš. ■

ENG *Croatian painter Jozo Kljaković was born in Solin, in 1889. He completed his primary education in Solin and went on to attend the gymnasium in Split. He continued his education in visual arts in Zagreb, subsequently enrolling in the Academy of Fine Arts in Prague .His first participation in a group exhibition came in 1910 in Zagreb, while his works were exhibited together with the sculptor Ivan Meštrović at the International Exhibition of Art in Rome in 1911. After Prague, he left for the Instituto delle belle arti in Rome, followed by a three-year stay with Ferdinand Hodler in Geneva, staring in 1917. In 1920, he continued his studies of fresco painting with Marcel-Lenoir at Academie Ranson in Paris. He socialized with representatives of the French avant-garde movement. Upon returning to Zagreb in 1923, he became a professor at the Royal College for Arts and Crafts. The 1920 proved to be a period of success and large commissions, while in 1925 he won the Grand Prix for the frescoes and the vitrage on the front of the Kingdom of Yugoslavia Pavilion at the International Exhibition of Modern Decorative and Industrial Arts in Paris. During his time in Zagreb, he painted in the fresco technique a cycle of sacral themes for St. Mark's Church . He continues to advance his artistic career in 1930, becoming the Head Curator of the Modern Gallery in Zagreb in 1938. In 1941, during the period of the Independent State of Croatia, Kljaković is arrested, following accusations that, together with Ivan Meštrović, he was planning to act against the governement and the Axis powers. In prison, he suffers his first bout of blindness. He was released and placed under house arrest in 1942. His painting The Flagellation was included in the Croatian selection for the XXIII Venice Biennale, while in 1943 he left for Rome in order to work on the mosaics for the Pontifical Croatian College of St. Jerome. He remained in Rome until 1947. when he decided to leave for Buenos Aires. In 1948. Kljaković organized a solo exhibition at the the biggest art gallery in Buenos Aires, and published a catalogue with the foreword written by Ivan Meštrović. He expressed his ideas and related his turbulent biography in the volume "U suvremenom kaosu", published by author's friends in 1952. Unable to adjust to life in Argentina, he returned to Rome in 1956. After 25 years of absence, he finally returned to Croatia in 1968. Following the example of his friend Ivan Meštrović, he bequeathed his house at No 4 Rokov perivoj in Zagreb, along with the accompanying artwork, to the City of Zagreb. He died on Oct 1,1969. at the age of 80 and is buried at the Mirogoj Cemetery Arcades in Zagreb./trans:Andrea Rožić/*

Dodijeljena Nagrada *Soljačić*

Nagrada *Soljačić*, koja nosi ime plodnoga hrvatskog znanstvenika i redovitoga profesora fizike s glasovitoga bostonskog MIT-a, dodjeljuje se u iznosu od pet tisuća američkih dolara

Prof. dr. sc. Marin Soljačić i nagrađena maturantica Iva Barać

Tekst: **Vesna Kukavica** Foto: **Hina**

U Ministarstvu znanosti i obrazovanja peti put je dodijeljena Nagrada *Soljačić* za izniman uspjeh na državnoj maturi iz područja fizike i matematike, u Zagrebu 26. srpnja 2019. Prestižna nagrada, koja se dodjeljuje od 2015., ove godine uručena je maturantici III. gimnazije iz Splita Ivi Barać koja je oba ispita riješila bez pogreške. Uz priznanje, mlada Splićanka također je nagrađena novčanim iznosom od pet tisuća američkih dolara. Nagradu su joj zajednički uručili ministrica znanosti i obrazovanja Blaženka Divjak te slavni znanstvenik i redoviti profesor s Odsjeka za fiziku na Massachusetts Institute of Technology (MIT) iz Bostona prof. dr. sc. Marin Soljačić. Donator Soljačić odlučio je financirati ovu nagradu kako bi pokazao da se izvrsnost prepoznaje i cijeni te kako bi mlade dodatno motivirao za daljnji akademski rad i napredak.

"Dodjela ovih nagrada jedan mi je od najsretnijih dana u godini jer me to podsjeti koliko Hrvatska ima talentiranih mladih ljudi", rekao je Soljačić i dodao da su talentirani ljudi najvrednije što svaka zemlja i organizacija mogu imati, uz poruku da je za uspjeh nužan i naporan rad.

Dobitnica Nagrade *Soljačić* Splićanka Barać rekla je tom prigodom: "Ovo mi je iznimna čast, ali ovaj uspjeh ponajprije doživljavam kao nagradu za svoj četverogodišnji trud. Mislim da je nagrada znanstvenika Soljačića znakovita poruka svim učenicima da se trud uvijek isplati."

Ministarstvo ju je nagradilo i posebnim priznanjem te nagradom u iznosu od 2.500 kuna, a prvi put nagradilo je i najbolje učenike strukovnih škola koji su imali stopostotnu riješenost jednog ispita na maturi. Nagrađeni učenici su Lukas Božić iz Gospodarske škole *Instituto professionale* Buje, Dino Držaić i Karlo Kolar iz Tehničke škole *Ruđera Boškovića* iz Zagreba te Vedran Zović iz Tehničke škole Pula. Ovim nagradama želi se prepoznati izvrsnost u prioritetnim STEM područjima, a ministrica je rekla da su nagrade rezultat rada i zalaganja učenika, kao i njihovih nastavnika i obitelji.

KRITERIJI NAGRADE *SOLJAČIĆ*

Kriteriji Nagrade *Soljačić* su sljedeći: dobitnik nagrade je maturant koji na državnoj maturi postigne najbolji rezultat/najviši postotak riješenosti testa iz matematike (A razina) + postotak iz fizike. Ako je dvoje ili više maturanata s jednako visokim postotkom riješenosti testova, u kriterij ulaze i rezultati testa iz hrvatskoga jezika. Hrvatski *A* razine boduje se 20 posto više nego hrvatski *B*. Ako i nakon toga ponovno bude dvoje ili više maturanata s jednako visokim postotkom riješenosti testa, podijelit će nagradu. Uz prestižne svjetske znanstvene nagrade, ovaj inovativni zagrebački fizičar s bostonskom adresom primio je i mnogobrojna priznanja u domovini – među kojima je i državno Odlikovanje za osobite zasluge za znanost i njezino promicanje te filantropiju za koju je odlikovan *Redom Danice s likom Ruđera Boškovića* iz ruku hrvatske predsjednice Kolinde Grabar-Kitarović.

Zagrepčanin Marin Soljačić rođen je u obitelji sveučilišnih profesora 1974., a u SAD-u uspješno razvija izumiteljsku karijeru. Soljačićev izum bežičnog prijenosa energije WiTricity već ima primjenu na tržištu daljinskih punjača za iPhone 5, a vlasnik je gotovo stotinu patenata te autor niza znanstvenih radova, odgojivši generacije mladih fizičara. Taj vrsni fizičar, čiji su izumi u fotonici zadivili svijet, ostvario je svoj filantropski san utemeljivši u domovini nagradu od 5.000 dolara za darovite maturante, koju će prema dosad dostupnim informacijama dodjeljivati do 2025. uz tehničku potporu Njujorške akademije znanosti (The New York Academy of Sciences), kao i Ministarstva znanosti i obrazovanja RH, kako bi taj plemeniti čin našeg fizičara bio potpuno transparentan. ■

ENG ***Scientist Marin Soljačić, a top physics professor at Boston's MIT has established a 5000 USD prize for the best Croatian secondary school graduate in physics and mathematics. The philanthropy of this Zagreb-born inventor is a great encouragement to the homeland's most gifted over the coming ten years. The fifth prize was awarded on the 26th of July 2019.***

Predsjedanje Hrvatske Vijećem EU-a glavna tema susreta hrvatskih diplomata

Godišnja konferencija veleposlanika, generalnih konzula i vojnih izaslanika Republike Hrvatske uspješno je održana 22. i 23. kolovoza 2019.

Tekst: **Vesna Kukavica**
Foto: **Ured predsjednice RH**

Državni vrh i sudionici Konferencije veleposlanika, generalnih konzula i vojnih izaslanika Republike Hrvatske

U Zagrebu je uspješno održana tradicionalna dvodnevna konferencija hrvatske diplomacije. U hotelu Sheraton na skupu koji su otvorili čelnici državnoga vrha, veleposlanicima, generalnim konzulima i vojnim izaslanicima Republike Hrvatske predstavljene su smjernice vanjske politike. Uz izazove diplomatske službe, glavne teme bile su predsjedanje Hrvatske Vijećem Europske unije 2020. Predsjednica RH Kolinda Grabar-Kitarović, predsjednik Sabora Gordan Jandroković, predsjednik Vlade Andrej Plenković te ministar vanjskih i europskih poslova Gordan Grlić Radman govorili su diplomatima na koji će način uzorno predstavljati državu. Predsjedanje vijećem EU-a, prema ocjeni državnoga vrha, najveći je izazov hrvatske diplomacije u budućnosti. "To će biti test ne samo za diplomaciju, već i ukupno za hrvatsku državnu upravu", poručila je Grabar-Kitarović. Premijer je istaknuo četiri stupnja prioriteta hrvatskog predsjedanja: Demografska revitalizacija, Jačanje unutarnjeg tržišta cijele EU, Europa koja povezuje, koja štiti svoje građane te Europa koja je otvorena.

VEĆA DIPLOMATSKA MREŽA

Prioriteti RH su i pripreme za ulazak u Schengenski prostor te uvođenje eura. "Drago mi je da smo u odnosu na prošlu godinu proširili našu diplomatsku mrežu, otvorili predstavništva u Azerbajdžanu, Kazahstanu, Južnoj Koreji, a uskoro idemo i u Ujedinjene Arapske Emirate", rekao je premijer, podsjetivši da je proračun MVEP-a povećan za 20 posto u mandatu ove Vlade. Premijer je istaknuo da je Vlada ostvarila političku stabilnost i parlamentarnu većinu kako bi osigurala realizaciju onog za što je dobila povjerenje građana na izborima, a to je "prije svega gospodarski rast, društvena uključenost, smanjivanje polarizacije u društvu, hvatanje koraka s 4. industrijskom revolucijom, povećanje konkurentnosti, poboljšanje kvalitete života svih naših građana". Podsjetio je da je od 2016. do danas ukupni rast BDP-a 9,5 posto. Također, RH je prije dvije godine izašla iz procedure prekomjernoga proračunskog manjka, više nema prekomjerne makroekonomske neravnoteže, a dvije od tri svjetske agencije za kreditni rejting vratili su nam investicijski rejting. Izvoz na europsko tržište je, od kada smo ušli u EU, porastao više od 50 posto. Što se tiče EU fondova, u ovome financijskom okviru imamo na raspolaganju iznos od 10,7 milijardi eura. Premijer Plenković istaknuo je da je u predizbornome programu Vlade bio cilj doći na 68 posto zaposlenosti do kraja mandata, a sada smo već na 66 posto. Što se tiče međunarodnih aktivnosti, premijer je izdvojio nekoliko bitnih političkih događaja poput predsjedanja Srednjeeuropskom inicijativom ili izbora Marije Pejčinović Burić glavnom tajnicom Vijeća Europe. Uz tako važne teme na konferenciji je vladala dobra atmosfera. Raspravljalo se o međunarodnim pitanjima, o današnjem geopolitičkom i sigurnosnom okviru, ključnim gospodarskim procesima te javnoj i kulturnoj diplomaciji. Druženje diplomata i predstavnika državnoga vrha nastavilo se u večernjim satima na primanju u Banskim dvorima. Drugoga dana, 23. kolovoza, veleposlanici i generalni konzuli sudjelovali su u panel-raspravama o predsjedanju Vijećem EU-a, odnosima s državama jugoistočne Europe, prioritetima gospodarske diplomacije te suradnji s Hrvatima izvan RH. ■

ENG ***An annual conference of Croatia's ambassadors, general consuls and military attachés was staged in Zagreb on the 22nd and 23rd of this year. Croatia's 2020 EU Council presidency was the top topic of this meeting of Croatian diplomats.***

Čarobno vokalno umijeće naših klapa od Amerike do Novoga Zelanda

Članice klape *Valovi* iz Buenos Airesa oduševile su nazočnu publiku na 53. festivalu dalmatinskih klapa u Omišu atraktivnim nastupom u sklopu festivalskog programa posvećenog klapama iz dijaspore

Klapa Samoana

Tekst: **Branka Bezić Filipović**

Večer klapa na ovogodišnjem *53. festivalu klapa u Omišu* na Trgu sv. Mihovila 12. srpnja otvorila je klapa *Samoana* iz Aucklanda na Novome Zelandu, koja redovito predstavlja atrakciju. Osnovana u sklopu *Hrvatskog doma*, premda članovi nisu hrvatskog podrijetla, a hrvatski jezik uče "u hodu", klapa njeguje *a capella* tradiciju s pacifičkim prizvukom. Svaki njihov nastup u Hrvatskoj pobudi zanimanje publike, koju su ovaj put počastili i Oliverovom pjesmom *Moj anđele*, u znak sjećanja na popularnog pjevača.

Slijedio je zatim nastup mješovite klape *Kartolina* iz Windsora, koja djeluje u sklopu Hrvatske katoličke misije "Sveti Franjo Asiški". Klapu, koja je osnovana 2013. godine, vodi Višnja Tijardović, članica s diplomom Glazbene akademije u Splitu. Većina od sedam članova klape rođena je u Hrvatskoj i došla u Kanadu iz raznih krajeva Lijepe Naše. U Windsoru su organizirali prvi klapski koncert 2015. godine, koji je već postao tradicionalan. Klapa je početkom srpnja nastupila na *Danu Kanade* u organizaciji Veleposlanstva Kanade u Zagrebu.

S namjerom da se hrvatska klapska tradicija prenese na mlađe generacije, Višnja Tijardović već četiri godine uvježbava dječju klapu *Fritulice*, koja ima iza sebe niz zapaženih nastupa, među koje se ubraja i ovaj na omiškom festivalu gdje su mali pjevači zaslužili ovacije nazočne publike. Klapa ima repertoar na francuskom, engleskom i hrvatskom jeziku.

NA VALOVIMA BAŠTINE

Da bi publici približio i jednu drugu vrstu *a capella* pjevanja, direktor Mijo Stanić pozvao je američki *Studio 4 – Barbershop quartet*, koji njeguje tradicionalni način pjevanja utemeljen još na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće, pod utjecajem afroameričke glazbe. Ovo je bio njihov prvi nastup u Hrvatskoj, ali i u Europi.

Večer je nastavljena nastupom muške klape *Croatia* iz Munchena, koja djeluje još od 1989. godine. Osim klapske pjesme na njihovu repertoaru nalaze se sakralne i domoljubne pjesme. Za tri desetljeća uspješnog djelovanja klapa je ostvarila niz dobro posjećenih koncerata po Njemačkoj i drugim dijelovima EU-a.

Iz Argentine nam je stigla odlična ženska klapa *Valovi*, koja s omiškim festivalom ima potpisan ugovor o suradnji. Klapa je osnovana 2002. godine u Buenos Airesu. Članice klape *Valovi* iz Argen-

Na Trgu sv. Mihovila ovoga ljeta omiškoj publici zanimljiv program izvele su klape iz dijaspore i to tri muške klape - *Astoria* iz New Yorka (SAD), *Croatia* iz Münchena (Njemačka) te *Samoana* iz Aucklanda s Novoga Zelanda, kao i ženska klapa *Valovi* iz Buenos Airesa (Argentina), mješovita klapa *Kartolina* te dječja klapa *Fritule* iz Windsora (Kanada), dok je kao posebni gost nastupio *Studio 4* (SAD).

Klapa Kartolina

Soparnik za poljičku nevistu u rukama Višnje i Zorana Tijardovića

tine oduševile su mnogobrojnu nazočnu publiku izvrsnim pjevačkim umijećem i atraktivnim nastupom. Članice su kćeri prve generacije emigranata i sve govore hrvatski jezik, a do sada su objavile dva kvalitetna CD-a. Prije dvije godine zajedno s muškom klapom BA organizirale su prvi susret klapa u Argentini.

Zatim je uslijedio nastup klape *Astoria* iz New Yorka, koja je već od ranije poznata omiškoj publici. Većina članova klape podrijetlom je iz Dalmacije. Zanimljivo, nedavnim nastupom u *Medison Square Gardenu*, kada je klapa *Astoria* pred NBA utakmicu između *Idiana Pacersa* i *New York Knickersa* izvela američku himnu na dalmatinski način *a capella*, klapa je postala atrakcija i na *You Tubeu*. Mijo Stanić iskoristio je ovu priliku da njihovu članu Tomislavu Smodlaki uruči prigodni poklon jer je od izvođača jedini nastupio i na prvom festivalu klapa u Omišu, sada već daleke 1967. godine.

VELIČANSTVENO FINALE

Večer je završila kada su se na pozornicu popeli svi izvođači iz iseljeništva i zajedno s publikom zapjevali *Da te mogu pismom zvati*. Iz publike je stigao i poklon: *Soparnik* za *poljičku nevistu*, koji je uručen Višnji Tijardović. Nastup na *53. festivalu dalmatinskih klapa* u Omišu bio je dio mini-turneje iseljeničkih klapa po Lijepoj Našoj koja je započela u Bolu na Braču, nastavila se u Šibeniku, Zagrebu i Rabu da bi završila na susretu klapa na Kruniku u Kučinama kraj Solina.

Podsjetimo, svakoj klapi nastup na prestižnome omiškom festivalu predstavlja vrhunac karijere, pa tako i klapama iz hrvatskog iseljeništva. Festival je utemeljen 1967. godine i zaslužan je za razvoj klapske pjesme i očuvanje hrvatskoga glazbeno-tradicijskog blaga koje je uvrštenjem na UNESCO-ov reprezentativni popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva specifično klapsko pjevanje iz Dalmacije priznato kao svjetsko kulturno dobro od prosinca 2012. Kao što je poznato, *Susret klapa iz iseljeništva* omiški festival je organizirao već dva puta, i to 2006. i 2008. godine u suradnji s Hrvatskom maticom iseljenika. Mijo Stanić, ravnatelj *Festivala dalmatinskih klapa Omiš*, smatra ovakve susrete važnima za očuvanje hrvatske baštine među iseljenicima, kao i za prenošenje tradicije na mlađe generacije koje stasaju izvan domovine. S druge strane, ovakve manifestacije sada se priređuju i u dijaspori pa klape u Americi i Australiji te u zapadnoj Europi organiziraju večeri klapske pjesme na kojima sudjeluju hrvatske klape iz domovine, kao i gostujuće klape iz raznih zemalja gdje žive Hrvati. ■

Klapa Valovi

ENG ***The 53rd Omiš Festival of Dalmatian Klapa also saw a Night of Diaspora Klapa staged on the 12th of July. Performing for the audience in Omiš were diaspora/foreign male ensembles Klapa Astoria of New York in the USA, Klapa Croatia of Munich in Germany, Klapa Samoana of Auckland in New Zealand, the female Klapa Valovi ensemble out of Buenos Aires in Argentina, and the mixed Klapa Kartolina and children's Klapa Fritule out of Windsor in Canada. There was also a special appearance of the Studio 4 quartet out of the USA. The groups also took part in a tour of parts of Croatia.***

Stotinu polaznika ovogodišnje Ljetne škole hrvatskoga folklora

Srebrni jubilej Matičine Škole folklora

Dojmljiv i atraktivan bio je program završnoga koncerta

Ovogodišnja Škola održana je od 1. do 12. kolovoza u Omladinskome hostelu u zadarskome Boriku, a polaznici iz Njemačke, Švicarske, Austrije, Rusije, Mađarske, Srbije, Australije, Bosne i Hercegovine i, naravno, Hrvatske usvajali su znanje o pjesmama, glazbi i plesovima Panonskoga područja

Tekst i foto: **Željko Rupić**

Točno stotinu mahom mladih ljudi na jednome mjestu, deset dana prijepodnevnih i poslijepodnevnih predavanja i vježbi, odnosno deset školskih sati dnevno, pa pripreme za završni koncert, pa dodatna predavanja, ispiti, režim "kao u West Pointu", a samo par desetaka metara od plaže i tako blizu drugim sadržajima koje ljeti obilato nudi veliki dalmatinski grad. Sve ovo i to uz nesvakidašnje količine radosti, veselja i sveprisutnog osmijeha "izdržali su" polaznici ovogodišnje Ljetne škole hrvatskoga folklora koju Hrvatska matica iseljenika organizira već 25 godina, a temelje joj je postavio najugledniji naš etnolog i etnokoreolog dr. sc. Ivan Ivančan, još 1963. godine. Škola folklora, koja ima i svoje redovito zimsko izdanje, svakako je jedan od najprepoznatljivijih, najpopularnijih i najmasovnijih programa Hrvatske matice iseljenika kojemu je cilj pružiti specifično znanje i vještine voditeljima i članovima hrvatskih folklornih i tamburaških sastava i društava u inozemstvu i domovini, tim prije što neki drugi organizirani, stručno ovjereni programi u ovoj djelatnosti jednostavno ne postoje. O ugledu i važnosti ovoga projekta dovoljno govori činjenica da je odslušana i položena Škola hrvatskoga folklora jedan od glav-

Učinkovite su bile svakodnevne pripreme završnoga koncerta

Uzvanici i brojna publika na terasi Omladinskoga hostela Zadar

Stručno i organizacijsko vodstvo Škole – slijeva Siniša Leopold, Tibor Bun, Andrija Ivančan, Snježana Jurišić i Vjekoslav Martinić

nih kriterija Hrvatskoga društva folklornih koreografa za stjecanje statusa umjetničkoga i stručnoga voditelja ansambala i društava.

PLES, TAMBURA I TRADICIJSKA GLAZBALA

Ovogodišnja Škola održana je od 1. do 12. kolovoza u Omladinskome hostelu u zadarskome Boriku, a polaznici iz Njemačke, Švicarske, Austrije, Rusije, Mađarske, Srbije, Australije, Bosne i Hercegovine i, naravno, Hrvatske usvajali su znanje o pjesmama, glazbi i plesovima Panonskoga područja - Turopolja, Moslavine, Posavine, Bilogore, područja Slatine, Donjeg Miholjca, Orahovice, Našica, Nove Gradiške i Požeške kotline, Baranje, Valpovštine, Brodskog Posavlja, Đakovštine, zapadne Slavonije, područja Županje i Vinkovaca te Srijema. Uz to, program je sadržavao i plesove Hrvata koji žive u Vojvodini, Mađarskoj i Bosanskoj Posavini, a teorijski dio nastave bio je sastavljen od elemenata kinetografije, notnog pisma i nošnji Panonskoga područja. Polaznici Škole unaprijed su se odlučili za sudjelovanje u jednoj od triju sekcija: plesnoj, sviranje tambura i sviranje hrvatskih tradicijskih glazbala.

PRVA PREDAVAČKA LIGA

Naporno se, ali učinkovito učilo od stručnjaka koji svi do jednog pripadaju vrhu struke u Hrvata. Glavni programski i stručni voditelj Škole i voditelj plesne sekcije je Andrija Ivančan, umjetnički ravnatelj Ansambla "Lado", tamburašku sekciju vodio je Tibor Bun, poznati tamburaški voditelj iz Varaždina, uz pomoć gosta predavača, maestra Siniše Leopolda, šefa dirigenta Tamburaškoga orkestra HRT-a, dok je sviračima tradicijskih glazbala znanje prenosio glazbeni pedagog Vjekoslav Martinić, vrsni majstor izrade tradicijskih glazbala. Kao predavači i korepetitori zapažen doprinos ovogodišnjoj Školi dali su i drugi ugledni folkloristi i etnokoreolozi, kao i stručno-znanstveni istraživači hrvatskoga folklora, a u organizacijskome smislu Školu je i ove godine na najvišu razinu "odvela" mr. sc. Snježana Jurišić, rukovoditeljica Odjela za kulturu Hrvatske matice iseljenika.

DOJMLJIV ZAVRŠNI KONCERT

Škola je kulminirala i okončana dojmljivim, iznimno atraktivnim i sadržajnim završnim javnim koncertom na prepunoj terasi Omladinskoga hostela. Publici i polaznicima Škole tom se prigodom obratio dr. sc. Ivan Tepeš, zamjenik ravnatelja Hrvatske matice iseljenika, naglasivši pritom važnost ovoga i ovakvih programa Matice za nacionalni i kulturni identitet zajednice, odnosno za očuvanje naše folklorne baštine. Stručni voditelj Škole Andrija Ivančan na samome kraju završnoga koncerta istaknuo je visoku razinu kvalitete pokazanog umijeća te zahvalio svim polaznicima koji su potvrda da hrvatska tradicijska kultura živi i održava se, uz ostalo, zahvaljujući i njihovoj energiji i ljubavi prema pjesmi i plesu.

Uspješnoj organizaciji Ljetne škole hrvatskoga folklora svojom su potporom pridonijeli i Zadarska županija, Hrvatska gospodarska komora – Županijska komora Zadar, Grad Zadar i Omladinski hostel Zadar. ■

Na Muzičkoj akademiji

Kreće petogodišnji studij tambure

Maestro Siniša Leopold, šef dirigent Tamburaškoga orkestra HRT-a i gost predavač na ovogodišnjoj Ljetnoj školi folklora, potvrdio je vijest da od ove školske godine, 2019./2020., na Muzičkoj akademiji kreće petogodišnji integrirani instrumentalni studij tambure kao solističkoga glazbala. Prijemni ispit održan je početkom rujna, a na studij će biti upisana četiri studenta.

Detalj sa završnoga koncerta

ENG *The Croatian Heritage Foundation staged its 25th Summer School of Croatian Folklore from the 1st to 12th of August at the Youth Hostel in Zadar's Borik resort. Participants of the event came from Germany, Switzerland, Austria, Russia, Hungary, Serbia, Australia, Bosnia-Herzegovina and, of course, locally from Croatia, to learn about the songs, music and dances of the Pannonian region.*

Dva desetljeća jedinstvenog seminara

Seminar Stvaranje kazališta jedinstveni je seminar u Hrvatskoj koji je u dva desetljeća potaknuo stotine entuzijasta diljem svijeta da u svojim sredinama osnuju kazališne skupine, pa čak i sagrade nove kazališne dvorane, i sve s jasnom i nedvosmislenim željom za očuvanjem hrvatskoga nacionalnog identiteta, jezika i kulture

U posjetu Muzeju otoka Brača

Tekst: **Nives Antoljak**

Polaznici Seminara dolaze u Hrvatsku na ovaj Matičin projekt iz različitih krajeva svijeta s vrlo snažnom i jasnom motivacijom: spoznati proces stvaranja kazališne predstave, oplemeniti i produbiti svoje znanje o sceni i kazališnoj umjetnosti općenito, ohrabriti se za prve korake u pokretanju amaterskih kazališnih grupa, stvoriti nove kontakte i, naravno, pritom upoznati ljepote domovine. Zajednička im je ljubav prema hrvatskoj riječi i kulturi te želja da je predstave gledateljima u sredinama iz kojih dolaze. Svatko će znanje koje stekne primijeniti na svoj način, nadahnut upravo ovim Seminarom.

Jedna od zadaća Hrvatske matice iseljenika jest poticanje i podupiranje sudionika Seminara da se nakon povratka iz Hrvatske uključe u aktivan rad domicilnih zajednica iz kojih dolaze. Tijekom više od dvadeset godina postojanja Seminara svjedočili smo mnogim pozitivnim primjerima: osnivanju novih amaterskih glumačkih skupina u hrvatskim zajednicama u svijetu i mnogobrojnim sjajnim kazališnim predstavama na hrvatskome jeziku čiji su autori i sudionici bili upravo naši polaznici. Oni inspiriraju zaljubljenike u kazališnu umjetnost, posebice pojedince koji započinju glumačku, redateljsku ili spisateljsku aktivnost. I mnogi se ponovno vraćaju na Seminar, svake godine. To su naši "ponavljači" kojima se uvijek radujemo jer su upravo oni potvrda da će hrvatska riječ opstati na kazališnim daskama diljem svijeta.

O POLAZNICIMA SEMINARA

Sudjelovanje u projektu STVARANJE KAZALIŠTA potaknulo je veterana Antu Bilića, jednog od prvih polaznika (1998.), da sagradi prvo Hrvatsko kazalište u Travniku, koje danas ugošćuje profesionalne i amaterske skupine iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine i drugih zemalja. Ove godine Anto je ponovno bio na Seminaru zajedno sa svojom iznimno talentiranom kćerkom Karlom te Antonijom, članom kazališne skupine iz Travnika.

Daniela Quici, pripadnica male hrvatske zajednice iz talijanske pokrajine Molise, sudjelovala je ove godine peti put s ciljem da uz glumu na sceni unaprijedi znanje hrvatskoga jezika.

Završna predstava

Branislav Mikulić iz Nizozemske vrlo je svestrana i darovita osoba, piše knjige, uči svirati tradicijska glazbala, no posebno voli glumu i stoga mu nije bilo teško odvojiti vrijeme i priključiti se projektima HMI-ja. Od "ponavljača" se posebno ističu Ljubica Suturović i Arsen Čosić iz Vojvodine, koji su svoj entuzijazam i ljubav prema lutkarstvu podignuli na gotovo profesionalni nivo pa su tijekom jednog prijepodneva na predavanju uspješno zamijenili voditeljicu Ninu Kleflin. Sudjelovao je i Milan Topić iz Rame, jedan od stupova tamošnje novoosnovane dramske grupe. Prvi put nam se bila priključila Monika Roglić, pedagoginja i slikarica iz Texasa, SAD, koja želi raditi kazališne predstave s djecom. Polaznica Romina Piatti iz Rosarija u Argentini izrazila je ideju da Seminar održimo u Argentini među tamošnjim mnogobrojnim Hrvatima koji su iznimno zainteresirani za hrvatsku riječ i kazališnu umjetnost, no nemaju mogućnost doputovati u domovinu svojih pradjedova. Mladi sudionici Matej Knezović iz Tivta koji je već odigrao svoju prvu predstavu u Dubrovniku i Crnoj Gori te Josip Arlović iz Orašja koji igra svoje prve predstave, a ovjenčao se nagradom za amaterski film, pokazali su se kao iznimni talenti.

Dojmovi sudionika

"Ovim putem želim zahvaliti HMI-ju što već više od 20 godina podržava amatere zaljubljene u kazališnu umjetnost, koji su u vječitoj potrazi i propitivanju toga nepresušnog medija. Povijest mnogo govori o značaju kazališta i dokazuje da su kazališta posvuda bila prvi bastioni kulture. Vjerske institucije donosile su vjeru, škole naobrazbu, a kazališta kulturu. Seminar i njegova koncepcija, kao mudrost i energija voditeljice projekta Nine Kleflin, odgovorni su za nesvakidašnje rezultate i učinak Seminara STVARANJE KAZALIŠTA." ***(Arsen Čosić, Subotica)***

Uči se...

IZVUĆI ONO NAJBOLJE

Ugledna redateljica i stručna voditeljica seminara Nina Kleflin svojom je profesionalnošću, talentom i osobnošću uspjela iz svih polaznika u vrlo kratkom vremenu izvući ono najbolje.

Stvorila je i ovaj dvadeset i prvi put čaroliju u majstorskoj radionici Klesarske škole u Pučišćima. Okruženi bjelinom bračkoga kamena, polaznici su "skakali po oblacima" ispred mnogobrojne publike. Uprizorila je djelo Elvisa Bošnjaka "Idemo skakati po tim oblacima" i ponovno dokazala da se u sedam dana rada može napraviti umjetničko čudo. Puno se radilo i vježbalo, ali i družilo, pjevalo, sviralo gitare i pričalo dugo u noć. Popeli su se na Vidovu goru, posjetili Muzej otoka Brača, sunčali se i kupali, uživali u svakom zajedničkom trenutku. Pomno su se pripremili za završnu predstavu, doživjeli gromoglasan pljesak, predana su im priznanja o završenom Seminaru i na kraju se rastali uz pokoju suzu. Ideje, nade, znanje, samopouzdanje koje im je usadila Nina Kleflin nose zajedno s planovima u svoje brodove, avione, automobile kojima se vraćaju kući. Napisali su svoje dojmove, koji uglavnom sadrže istu misao - Seminar STVARANJE KAZALIŠTA traje prekratko i svi oni žele biti 'ponavljači' – doći ponovno! ■

ENG ***Croatian Theatre is a unique seminar event in Croatia that has over its two decades encouraged hundreds of enthusiasts around the world to found theatre groups where they live and even to build new theatre buildings, all aimed at the clear and unambiguous objective of preserving the Croatian identity, language and culture.***

Jezična, zabavna, kulturna, športska i morska avantura

Mala škola hrvatskoga jezika održava se od 1993. godine te je jedinstveni program takve vrste u Hrvatskoj. Ove godine zabilježen je rekordan broj polaznika i voditelja, što nesumnjivo svjedoči o njegovoj kvaliteti, popularnosti i važnosti

Tekst: **Vedran Iskra** Foto: **Snježana Radoš**

Druga polovica mjeseca srpnja i Novi Vinodolski već su postali prepoznatljivo vrijeme i mjesto, čvrsto upisani u kalendarima mnogobrojnih hrvatskih obitelji diljem svijeta jer se tada održava Mala škola hrvatskoga jezika i kulture, tradicionalni program Hrvatske matice iseljenika namijenjen djeci i mladima koji žive izvan Hrvatske. Štoviše, ove godine obilježio se i mali jubilej – 25 godina da je Odmaralište Crvenoga križa grada Zagreba u Novome Vinodolskom domaćin Male škole. "Ima jedna tajna veza između Crvenoga križa grada Zagreba i HMI-ja – ključ uspjeha je dijalog i komunikacija", napisali su u novinama Spomenak mali novinari.

REKORDNI BROJ POLAZNIKA

Jedinstvena po mnogo čemu, ovogodišnja Mala škola bila je posebna i po tome što je okupila najveći broj polaznika. Naime, u ovogodišnjoj Školi, koja je održana od 15. do 26. srpnja i to 27. put, sudjelovalo je 123 polaznika iz 21 zemlje svijeta: SAD-a, Kanade, Omana, Katara, Irske, Mađarske, Njemačke, Austrije, Italije, Ujedinjenog Kraljevstva (Velike Britanije, Škotske i Sjeverne Irske), Belgije, Švedske, Norveške, Slovenije, Francuske, Španjolske, Poljske, Crne Gore, Srbije, Makedonije i Hrvatske.

Brojevi svakako svjedoče o uspješnosti i vrijednosti ovoga projekta, voditeljice Lade Kanajet Šimić i Hrvatske matice iseljenika, no ipak su najvrjednija potvrda uspješnosti zadovoljna i nasmiješena dječja lica, od kojih su mnoga već nekoliko godina njegovi redoviti polaznici. Osim učenja hrvatskoga jezika i upoznavanja raznih sastavnica hrvatskoga identiteta na kreativan način, cilj Male škole je stvoriti ozračje radosti, sreće i stvaranja nezaboravnih trenutaka provedenih u Hrvatskoj te na taj način pridonijeti čvršćim vezama izme-

Panoramska vožnja brodom i izlet u Selce

đu najmlađih potomaka Hrvata i zemlje njihova podrijetla. Okosnica tih veza je hrvatski jezik i kultura, čije je učenje u Maloj školi hrvatskoga jezika i kulture zastupljeno u raznim radionicama. Tako polaznici uz jezične radionice imaju mogućnost odabrati i neku od kreativnih radionica – lutkarsku, dramsku, novinarsku, filmsku, plesnu, likovnu ili radionicu izrade tradicijskoga nakita.

SVAKODNEVNO PRAĆENJE NA FB STRANICI

Osim obrazovnoga sadržaja, mladima su ponuđeni razni sportski, rekreativni i zabavni programi, posjeti novovinodolskome kaštelu te središtu grada u vrijeme manifestacije Okolotorno, izlet brodom u Selce itd. Roditelji su svakodnevno imali uvid u dnevne aktivnosti toga dana budući da se rad Škole redovito pratio na njezinoj FB stranici atraktivnim video radovima.

Završna svečanost je kruna desetodnevnoga življenja te intenzivnoga učenja i stvaranja, ona predstavlja ujedinjeni rad svih radionica. Treba istaknuti kako su svake godine točke programa međusobno povezane jednom prikladnom temom. S obzirom na rekordan broj polaznika i voditelja, tema ovogodišnje završne priredbe bio je Guinnessov rekord pa je ona i imala simbolični naziv - Obaranje rekorda.

Na završnoj svečanosti polaznici su prikazali svoje inspirativne lutkarske i dramske predstave, plesne nastupe, filmske i novinarske radove te vrlo uspješna likovna ostvarenja. Svojom prisutnošću uveličali su je ravnatelj HMI-ja Mijo Marić sa suradnicama, predstavnice Središnjega državnoga ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Mirjana Vatavuk i Marta Vargek, ravnatelj Gradskoga društva Crvenoga križa grada Zagreba Petar Penava sa suradnicima, mnogobrojni roditelji i članovi obitelji te suradnici projekta.

ZAVRŠNI PRIKAZ RADA SVIH RADIONICA

U dvorištu Odmarališta gosti su mogli razgledati izložbu radova likovne radionice i radionice tradicijskoga nakita, pogledati filmske radove maloškolarskih filmaša ili prelistati ovogodišnji broj novina Spomenak, ponos novinarske radionice. U predstavi Osvajanje rekorda lutkari su dramatizirali Grimmovu bajku Rumpelstiltskin (Cvilidretu), polaznici čak četiriju dramskih radionica izveli su produkcije naziva Blizanke, U Velikome Taboru, Najbolji kuhar te #instacro, a plesna skupina izvela je dvije koreografije. Tijekom cjelovečernjeg događaja razdraganim roditeljima i drugim članovima obitelji nije silazio osmijeh s lica, a neki su svoje dojmove iznijeli na FB stranici. "*Hvala na još jednoj jezičnoj, zabavnoj, kulturnoj, športskoj, a morskoj avanturi! Pozdravljam sve voditelje i sudionike uz najljepše želje i ponovni susret*", napisala je Vesna Šarčević, mama Ane i Ivana koji žive u Španjolskoj, dok je Irena Leahy, mama troje polaznika iz Irske, Orle, Grace i Luke, napisala: "*Hvala za sav rad, organizaciju i strpljenje s djecom. Pružili ste im uspomene, iskustvo i nove spoznaje koje će im ostati za* čitav život."

Završna priredba za uzvanike i roditelje

OSNAŽIVANJE VEZE S HRVATSKOM

Neki polaznici istaknuli su omiljene događaje i aktivnosti pa tako Ivan Saenz Šarčević iz Španjolske ističe raznovrsnost dnevnih aktivnosti:

"Već sam treći put ovdje jer uživam biti u društvu prijatelja iz cijeloga svijeta. Uvijek naučim i neke nove hrvatske riječi. Najdraža mi je filmska radionica na kojoj sam naučio snimati i montirati filmove, a jako volim i boravak na moru jer se uvijek opustim. Drage su mi i sportske aktivnosti i turniri koje organiziraju naši voditelji, na njima se uvijek zabavim jer nam je svima jasno da nije uvijek najvažnije pobijediti."

Lucija Geršković iz Sjedinjenih Američkih Država na Maloj školi čak je peti put. Ono što je najviše privlači jest osnaživanje veze s Hrvatskom i učenje hrvatskoga jezika:

"Ovdje uvijek upoznam puno novih prijatelja i naučim hrvatski jezik jer svi oko mene govore hrvatski pa moram i ja. Sve su mi radionice jako zanimljive, a osobito su mi drage večernje tematske zabave na kojima predstavljamo svoje talente, zemlje iz kojih dolazimo i dr."

Mala škola hrvatskoga jezika i kulture i ove je godine podarila djeci iz hrvatskih zajednica u svijetu nezaboravne trenutke igre, znanja, zabave, umjetničkog stvaranja, druženja i sklapanja prijateljstva. Najmlađi će te trenutke zasigurno čuvati i ponovno oživljavati u svojim uspomenama, osnažujući tako u sebi i svojim obiteljima vezu s jezikom, kulturom i baštinom svojih predaka.

Hrvatska matica iseljenika zahvaljuje Zagrebačkoj županiji i Gradu Zagrebu na financijskoj potpori te vrijednom i susretljivom osoblju Odmarališta Crvenoga križa grada Zagreba u Novome Vinodolskom, posebice Anti, Marinu, Vesni i Dadi. ■

ENG ***The Little School of Croatian Language has been staged since 1993 and is the only programme of its kind in Croatia. This year saw a record number of attendees and event leaders—yet another telling indicator of the event's quality, popularity and significance.***

Škola za sva vremena

Sveučilišna škola hrvatskoga jezika i kulture dugovječni je Matičin program budući da je prva Ljetna škola hrvatskoga jezika i folklora pokrenuta 1980. Suradnja sa Sveučilištem u Zagrebu započela je 1991. godine

Dodjela diploma na Sveučilištu u Zagrebu

Tekst: **Lada Kanajet Šimić**

Kao i uvijek do sada četiri su nam tjedna brzo proletjela. Naporno smo radili i u Školi i izvan nje, ali osim 'teškoga' rada, bilo je tu i puno smijeha, zabave, pjesme, plesa, novih prijateljstava..., stoga vam hvala na svemu. Sretni smo što smo vas imali prilike upoznati, učiti vas i učiti od vas. Nadamo se da vam nismo bili samo ozbiljni profesori koji samo govore o padežima, glagolima i nastavcima, nego i dobri domaćini i dragi prijatelji kao i vi nama", riječi su kojima se glavna profesorica Marija Bošnjak pozdravila s ovogodišnjim polaznicima Sveučilišne škole hrvatskoga jezika i kulture na Facebook stranici Škole.

Razgled Zagreba i susret s Matošem

POLAZNICI IZ 13 ZEMALJA

Ovaj tradicionalni program Hrvatske matice iseljenika i Sveučilišta u Zagrebu i ovoga je ljeta, od 22. lipnja do 19. srpnja, okupio polaznike iz cijeloga svijeta željne sadržajnog i korisnog boravka u Hrvatskoj. Dvadeset i troje polaznika stiglo je iz 13 europskih i prekomorskih zemalja: Novoga Zelanda, SAD-a, Kanade, Japana, Urugvaja, Čilea, Švedske, Rusije, Italije, Francuske, Mađarske, Ujedinjenog Kraljevstva, Njemačke, Ukrajine. Kao i prethodnih godina, Školu su polazili i stipendisti s partnerskih sveučilišta. Ove godine osmero stipendista došlo je sa Sveučilišta u Pečuhu (Mađarska), Sveučilišta u Glasgowu (Ujedinjeno Kraljevstvo), Humboldt sveučilišta u Berlinu (Njemačka), Sveučilišta Magallanes (Čile), Sveučilišta u Torontu (Kanada), Nacionalnog sveučilišta "Ivan Franko" u Lavovu (Ukrajina) te Instituta "Filip Kaušić" (Mađarska).

Dok je većina ovogodišnjih polaznika došla bez ikakvog ili s vrlo malim predznanjem, Luka Jukić koji trenutno živi u Škotskoj i Ana Katarila Lušo iz Njemačke došli su kako bi svoj hrvatski usavršili. Luka je zbog očeva posla živio posvuda u svijetu, a sada je student ekonomije i povijesti na Sveučilištu u Glasgowu. "Nisam išao u hrvatsku školu i htio bih pravilno naučiti hrvatski i u ovoj ško-

Predavanje prof. dr. sc. Bože Skoke

Posjet izložbi Sto predmeta za sto godina – blago Etnografskog muzeja

li za to imam priliku." Ana Katarina je upravo završila master za učiteljicu u osnovnoj školi. "Roditelji sa mnom govore hrvatski, no ja im odgovaram njemački. Ne koristim hrvatski koliko bih željela i zato sam došla ovdje da ga poboljšam i više vježbam."

UČENJE I DRUŽENJE UZ PROGRAM KULTURE

Škola je započela s radom 22. lipnja međusobnim upoznavanjem organizatora, profesora i studenata, podjelom rasporeda i materijala, razgovorom i provjerom znanja, a sljedećeg dana uslijedio je stručni razgled Zagreba. Osim dnevnog susreta s glavnim gradom, jedinstveni doživljaj za sudente bila je interaktivna kazališna tura *Tajne Griča* u društvu Manduše, Nere i Siniše te Petrice Kerempuha, a sve uz svjetlo lanterni i druženje sa Zagorkom te zalogajčić uz popevku u Cinkušu! I u drugim večernjim sadržajima studenti su mogli uživati te stjecati znanje o hrvatskoj kulturi, posebice u vrhunskom koncertu Orkestra ansambla Lado na Sceni Amadeo i na svečanoj večeri u restoranu *Matis* pri HMI-ju kada su studenti pjevali popularne hrvatske pjesme, od Olivera, Gibonnija i Thomsona do Novih Fosila čija su *Za dobra stara vremena* neslužbena himna Škole.

Program kulture obuhvatio je i predavanja o hrvatskome identitetu i povijesti, s naglaskom na Domovinski rat, kao i posjete Etnografskome muzeju i izložbi *Sto predmeta za sto godina – blago Etnografskoga muzeja* te Hrvatskome povijesnome muzeju i izložbi *"1918. – Prijelomna godina u Hrvatskoj"*. Osim programa u Zagrebu, za studente su organizirani jednodnevni studijski izleti na Plitvička jezera i u Hrvatsko zagorje, u sklopu kojih je organizirana i škola u prirodi.

INTENZIVNI JEZIČNI PROGRAM

Akademski program, koji je provelo Sveučilište u Zagrebu, obuhvaćao je 120 školskih sati nastave, 105 sati obvezne nastave i 15 sati dodatne nastave. Jezična nastava sastojala se od odvojenih gramatičkih i lektorskih sati. Kao i svake godine, polaznici su bili raspoređeni u skupine prema jezičnome predznanju, koje su i ove godine imale simbolične nazive, prema poznatim hrvatskim pasminama i biljnim rodovima: Dalmatiner, Lipicanac, Lički medvjed te Maslina, Lipa, Velebitska degenija. Nastava se održavala u učionicama u zgradi Sveučilišta u Zagrebu, Ureda za međunarodnu suradnju, a rad Škole pratio se na njezinoj stranici.

Nakon završetka Škole studenti su dobili dvojezične isprave, na hrvatskome i engleskome jeziku – diplomu Sveučilišne škole, svjedodžbu s prijepisom ocjena u kojoj se, uz ocjene iz Hrvatskoga jezika, onim studentima koji su položili ispit iz predmeta Hrvatska kultura navodi da su odslušali i 30 sati nastave ovoga predmeta te potvrdu o ostvarenim ECTS bodovima: za položena oba dijela ispita iz Hrvatskoga jezika 8 ECTS bodova, a za položeni ispit iz Hrvatske kulture 1 ECTS bod.

DUGA I USPJEŠNA POVIJEST ŠKOLE

Sveučilišna škola hrvatskoga jezika i kulture tradicionalni je program HMI-ja (prva Ljetna škola hrvatskoga jezika i folklora pokrenuta je 1980.), koji se od 1991. provodi u suradnji sa Sveučilištem u Zagrebu. Program škole namijenjen je mladeži hrvatskog podrijetla i svima drugima koji žele upoznati Hrvatsku, proširiti svoje znanje o njoj, naučiti ili usavršiti hrvatski jezik te se upoznati s hrvatskom kulturom i poviješću, a provode ga stručnjaci za inojezični hrvatski te povjesničari, povjesničari umjetnosti, dramski pedagozi i drugi stručni suradnici. I ove godine pokazalo se da je suradnja Sveučilišta u Zagrebu i HMI-ja primjer kvalitetnoga i hvalevrijednoga partnerskog odnosa dviju ustanova različitoga djelokruga rada, a motiviranost, vrijedni rad i uspjeh svih polaznika potvrda su vrijednosti ove škole za sva vremena. Na kraju ostaje samo zahvala ovogodišnjim sveučilištarcima parafraziranim stihovima već spomenute 'himne' - Bilo bi dobro vidjeti vas opet za ona dobra, dobra stara vremena...

HVALA VAM, dragi naši ovogodišnji sveučilištarci! ■

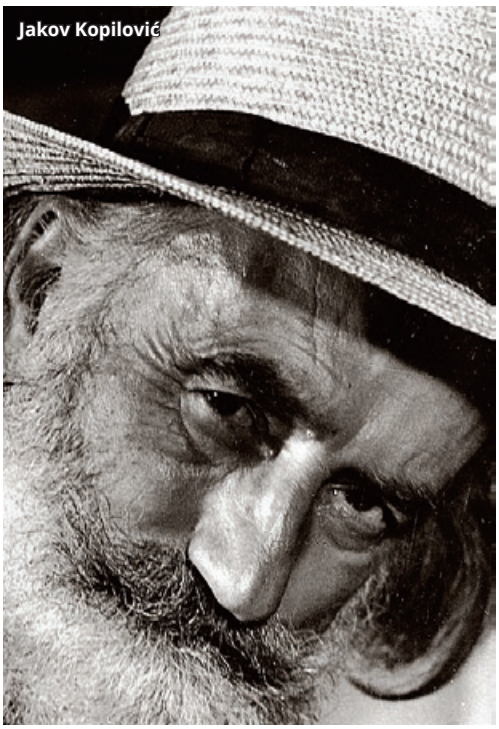

Prvi susret uz radionicu upoznavanja u Hrvatskoj matici iseljenika

ENG ***The University School of Croatian Language and Culture is a long-standing CHF programme. The first summer school of Croatian language and folklore was launched in 1980 and our collaboration with the University of Zagreb began in 1991.***

Magični lirski opus Jakova Kopilovića

Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata u Subotici objavio je sabrane pjesme vrsnoga bačkoga pisca Jakova Kopilovića, koje je priredila Katarina Čeliković

Jakov Kopilović

Tekst: **Đuro Vidmarović**

Pripadam naraštaju koji je imao čast poznavati velikoga hrvatskog pjesnika iz Subotice, Jakova Kopilovića (Subotica, 9. VII. 1918. – 18. XI. 1996.). Često je dolazio u Zagreb gdje smo se družili i sudjelovali u kulturnom radu KUD-a Šokadija. Tada se okupljalo društvo oporbenih pjesnika ili onih koji nisu režimu bili po volji kao što su, uz Jakova Kopilovića, Ivo Balentović, Mara Švel-Gamiršek, Đuka Lončarević, Ante Jakšić, Dionizije Švagelj, Vlado Rem, Boro Pavlović, Jakov Ivaštinović, Zvonimir Kulundžić, Ante Sekulić, Miroslav Vaupotić, Dubravko Jelčić, a znali su doći Dobriša Cesarić i Dragutin Tadijanović te drugi. Društvo je izdavao i bilten "Šokadija" u kojem se nalaze ova i druga imena. Jakov Kopilović jedan je od vodećih hrvatskih intelektualaca u Bačkoj koji je unatoč neugodnostima i šikaniranjima, poglavito nakon 1972., ostao živjeti u rodnoj Subotici. Ondje je rođen 9. srpnja 1918., ondje je i umro 18. studenoga 1996., dakle cijeli svoj radni vijek proveo je među svojim narodom, dijeleći s njime dobro i zlo. Osim što je bio istaknuti pjesnik, poznat je bio kao sportaš - maratonac. Kako stoji u njegovoj biografiji, osnovnu školu i niže razrede gimnazije završio je u Subotici. Uzdržavao se fizičkim poslovima, a školovao otežano polažući privatno razredne ispite u subotičkoj Gimnaziji. Godine 1941., nakon mađarske okupacije, prinuđen je pobjeći u Zagreb. Ovdje nastavlja studij pedagogije i filozofije, a poslije i slavistike, na Filozofskome fakultetu, no tek je 1954. diplomirao jugoslavistiku, ruski i francuski jezik. Odmah nakon povlačenja mađarske vojske iz Subotice 1944. sa skupinom subotičkih izbjeglica pješice se vratio u rodni kraj.

Liričar oporbene provenijencije Jakov Kopilović uživao je ugled među svojim suvremenicima kao što su Ante Sekulić, Dubravko Jelčić, Dobriša Cesarić, Dragutin Tadijanović te I. Balentović, M. Vaupotić, M. Švel-Gamiršek, Đ. Lončarević, A. Jakšić, D. Švagelj, V. Rem, B. Pavlović, J. Ivaštinović, Z. Kulundžić i drugi.

VODEĆI BAČKI INTELEKTUALAC

U Subotici je predavao u Gimnaziji, a ostao je u prosvjeti sve do umirovljenja 1968. godine. Bio je djelatan kulturni aktivist subotičkih Hrvata. Prvu pjesmu objavio je 1938. godine, a prvu zbirku pjesama tiskao je 1944. u Zagrebu pod naslovom "Daleko od zavičaja". Posljednja zbirka koju je objavio "Moja dužijanca" tiskana je u Subotici 1944. godine. Za života je objavio 18 pjesničkih zbirki. Istaknuo se domoljubnim motivima, ali kao liričar bogatoga raspona raspoloženja s izrazitim osjećajem za detalj. Također je nizao sportske uspjehe. Bio je poznati atletičar. Posebno je bio poznat kao maratonac i sportski hodač. Režimski tisak žestoko ga je napao kada je izgovorio sintagmu o "državi koju može pretrčati". Bio je hrvatski proljećar iz Subotice. Zbirku "Ponad jablana sunce" priredila je Katarina Čeliković. Njezin predgovor nosi zanimljiv naslov: "Vitez hrvatskoga pjesništva u Vojvodini Jakov – Jašo Kopilović". Po njezinu mišljenju pjesništvo ovoga marljivoga književnika može se promatrati "kroz višeslojno zrcalo – u njemu se ogledaju mijene prirode i ljudi, u potpunom prožimanju te u slici krajolika vidi ljuski život, a u životu ljudi promatra mijene iz prirode".

Gospođa Čeliković drži Kopilovića urbanim pjesnikom: "Sve slike, one koje prate naoko mirnu ravnicu i one koje prate život salašara ili radnika u rudniku ili tvornici, prožete su pjesnikovim potpunim angažmanom." Slažemo se

s ovom spisateljicom kada u Kopilovića ističe "žudnju za rastom u visine".

NEUŠUTKANI PROLJEĆAR

Sabrane pjesme u ovoj knjizi zrcale jedan bogati intelektualni život, ali i više od toga. One su i odraz duhovnog bića i kulturne baštine vojvođanskih Hrvata. Stoga su dio naše ukupne nacionalne književne baštine. Kopilović, kao i većina hrvatskih pjesnika iz ovoga kraja, zaljubljenik je u rodni pejzaž. Stoga i prvi ciklus u ovim sabranim pjesmama nosi naslov "Bački pejzaži". Ova vezanost uza zemlju posebno je naglašena u bačkih i srijemskih Hrvata. Ali u literarnom smislu ta vezanost ima širi kontekst. Ona je na tragu Matoševa učenja o obvezatnoj vezanosti književnika uz rodni kraj, kao uvjet njegova europejstva. Upravo Kopilović je primjer ove antejske veze i nacionalne samoidentifikacije u sklopu europskih horizonata. On, štoviše, jednu svoju pjesmu naslovljava stihom "U brazdi rođen". Pjesma je posvećena plodnoj bačkoj zemlji, koju pjesnik doživljava kao pramajku-roditeljicu, ali i svim nadničarima i salašarima, a takvih je bila većina bunjevačkih i šokačkih Hrvata u Bačkoj.

U hladu pod krstinama
zemlji me je poklonila nana,
mala brazda zlatna –
moja majka.
---
o, nadničari sveti! ...
Moj oče,
i majko mala,
slava vam ...
I hvala.

Kopilović je oduševljen u bačkoj ravnici njezinom plodnom i živodajnom horizontalom te jablanovima koji se javljaju kao duhovna transcendentna vertikala, kao veza neba i zemlje. Jablanovi su u njegovu pjesništvu upravo simbol želje za visinama, za rastom, za odlaskom u neku bolju egzistenciju. Pokušajmo usporediti motive jablanova u drugih hrvatskih pjesnika. U pjesmi "Nizine" Kopilović pjeva:

O što nisam jablan
što za suncem žudeć
raste u visine?!

Ja sam kao zaklan
jaganjac, bez glasa,
ne čekajuć spasa,
zagrlio nizine.

Poseban ciklus u ovoj knjizi nosi naslov "Domovina – zemlja draga, zavičaj mio". Kada piše riječ "Domovina" pjesnik je oprezan zbog političkih kerbera, kako se ne bi odmah shvatilo kako misli na Hrvatsku. Vrlo je dojmljivo poglavlje "Dragi portreti". U njemu se ističu pjesme posvećene majci. Ističem pjesmu "Nedjelja".

Nedjelja maminih ruku.
Najdraži cvijet u duši.

Oblaci zauzdali let.
Molitva umornih ruku.

Posebno su dojmljive Kopilovićeve kratke lirske forme, mali poetski medaljoni. U njima je uspio biti sažet i snažnim poetskim iskazima iskazivati duboke emocionalne ushite.

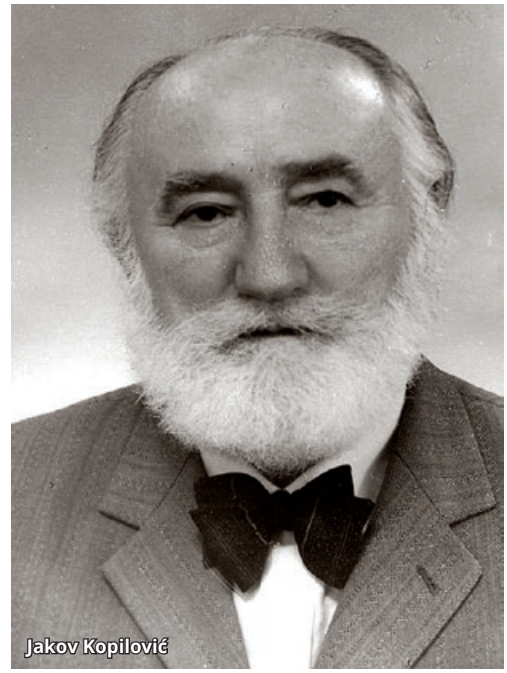
Sama

Sama,
Lala za stolom.
Bez vaze.
Bez leje.

Ubrza sumrak
samoću cvijeta.
Sama.

I tama ...

Na kraju, završit ćemo svojevrsnim Kopilovićem epitafom pod naslovom "Pjesnik". U njoj se poistovjećuje s jablanom, nalazeći u njemu brata po samoći i boli.

Jakov Kopilović

Samotan
u bolu
ko jablan
u dolu.

Ljubav
u srcu
daruje
suncu.

I tone
u crnicu.

Jakov Kopilović zauvijek je potonuo u svoju dragu bačku crnicu i stopio se s njome da bi iz te crnice izrasli njegovi jablani visoko do oblaka, šušteći na vjetru hrvatskom materinskom riječju njegove vječne stihove. Katarina Čeliković dodala je ovim sabranim pjesmama popis tiskanih djela Jakova Kopilovića, zatim njegovu zastupljenost u antologijama i zbornicima te popis pjesama koje su mu uglazbljene. Tehnički i grafički zbirka "Ponad jablana sunce" zadovoljava visoke kriterije i još jednom nam pokazuje kako na tzv. rubu hrvatskoga etničkog prostora živi snažna književna riječ. Nikada ne smijemo na nju zaboraviti. ■

ENG ***Subotica's Institute for the Culture of Vojvodina Croatians has published Ponad jablana sunce ("The Sun Above the Poplar Tree"), the collected poems of eminent local writer Jakov Kopilović (9 July 1918–18 November 1996). The volume is a major contribution to Croatian literary history in the Vojvodina region.***

Mnoštvo novih naslova

Monografija Milane Černelić, pjesnička zbirka Malkice Dugeč i *Verbumova Biblija u stripu* dio su bogate ovoljetne književne produkcije. Posebno se veselimo velikom broju prijevoda hrvatske književnosti na strane jezike

Tekst: **Diana Šimurina-Šoufek**

Iz radionice prof. dr. sc. Milane Černelić u srpnju je stigla još jedna monografija, na skoro 700 stranica, pod naslovom "Tradicijska baština, identitet i migracije bačkih Hrvata Šokaca". Sunakladnički je to proizvod Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu – Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju, FF-pressa i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata. Publikacija je plod etnoloških istraživanja među bačkim Šokcima koje su provodile tri generacije studenata etnologije i kulturne antropologije Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, u sklopu kolegija Prakse terenskih istraživanja čija je nositeljica dr. sc. Černelić.

Svjetlo dana ugledala je i najnovija pjesnička zbirka Malkice Dugeč (1936.) "Slobodna misao" (Tkanica, Zagreb, 2019.). Predgovor je napisala prof. Lucija Šarčević iz Saarbrückena opisujući opus najznačajnije hrvatske izvandomovinske pjesnikinje, koja već pola stoljeća piše i djeluje u Stuttgartu. Višestruko nagrađivana, svojim je pjesničkim i proznim radovima za odrasle i djecu zastupljena u hrvatskim antologijama, leksikonima, čitankama te u najnovije vrijeme i u izdanju Hrvatske enciklopedije Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža.

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu u suradnji s Veleposlanstvom Republike Hrvatske u Bugarskoj, i uz potporu Ministarstva kulture Republike Hrvatske, organizirala je u srpnju izložbu Book Art in Croatia u Nacionalnoj knjižnici Republike Bugarske "Sv. Ćiril i Metod". Izložba predstavlja povijesni presjek izrade i opreme knjiga u Hrvatskoj od srednjega vijeka do suvremenoga doba te obuhvaća rukopisne i tiskane knjige različite tematike i sadržaja – od srednjovjekovnih evanđelistara i misala do suvremenih ilustriranih izdanja i grafičko-književnih mapa, koje svojim unutarnjim i vanjskim oblikovanjem predstavljaju najviše domete umjetničkog oblikovanja knjige u Hrvatskoj.

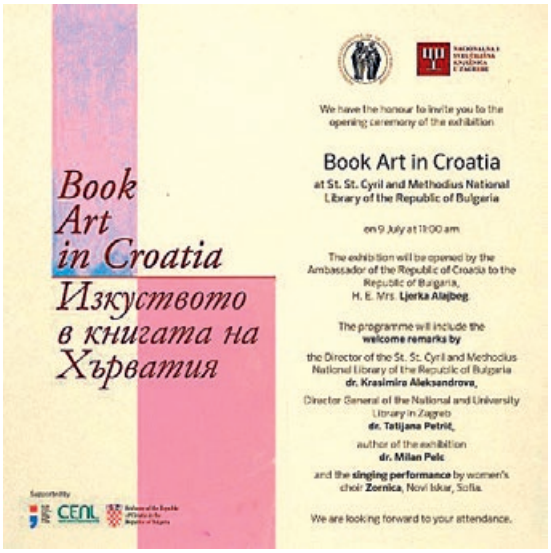
Izašla je monografija "Tradicijska baština, identitet i migracije bačkih Hrvata Šokaca", nova pjesnička zbirka "Slobodna misao", "Velika Biblija u stripu" prevedena je na hrvatski, a u Nacionalnoj knjižnici Republike Bugarske postavljena je izložba Book Art in Croatia.

Nakon uspješnog predstavljanja trojezične knjige "Šapat Drave» u Bukureštu, književni časopis Horizont Literar Contemporan koji uređuje Daniel Dragomirescu donosi pjesmu Darka Pere Pernjaka "Ah, previše žutim" na španjolskome i rumunjskome jeziku. Prijevod potpisuju Željka Lovrenčić i Monica Dragomirescu. U Španjolskoj, u Salamanci, na portalu Crear en Salamanca objavljene su pak pjesme Lane Derkač i Davora Šalata u prijevodu Željke Lovrenčić na španjolski te njezin prijevod pjesme kostarikanske pjesnikinje Eunice Odio "Posjedovanje u snu" i pjesme svetoga Ivana od Križa "Plam ljubavi vječne" na hrvatski jezik. Pjesme i životopisi naših pjesnika popraćeni su sjajnim fotografijama salamanskoga fotografa i pjesnika Joseá Amadora Martína. Sve

Izložba *Book Art in Croatia* u Nacionalnoj knjižnici Republike Bugarske *Sv. Ćiril i Metod* prikazala je povijesni presjek izrade i opreme knjiga u Hrvatskoj od srednjega vijeka do suvremenoga doba te obuhvaća rukopisne i tiskane knjige različite tematike.

je to uvod u 22. susret iberoameričkih pjesnika koji će se održati u Salamanci od 14. do 17. listopada 2019. godine. Koordinator te manifestacije je pjesnik i akademik Alfredo Pérez Alencart, a pokrovitelj Grad Salamanca. Ove godine na Iberoameričkome susretu gostovat će stotinjak pjesnika i tridesetak prevoditelja iz raznih zemalja svijeta. Hrvatsku će predstavljati Davor Šalat i Lana Derkač čije će pjesme biti objavljene u knjizi posvećenoj svetome Ivanu od Križa.

Potkraj srpnja, i to na hrvatskome jeziku, pojavila se u nakladi Verbuma iz Splita Biblija u svome strip-izdanju. Najpoznatiji crtač stripova na svijetu Sergio Cariello, koji je radio i za strip-magnate Marvel i DC Comics crtajući junake kao što su Batman, Iron Man, Spider-Man, Superman itd., posvetio joj je tri godine života. "Velika Biblija u stripu" dobitnica je i nagrade za kršćansku knjigu godine. ■

VIJESTI

Milan Kovač počasni građanin Posušja

POSUŠJE - Obično se kaže kako nitko nije prorok u svom selu. Pod tim se misli na čestu pojavu da sredina u kojoj je osoba ponikla najmanje cijeni njezina postignuća. To se ne bi moglo reći i za doajena hrvatskoga političkog života Milana Kovača.

Prvog kolovoza Kovačevo rodno Posušje proglasilo ga je počasnim građaninom. Općinsko vijeće ovoga hercegovačkog mjesta time je odalo priznanje životu i djelu aktualnog predsjednika Upravnog odbora Hrvatske matice iseljenika.

Milan Kovač jedan je od osnivača HDZ-a i njegov prvi rizničar. Bio je zastupnik prvog demokratski izabranog Sabora Republike Hrvatske 1990. Osim dužnosti saborskoga zastupnika i člana različitih saborskih tijela, Kovač je bio prvo zamjenik predsjednika, a zatim predsjednik Fonda za privatizaciju. Od 1996. do 1999. bio je i ministar privatizacije.

Posebno je važna Kovačeva uloga u oblikovanju hrvatskih politika prema iseljeništvu i Hrvatima u Bosni i Hercegovini. Kovač je bio član saborskog Odbora za useljeništvo, a zatim i ministar useljeništva. Godine 1999. obnašao je i dužnost ministra zaduženog za provođenje posebnih odnosa između Republike Hrvatske i Federacije Bosne i Hercegovine.

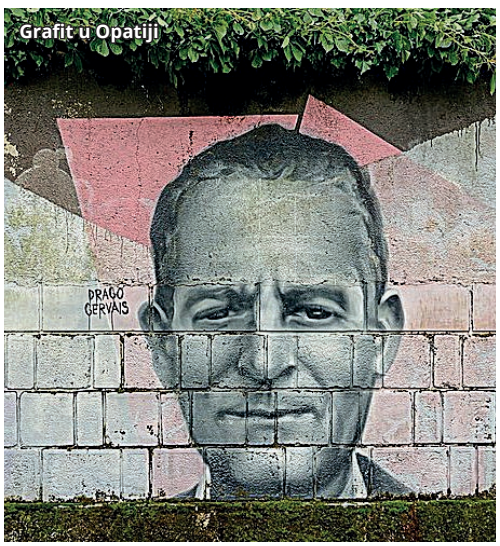
Povelja i medalja počasnoga građanina Posušja uručena je Milanu Kovaču na svečanoj sjednici Općinskog vijeća 8. kolovoza, održanoj povodom dana Općine.

(Marin Knezović)

Čakavski pjesnik na okcitanskome

Drago Gervais (1904. - 1957.), čakavski pjesnik i književnik, napustio nas je prije više od 60 godina. Ipak, zahvaljujući njegovoj besmrtnoj i svevremenskoj poeziji, on je i dalje među nama; dapače, kao da nikad nije bio življi i aktualniji i to ne samo kod nas, već i u inozemstvu.

Piše: **Aleksandar Vodopija**

Grafit u Opatiji

Zahvaljujući sjajnom prijevodu na francuski koji je i više nego uspješno realizirala prevoditeljica Jennifer Lazarić Jungić, u poeziji može uživati i čitalačka publika francuskoga govornog područja. Gervaisovi pjesnički biseri nikada u prijevodu nisu zvučali autentičnije zahvaljujući prijevodu pjesnika Guya Mathieua iz Provanse na okcitanski jezik. Zamolili smo stoga Jennifer Lazarić Jungić da nam kaže kako je došlo do ove zanimljive prevoditeljske suradnje.

- S okcitanskim jezikom došla sam u dodir u gradu Toulouseu u kojem sam neko vrijeme živjela zbog staža u Rektoratu Sveučilišta u sklopu kojeg sam radila istraživanje o višejezičnosti. Toulouse je centar okcitanske kulture, tog područja koje se u Francuskoj proteže od obala Atlantskog oceana sve do Mediterana. Danas se čak južnofrancuska administrativna regija zove svojim starim povijesnim imenom Occitanie. Zatim sam u Parizu potražila tečaj okcitanskoga jezika koji smo pohađali moj suprug i ja. Tamo smo upoznali pjesnika Guya Mathieua koji govori i piše provansalsku verziju okcitanskoga jezika. Guy je predložio da na okcitanski jezik prevede pokoju pjesmu nekog našeg pjesnika. Odabrala sam Dragu Gervaisa jer je čakavska kultura vrlo bliska provansalskoj. Trebalo je najprije Guyu prevesti pjesme s čakavskog na francuski, zatim je on pažljivo pogledao prijevod te ga prepjevao na okcitanski.

Okcitanski jezik je narječje s juga Francuske koji se govori i u nekim dijelovima Španjolske i Italije te u Monaku.

Gervaisovi "Čakavski stihovi" nude, dakle, dva prijevoda najboljih Draginih pjesama. Kako je tekao put do realizacije ove knjige i gdje se ona može nabaviti?

- U početku smo namjeravali prevesti samo nekoliko pjesama, no na kraju smo preveli cijelu zbirku "Čakavski stihovi". Tijekom zajedničkog prevođenja ubrzo se pokazalo da pojedinim čakavskim riječima nije trebalo tražiti okcitansku inačicu jer one u istome obliku postoje i u okcitanskome (npr. kumpar, paron). Prijevod je, na žalost, zasad neobjavljen, tražimo izdavača. Okcitanci su, inače, vrlo otvoreni za druge kulture. Kad je okcitanska kulturna udruga iz Pariza CREO Talvera pripremala knjigu "Molière l'Occitan", predložili su mi da dio Molièreove scenske igre "Monsieur le Pourceaugnac" prevedem na čakavski jezik, što sam i učinila. Ovu višejezičnu knjigu izdao je francuski izdavač Lambert-Lucas 2014. godine.

Je li se publika već mogla upoznati s prijevodom Gervaisa?

- Da. Prijevod "Čakavskih stihova» na francuski i okcitanski bio je predstavljen u Parizu u studenome 2014., na susretu Društva Félibres - Prijatelja okcitanskoga jezika. Također, prijevod je bio predstavljen i u Opatiji, u rujnu 2017. u sklopu Dana frankofonije, a u organizaciji Francuske alijanse - Rijeka.

Vi se, ipak, ne bavite samo prevođenjem, zar ne?

- Istina. Po zvanju sam profesorica francuskoga i talijanskoga jezika, a kako me iznimno zanimaju strani jezici aktivni sam član međunarodne udruge Europski observatorij višejezičnosti - Observatoire européen du plurilinguisme (https://www.observatoireplurilinguisme.eu/). Radila sam kao voditeljica u Francuskoj alijansi - Rijeka gdje sam i držala tečajeve francuskoga jezika uz uvođenje glazbenih sadržaja jer se jezik brže usvaja uz pjesmu. Od ostalih mojih prijevoda izdvojila bih "Putovanje po Bosni 1807. i 1808. godine" Amédée Chaumette-des-Fossésa, francuskoga diplomata na službovanju u carskome konzulatu Francuske u Travniku (Napredak, Zagreb, 2012.), koju sam prevela kao stipendist francuskoga Nacionalnog centra za knjigu. ■

ENG ***Drago Gervais (1904–1957), a Croatian writer who worked in the Chakavian dialect, passed away over sixty years ago. The poetic pearls produced by this poet have never sounded as authentic in translation as in the work produced in the Occitan language by poet Guy Mathieu of the Provence region in the south of France. Occitan is also spoken in parts of Spain, Italy and Monaco.***

Odlazak vrhunskoga filologa Radoslava Katičića

Golem znanstveni opus akademika Katičića utkan je u temelje hrvatskog jezikoslovlja i opće lingvistike, uz sudjelovanje u radu pet inozemnih akademija diljem Europe

Tekst: **Marijan Lipovac** Foto: **Hina**

U Beču je ljetos, točnije 10. kolovoza 2019., u 90. godini života umro akademik Radoslav Katičić, istaknuti hrvatski filolog svjetskoga glasa, redoviti član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Rodio se 3. srpnja 1930. u Zagrebu gdje je završio Klasičnu gimnaziju i na Filozofskome fakultetu 1954. diplomirao klasičnu filologiju te 1959. doktorirao tezom *Pitanje jedinstva indoeuropske glagolske fleksije*. Usavršavao se od 1956. do 1957. u Ateni te kao stipendist Humboldtove zaklade od 1960. do 1961. u Tübingenu te od 1968. do 1969. u Bonnu. Radio je kao honorarni knjižničar u fakultetskom seminaru za klasičnu filologiju, a 1958. postao je asistent na Katedri za poredbenu indoeuropsku gramatiku te 1961. docent indoeuropske i opće lingvistike i pročelnik novoosnovanoga Odsjeka za opću lingvistiku i orijentalne studije. Izvanredni profesor postao je 1966., a 1972. redoviti profesor. Od 1977. do umirovljenja 1998. djelovao je kao redoviti profesor slavenske filologije na Sveučilištu u Beču koje ga je 1998. izabralo za professora emeritusa. Redoviti član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, u Razredu za filološke znanosti, bio je od 1986., a od 1973. bio je izvanredni član. Akademik Radoslav Katičić ujedno je od 1989. bio redoviti član Austrijske akademije znanosti, a od 1991. član Europske akademije znanosti. Bio je i dopisni član Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine (od 1984.), Norveške akademije znanosti (od 1987.) i Kosovske akademije znanosti i umjetnosti (od 2012.). Bio je predsjednik Vijeća za normu hrvatskoga standardnog jezika od osnutka 2005. do njegova raspuštanja 2012. Kao filolog, akademik Katičić osobito je zaslužan za rad Zagrebačkoga lingvističkoga kruga i za promicanje strukturalne lingvistike i drugih modernih metoda. Bio je jedan od autora Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika 1967.

PETNAEST KNJIGA I ČETIRISTO RADOVA

Znanstvenu karijeru Radoslav Katičić započeo je istraživanjem klasične i bizantske grčke filologije, a zatim je područje svojih istraživanja proširio na poredbenu indoeuropeistiku (osobito indijsku i starobalkansku) te na općelingvističku teoriju. Bavio se mnogobrojnim temama slavenske i hrvatske filologije, posebno sintaksom i poviješću hrvatskoga književnog jezika, kao i slavenskom mitologijom, služeći se pritom opsežnom filološkom, arheološkom i povijesnom literaturom. Svojim istraživanjima uspio je rekonstruirati elemente balto-slavenske pretkršćanske religije i mitova, bitne za razumijevanje duhovne baštine koju su Hrvati donijeli svojim doseljenjem, a koja je do danas vidljiva u mnogim toponimima, oronimima i hidronimima. Svojim radovima o povijesti hrvatskoga književnog jezika dokazao je da je njegova novoštokavska standardizacija započela u 18. stoljeću na području od Dalmacije do Slavonije te je nastavljena u doba hrvatskoga narodnog preporoda i dovršena početkom 20. stoljeća.

Akademik Radoslav Katičić bio je autor petnaestak knjiga i četiristotinjak rasprava, članaka, ogleda, književnih ocjena i drugih radova. Najvažnija djela su mu: *Osnovni pojmovi suvremene lingvističke teorije* (1967.), *Jezikoslovni ogledi* (1971.), *Stara indijska književnost* (1973.), *Prilog općoj teoriji poredbenog jezikoslovlja* (*A Contribution to the General Theory of Comparative Linguistics*, 1979.), *Novi jezikoslovni ogledi* (1986., 1992.), *Litterarum studia* (1998.), *Na kroatističkim raskrižjima* (1999.), *Božanski boj: tragovima svetih pjesama naše pretkršćanske starine* (2008.), *Zeleni lug* (2010.), *Gazdarica na vratima* (2011.), *Vilinska vrata* (2014.) i *Naša stara vjera* (2018.). ■

ENG ***Academician Radoslav Katičić, a leading Croatian philologist of global renown, passed away in Vienna this summer in his 90th year. Katičić's vast scholarly oeuvre is woven into the fabric of Croatian linguistics. He took part in the work of five European academies.***

Brzo, lako i zanimljivo ovladajte temeljima hrvatskoga jezika
učite kada želite i gdje želite

A fast, easy and interesting way to learn the basics of Croatian.
Learn when and where you want.

Sveučilište u Zagrebu
HRVATSKA MATICA ISELJENIKA
srce

HIT-1

Prvi sveučilišni on-line tečaj hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika

The first on-line course of Croatian as second and foreign language

Proljetni semestar / *Spring semester*
9. ožujka - 31. svibnja 2020.
(prijave do 28. veljače 2020.)

March 9 – May 31, 2020
(application deadline is February 28, 2020)

Jesenski semestar / *Autumn semester*
7. rujna – 29. studenoga 2020.
(prijave do 28. kolovoza 2020.)

September 7– November 29, 2020
(application deadline is August 28, 2020)

- **7 nastavnih cjelina u sustavu MoD (utemeljen na Moodlu)**
- **150 nastavnih aktivnosti**
- **24 sata online nastave u živo**
- **iskusni lektori, stručnjaci za hrvatski kao ini jezik**
- **interaktivan, komunikacijski i individualiziran pristup učenju jezika**
- **mogućnost stipendije**

- *7 learning units in the Moodle-based e-learning system*
- *150 learning activities*
- *24 hours of real-time communication online*
- *experienced language instructors, specialists in Croatian as L2*
- *an interactive, communicative and individual approach to language learning*
- *the possibility of a scholarship*

Pogledajte videopriloge o tečaju na mrežnoj stranici
Look at videos about the course at web page
www.matis.hr

Obavijesti i upisi
additional information and enrollment:
ecroatian@gmail.com

Piše: **dr. fra Šimun Šito Ćorić, Švicarska (sito.coric@gmx.net)**

Kad smo u srpnju 2013. godine prigodom 20. obljetnice Hrvatskoga svjetskog kongresa (HSK) u Zagrebu organizirali Okrugli stol "Izazovi ulaska RH u EU i 20. obljetnice HSK", ponudili smo među deset-dvanaest stručnih osoba i prof. dr. Miloradu Pupovcu temu "Nacionalne manjine – prokletstvo ili blagoslov?". Većina pozvanih uspjela je svojim prilozima sudjelovati, a bilo nam je žao što do predavanja dr. Pupovca nije došlo. Planiramo iz toga dobrog iskustva dogodine prigodom jubilarnih 5. hrvatskih svjetskih igara i Konvencije HSK, oboje u Zagrebu, ponovno održati sličan stručni skup. Iz neobaviještenosti ljudi vidimo da je nužno sve češće aktualizirati sve vidove odnosa RH i BiH te Hrvata izvan domovine. Evo najnovijeg primjera. Netko mi proslijedi reakciju Slobodne Dalmacije na sastanak i izjavu HSK s nedavnog susreta u Mostaru. Dobro je da svatko može iznijeti svoje mišljenje i stajalište, ali ne brišući činjenice. Stoga sam ipak očekivao od Ivice Ivaniševića, druga napadača Ante Tomića, blažu i mudriju reakciju, a nipošto iš-pristup prema nama izvan domovine kakav je pokazao. Ta čovjek je rastao u Splitu i dobro školovan. A tim prilogom se pokazalo kao da je "Slobodna" iz 1946. kad su duhovni roditelji ovakvih staja-

Nacionalne manjine: prokletstvo ili blagoslov?

Kad stradalnici čekaju već 28 godina na pravdu i mir, a što je iznad svake potrebe nekoliko ćiriličnih natpisa, onda se i na njih može malo pričekati

lišta umjesto pred Bogom klečali pred Titom i Staljinom. Tadašnja pisanja bila su opasnija, a ovo zbog niskog standarda nije ovdje pristojno ni citirati. Ta površna reakcija samo pokazuje prezir prema Hrvatima i njihovim potomcima izvan domovine.

DVIJE HRVATSKE DRŽAVE

Člankopisca Slobodne čak muči činjenica što je HSK održao svoju «skupštinu» u Mostaru. On bi nas, izgleda, potjerao na kraj planeta. Očito on ne zna da se više od četvrt stoljeća sve godišnje "skupštine" HSK održavaju u Zagrebu, ali ponekad i u Vukovaru, Sarajevu..., niti da su RH i BiH za HSK dvije hrvatske države, a jedna domovina. Uostalom, većina Hrvata u izvandomovinstvu potječe iz BiH. Žestoko se udara i po ideji da stručni predstavnici hrvatskih državljana iz svijeta prenose dobra iskustva u hrvatskome Saboru. Tu se čak ignorira i ustavna kategorija državljanstva te promiče zabrana glasovanja izvandomovinskim Hrvatima jer ne plaćaju porez. Pa ljudi u zatvorima imaju pravo glasa, a ne plaćaju porez. Svakom je jasno da plaćanje poreza nije "jedini patriotizam" kako taj novinar tvrdi te da ima i niz drugih patriotskih vrijednosti, sve do one žrtve branitelja u ratnoj agresiji. Uz to, svake godine statistike pokazuju kolike su goleme godišnje doznake Hrvata izvan domovine – u domovinu, a da pomoć u Domovinskome ratu i poraću i ne spominjemo. Uz to, mnogi naši ljudi ulažu u svoje nemale nekretnine u domovini i plaćaju na njih porez, a povratnici umirovljenici primaju mirovine od kojih im država uzima lavovski dio...

ĆIRILICA U VUKOVARU

Ipak se čovjek pita kako se netko može tako odnositi prema nekoliko milijuna Hrvata i njihovih potomaka izvan domovine?! Dobro je da smo svjesni da ima i toga dok nas donekle tješi da tako uska stajališta više nigdje ne prolaze, osim što se vrte u svojoj nemoćnoj riječi. Tijekom ovih desetljeća uvjerio sam se, kao i mnogi drugi, da ipak Domovina više treba pomoć svoga izvandomovinstva, nego ono nju.

Naravno, i mi izvan domovine osjećamo napetosti oko aktualnog pitanja ćirilice u Vukovaru. Digla se velika vika na Ustavni sud, a riječ je o blagoj odluci kojom se ne traži da se na trgove i ulice odmah postave dvojezične ploče koje su prije izazvale nasilne prosvjede, već da se provede rasprava o mogućnostima i prikladnosti uvođenja ćirilice u to područje. Uistinu, nipošto se nijednoj nacionalnoj manjini ne smije uskratiti nijedno od ustavnih i zdravorazumskih prava i dobro im je omogućiti i više nego što goli zakoni propisuju. Takav pristup mi izvan domovine doživimo u nekim državama.

RANE SU JOŠ SVJEŽE

Međutim, situacija u Vukovaru nedvojbeno još nije zrela da se dođe do rješenja na zadovoljstvo i Srba i Hrvata. A malo što ima gore od nasilja, i to još po slovu zakona. Rane su još svježe i samo onaj koji ne razumije ljudsku patnju i dimenzije njezinih posljedica neće ih uzeti u obzir. Još vrije u dušama 1991. godina. "Ako je itko obespravljen i čeka toliko na svoja prava, onda je to golema tiha većina koja i danas živi u Vukovaru i u tišini čeka pravdu noseći svoj golemi križ", opravdano je upozorio gradonačelnik Penava. Istaknuo je 30.000 logoraša srpskih koncentracijskih logora, pitajući pritom gdje su njihova ustavna prava, kao i prava silovanih žena, članova obitelji ubijenih i nestalih...

Nasilno proširenje prava iz kataloga prava samo će produžiti vrijeme međusobnog nepovjerenja i nesnošljivosti, a kako nasilje rađa nasiljem, ne bi to bilo vrijedno bilo kakvih nereda ili, ne daj Bože, jednoga ljudskog života kao posljednji put. U isto vrijeme treba dobro paziti da se zbog tužnih događaja 1991. ne bi stigmatizirala cijela srpska zajednica. Ta oni koji su u to vrijeme rođeni, danas su gotovo tridesetogodišnjaci i bez krivnje. U svakom slučaju, s malo napora s obje strane, nacionalne manjine u jednoj zemlji mogu lako postati obogaćenje i blagoslov, a nipošto prokletstvo i izvor nezadovoljstva. Čvrsto vjerujem da će se to i u nas s vremenom dogoditi. I prije sa strpljivošću i širinom! ■

Odlazak vizionara moderne hrvatske države

Među vizionarima moderne hrvatske države istaknuto mjesto pripada preminulom publicistu Jakši Kušanu (Zagreb, 23. IV. 1931. - 28. VII. 2019.) s višedesetljetnom britanskom adresom

Tekst: **Vesna Kukavica**

Domoljuba svjetskoga ugleda Jakšu Kušana krasila je nesebičnost i lucidnost, znanje i čudotvorna emigrantska upornost u publicističkim i nakladničkim aktivnostima usmjerenim na rješavanje hrvatskoga pitanja u međunarodnoj zajednici mirnim demokratskim sredstvima od sredine 20. stoljeća naovamo. To Kušanovo umijeće, unatoč pogibelji, oplemenjeno golemim radom i nevjerojatnom skromnošću, postali su sinonim esencijalnog hrvatstva utkanog u temelje Republike Hrvatske, nastale devedesetih na svehrvatskoj pomirbi u pokretima emigrantskoga Hrvatskoga narodnog vijeća i domovinske Hrvatske demokratske zajednice, a usporedno s padom komunizma u Europi.

Rodivši se u obitelji botaničara Frana Kušana u Zagrebu, naš Jakša otišao je u vječnost tiho u 88. godini života iz rodne sredine. Nakon završene klasične gimnazije (1950.) studirao je na Pravnome fakultetu u Zagrebu (1950. - 1953.) i Beogradu (1954. - 1955.) te na Akademiji za međunarodno pravo u Hagu (1955.). Usavršavao se u Londonskoj školi za ekonomiku i političke znanosti (1957. - 1961.). Dobitnik je stipendije *Free Europe University in Exile* (1957.). Zbog sukoba s komunističkim vlastima, sa skupinom istomišljenika organizirao je *Hrvatski pokret otpora*, koji je trebao ojačati antikomunističku propagandu u zemlji, a svijet upozoriti na grubo kršenje nacionalnih i ljudskih prava u Hrvatskoj pa je prisiljen emigrirati 1955.

ŽIVOT ZA HRVATSKU

Nastanivši se u Londonu, Kušan je u egzilu razvio široku djelatnost, od dopisničke (u hrvatskim i stranim glasilima) do skupljanja pomoći za žrtve režima u Hrvatskoj. Pod pseudonimom Jakov Mlady bio je dopisnik *International Peasant Union Bulletina* u Washingtonu (1955. - 1957.). Godine 1958. pokrenuo je *Hrvatski bilten*, koji je 1959. postao cijenjeni časopis *Nova Hrvatska*. Od 1968. do 1971. radio je i za *The Guardian*. Od 1974. do 1979. biran je u Sabor Hrvatskoga narodnog vijeća (HNV) te bio pročelnik njegova Odjela za tisak i promidžbu (1975. - 1977., 1979. - 1983.), uređujući *Vjesnik HNV-a*. U domovinu se vratio 1990., objavivši kod kuće posljednje brojeve *Nove Hrvatske*. Bio je urednik *Hrvatskoga tjednika* Matice hrvatske (1991.), predsjednik upravnih odbora Instituta Otvoreno društvo Hrvatska (1993.) i Hrvatske matice iseljenika (2000. - 2004.), suosnivač *Udruge domovine i dijaspore za demokratsko društvo* (1995.), čiji je bio predsjednik, te član Vijeća HRT-a (2001. - 2002.). U knjizi *Bitka za Novu Hrvatsku* (Rijeka, 2000.) opisao je kako se *Nova Hrvatska* uspjela održati u 33 godine.

Intelektualni opus Jakše Kušana europske uljudbe i duhovitosti treba posebno cijeniti zbog krajnje nepovoljnih uvjeta u kojima je nastajao dok su izgledi za hrvatsku samostalnost bili potpuno neizvjesni i objaviti bibliografiju članaka *Nove Hrvatske* budući da njezina dobrobit nije izostala - već se u konačnici pozlatila mjestom Hrvatske pod suncem. U sklopu nakladničke djelatnosti Kušan objavljuje pretisak zabranjenoga *Hrvatskog pravopisa* S. Babića, B. Finke i M. Moguša (tzv. *Londonac,* 1972.), te također zabranjene *Hrvatske gramatike* (1974). Na engleskome jeziku tiskana je knjiga B. Franolića *Kratka povijest hrvatskoga književnog jezika*, 1975., zbirka karikaturista V. Koretića *Jezik za zube* (1976.) te serija hrvatski i engleski pisanih brošura 1980. i 1981. u kojima su objavljeni intervjui, sudski dokumenti, obrane, prosvjedna pisma osuđenih disidenata u Hrvatskoj (M. Veselica, F. Tuđman, V. Gotovac i D. Paraga). Jakša Kušan doživio je priznanje i zahvalnost nacije, osobito kada je nedavno mladi povjesničar Wollfy Krašić objavio knjigu *Hrvatski pokret otpora* u kojoj su Kušan i njegov junački naraštaj među ključnim figurama. Jakši je bila strana svaka vlastita promocija jer pred očima nikada nije imao ni slavu ni novac - već istinu i boljitak domovine. ■

ENG ***A prominent place among the visionaries of modern Croatia belongs to the late publicist and publisher Jakša Kušan (Zagreb, 23 April 1931–28 July 2019). He lived in London for thirty-five years, publishing the influential émigré magazine Nova Hrvatska ("New Croatia"). The body of works he has published is now held at the National and University Library in Zagreb.***

Za nogometne sladokusce

Dr. sc. Davor Kovačić autor je vrijednoga historiografskog projekta čiji su nakladnici Hrvatski institut za povijest i AGM, a mnogi ga već sada smatraju kapitalnim pothvatom kojim je sistematizirana kompletna povijest hrvatskoga nogometa

Tekst: **Željko Rupić**

Za knjigu, možda bi preciznije bilo reći monografiju, koja počinje opisom najstarijih početaka igranja nogometa na hrvatskim, odnosno južnoslavenskim prostorima u drugoj polovici 19. stoljeća, završava podacima o posljednjem prvenstvu Jugoslavije 1990./91. godine kad su iz lige istupili hrvatski klubovi, a između je više od 350 stranica "sitnijeg fonta" o svim, doslovno svim, važnim događajima u hrvatskome nogometu u četiri režima, a čiji je autor znanstvenik, nije neozbiljno "na prvu" konstatirati da je riječ o, tematski, sadržajno i metodološki, jedinstvenom štivu. Od sredine ove godine čitalačkoj je publici, a napose nogometnim sladokuscima, dostupna knjiga "Hrvatski nogomet u doba cara, kralja, poglavnika i maršala" dr. sc. Davora Kovačića, zaposlenog u Hrvatskom institutu za povijest koji je, uza zagrebačku nakladničku kuću AGM, i izdavač ovoga vrijednoga historiografskog projekta. Kako navodi jedan ugledni hrvatski tjednik, riječ je o kapitalnom pothvatu kojim je sistematizirana kompletna povijest nogometa u Hrvatskoj.

Knjiga je nastala višegodišnjim istraživanjem arhivskoga gradiva, među ostalim i dosad nepoznatim materijalima Arhiva Jugoslavije u Beogradu, goleme količine napisa i podataka iz tiska, mnogobrojnim razgovorima s osobama koje su bile istaknuti sudionici nogometnih događaja, obradom bogatoga fotografskog materijala, a osim razvoja same nogometne igre autor donosi i utjecaj političkih i društvenih događaja koji su se odražavali na odnose u nogometu i njegovim organizacijama. U jednom razgovoru za tisak, u povodu izlaska knjige, Kovačić naglašava da su svi ti režimi u većoj ili manjoj mjeri koristili nogomet kao oruđe državne politike, osobito u socijalističkoj Jugoslaviji.

NIZ VRIJEDNIH PODATAKA

Uza znanstvene analize nogometa kao socijalnoga fenomena koji se, prema mišljenju autora, niti u jednom od četiriju političkih sustava kojima je Hrvatska pripadala nije smatrao samo igrom i razonodom, nego često i zamjenom za rat, knjiga donosi i nevjerojatan niz vrijednih podataka o natjecanjima, državnim prvenstvima, igračima, poslovanju klubova, nastupima reprezentacija, anomalijama u nogometnim organizacijama. Primjerice, čitatelj će sada na jednome mjestu dobiti sveobuhvatan uvid o prvome državnom prvenstvu Kraljevine SHS 1923. koje je osvojio zagrebački Građanski, kako je Hajduk u kompletnom sastavu 1924. igrao kao reprezentacija, a taj događaj bio inspiracija Tijardoviću za operetu "Kraljica lopte", o pogubljenju Svetozara Đanića, igrača Građanskog i reprezentacije NDH, podrijetlom pravoslavca iz Vojvodine, "zbog suradnje s komunistima", o "preseljenju" najboljih zagrebačkih nogometaša u beogradski Partizan, o transferu Blaža Sliškovića, o aferi Šajber...

Značajan, a posljednji dio knjige govori o nogometu u socijalističkoj Jugoslaviji. Hrvatski dio "velike četvorke" osvojio je 11 naslova državnoga prvaka, Hajduk 7, Dinamo 4, a srpski dio čak 29 naslova, Crvena zvezda 18, a Partizan 11. U posljednjoj rečenici knjige autor piše kako je nedvojbeno da je centar nogometne moći bio na beogradskim Terazijama te da je nerazmjer u broju osvojenih naslova državnoga prvaka Jugoslavije hrvatskih i srpskih klubova prevelik da bi bio slučajan. ■

ENG ***Davor Kovačić PhD is the author of Hrvatski nogomet u doba cara, kralja, poglavnika i maršala ("Croatian Football in the Eras of the Emperor, the King, the Head of the State and the Marshall"), a valuable historiographic volume published by the Croatian Institute of History and AGM deemed by many to be a capital achievement that has systematised the entire history of Croatian football (soccer).***

PLIVANJE: FRANKO GRGIĆ ZLATNI NA 1500 METARA S NOVIM JUNIORSKIM SVJETSKIM REKORDOM

Hrvatski plivač, 16-godišnji Franko Grgić osvojio je naslov svjetskog juniorskog prvaka na 1500 metara slobodnim stilom na SP u Budimpešti s vremenom novog svjetskog juniorskog rekorda od 14:46.09 minuta. Grgić je u Budimpešti plivao čak 10.46 sekundi brže od svog dosadašnjeg najboljeg rezultata na 1500 metara koji je ujedno bio i hrvatski nacionalni rekord, dok je svjetski juniorski rekord popravio za više od pet i pol sekundi. S vremenom ostvarenim u Budimpešti Grgić bi zauzeo šesto mjesto u finalu ovogodišnjeg seniorskog SP-a koje je održano prošlog mjeseca u Gwangjuu. Grgić je osvojio naslov svjetskog juniorskog prvaka i na 800 metara i to s vremenom 7:45.92 minuta što je novi apsolutni hrvatski rekord, ali i novi europski juniorski rekord u ovoj disciplini.

SP VATERPOLO: HRVATSKA BRONČANA

Hrvatski vaterpolisti osvojili su brončanu medalju na Svjetskom prvenstvu u Gwangjuu, u Južnoj Koreji, oni su u susretu za treće mjesto svladali Mađare sa 10-7. Sjajnu utakmicu odigrao je Maro Joković koji je postigao čak šest pogodaka za Hrvatsku, dok su po jedan gol postigli Luka Lončar, Lovre Miloš, Anđelo Šetka i Hrvoje Benić. Hrvatska je tako produžila niz osvajanja medalja na SP-ima na sedam. Niz je počeo još 2007. u Melbourneu osvajanjem zlata, uslijedile su bronce 2009. (Rim), 2011. (Šangaj) i 2013. (Barcelona), srebro 2015. u Kazanu i zlato 2017. u Budimpešti. U finalu je Italija svladala Španjolsku koja je u polufinalu bila bolja od Hrvatske.

WIMBLEDON: NASLOV ZA DODIGA I CHAN U MJEŠOVITIM PAROVIMA

Hrvatski tenisač Ivan Dodig osvojio je s Tajvankom Latishom Chan naslov wimbledonskih pobjednika u konkurenciji mješovitih parova. Dodig i Chan su u finalu za samo sat i devet minuta svladali Šveđanina Roberta Lindstedta i Latvijku Jelenu Ostapenko sa 6-2, 6-3. Za Dodiga i Chan ovo je treći naslov u mješovitim parovima, prošle i ove godine bili su najbolji u Roland Garrosu.

SP RUKOMET U21: HRVATSKA SREBRNA

Hrvatska muška reprezentacija do 21 godine osvojila je srebrno odličje na Svjetskom prvenstvu održanom u Španjolskoj nakon što je u finalu u Vigu izgubila od Francuske sa 23-28 (10-15). Ovo srebro je prva medalja sa svjetskih rukometnih prvenstava za hrvatske juniore. Izabranicima Davora Dominikovića ovo je bio jedini poraz na prvenstvu nakon što su u grupi ostvarili svih pet pobjeda, protiv Brazila, Portugala, Mađarske, Bahreina i Kosova, a u četvrtfinalu i polufinalu svladali Tunis, odnosno Portugal. Treće mjesto zauzela je reprezentacija Egipta koja je u dvoboju za broncu pobijedila Portugal sa 37-27.

DINAMO SEDMI PUTA U GRUPNOJ FAZI LIGE PRVAKA

Nogometaši zagrebačkog Dinama po sedmi put izborili su plasman u Ligu prvaka nakon što su u posljednjem kolu kvalifikacija bili bolji od norveškog prvaka Rosenborga. Nakon što su u prvom susretu u Maksimiru slavili sa 2-0, "Modri" su u uzvratnom dvoboju u Trondheimu odigrali 1-1 i tako izborili nastup u elitnom natjecanju Starog kontinenta, a izjednačujući gol postigao je Amer Gojak u 71. minuti. Zanimljivo, Dinamo na gostovanjima u kvalifikacijama za europske kupove nije izgubio već osam godina, u čak 23 utakmice "Modri" nisu pognute glave napustili gostujući travnjak. Dinamo je tako sedmi put u povijesti izborio nastup u natjecanju po skupinama Lige prvaka. U dosadašnjih šest nastupa niti jednom nije prošao dalje, a u 36 odigranih utakmica ostvario je četiri pobjede, pet remija i 27 poraza uz 22-82 razliku pogodaka.

MARIJA TOLJ OSVOJILA ZLATO NA EP U-23

Hrvatska atletičarka Marija Tolj uvjerljivo je osvojila zlatnu medalju na europskom U-23 prvenstvu u švedskom Gavleu u bacanju diska s rezultatom 62.76 što je njezin osobni rekord, ali i najbolji U-23 rezultat u Europi ove sezone. Mlada 19-godišnja djevojka iz Orebića, članica Dinamo Zrinjevca je pobjednički hitac ostvarila u trećoj seriji, popravivši svoj osobni rekord za skoro dva metra (60.92). Ovo je ukupno deveta hrvatska medalja na Europskim prvenstvima u ovom uzrastu i četvrto zlato. Prije nje zlato su osvajali Blanka Vlašić u skoku u vis, Filip Mihaljević u bacanju kugle i Sara Kolak u bacanju koplja.

ZATVORENE 70. DUBROVAČKE LJETNE IGRE

Koncertom talijanskog udaraljkaša Simona Rubina sa Simfonijskim orkestrom HRT-a pod ravnanjem Enrica Dinda te kratkom ceremonijom slaganja festivalske zastave pred crkvom svetog Vlaha u Dubrovniku su zatvorene jubilarne 70. Dubrovačke ljetne igre. U svom 70. izdanju najveći hrvatski festival okupio je gotovo dvije tisuće umjetnika iz cijeloga svijeta, koji su u 47 dana, od 10. srpnja do 25. kolovoza, na 20 scenskih i ambijentalnih lokacija pred oko 60.000 domaćih i inozemnih posjetitelja izveli 80 dramskih, glazbenih, plesnih, folklornih, filmskih, likovnih i drugih programa.

TRADICIONALNA GUSARSKA BITKA U OMIŠU

Rekonstruirana gusarska bitka iz 13. stoljeća, između omiških gusara predvođenih knezom Malduhom Kačićem i Mlečana koje je vodio zapovjednik flote Akoncije, uprizorena je u nedjelju na večer u gradskoj luci u Omišu gdje je spektakularne prizore u kojoj su omiški gusari pobijedili Mlečane promatralo više od deset tisuća posjetitelja. To je 13. godina da se u omiškoj gradskoj luci oživljava bitka iz 13. stoljeća. U uprizorenju bitke sudjelovalo je više od stotinu članova povijesne skupine "Omiških gusara" te "Dubrovačkih trombunjera", "Kliških uskoka" i viteškog društva "Kumpanija" iz Blata na Korčuli, "Župskih Gospara i Gusara" iz Župe dubrovačke i Društva Poljičana "Sveti Juraj".

MODNA REVIJA "RIJEČKE STEPENICE"

Na stubama pokraj Hotela Bonavia u Rijeci u petak, 23. kolovoza, održana je 13. po redu modna revija "Riječke stepenice". Reviju su nosile poznate manekenke i bivše missice Vedrana Linardić, Mia Pojatina, Mia Rkman, Barbara Filipović, Nikolina Minovska, Ema Gračan i Tea Mlinarić. Svoje kolekcije predstavili su Boutique Rival, Vjenčanice Biba, Pletinella, Jeordie's, Fashionbourg, Ghetaldus Rijeka, Trgovačka i tekstilna škola Rijeka...

"GUSARI" IZ KOMINA POBJEDNICI 22. MARATONA LAĐA

Na cilj 22. Maratona lađa od Metkovića do Ploča, od 28 lađarskih posada prva je došla ekipa "Gusara" iz Komina, druga je ekipa "Stablina", dok je treće mjesto zauzela ekipa "Crni put" iz Metkovića. Maraton lađa na Neretvi je amatersko sportsko natjecanje u tradicionalnim lađama u kojima lađari preveslaju 22,5 kilometara od Metkovića do cilja u pločanskom zaljevu. Posadu svake lađe čini 10 veslača te bubnjar i parićar, odnosno kormilar.

ŠPANCIRFEST - U SREDIŠTU NOVE TEHNOLOGIJE

Gotovo 500 različitih programa - od uličnih performera i kreativnih radionica do kazališnih predstava i koncerata na četiri službene pozornice ponudit će u deset dana na ulicama i trgovima središta Varaždina Špancirfest koji je počeo svoje 21. izdanje, a u njegovu su središtu nove tehnologije. U programu Špancirfesta do 1. rujna bit će 80-ak izvedbi performera te više od 30 koncerata na četiri pozornice. Glazbeno Špancirfest otvaraju Božo Vrećo na pozornici pokraj Staroga grada i vile Bedković te Paco Baliardo, osnivač legendarnih Gipsy Kingsa. U Varaždinu je i više od stotinu izlagača iz Hrvatske, Slovenije, Mađarske i prvi put iz Kine.

HODOČASNIČKA MISA NA TRSATU

Riječki nadbiskup Ivan Devčić predvodio je središnje svečano euharistijsko slavlje na blagdan Velike Gospe u Trsatskom svetištu i u propovijedi je, govoreći o značenju Marije, čije se uznesenje na nebo slavi, ustvrdio da je ona "najveća među najmanjima" te da joj je strana svaka umišljenost i oholost. Među tisućama vjernika u Trsatskom svetištu na misnom slavlju bila je i predsjednica Republike Kolinda Grabar-Kitarović.

Starogradsko polje

Snimio: Boris Kragić